

EMANCIPAREA CULTURII (II)

Spatiul cultural dobrogean își etalează formele de relief mai mult sau mai puțin accentuate în funcție de istoria lui accidentată. Într-o ipotetică competiție spirituală, alte provincii românești dețin performanțe superioare, în evenimente socio-culturale notorii și în contingentul de personalități ale locului. Ba, chiar în cuprinsul Dobrogei, partea sa nordică, tulceană, e mult mai bogat reprezentată în tradiții, societăți de profil, creatori de rezonanță națională și europeană. Conprovincialii noștri au croit o spectaculoasă alee cu busturile în bronz ale ilustrilor figuri ce au purtat numele Tulcei de-a lungul și de-a latul pământului. Sincer vorbind, în condițiile în care ne-am gândi să-i aliniem pe-ai noștri, n-ar fi nevoie, zic, de atâta bronz pe cât au avut tulcenii.

Pe lângă lipsa unei tradiții bine consolidate, probabil că orizontul mării, indus în sufețele sensibile ale candidaților la nemurire, i-a împins pe aceștia la bejenie chiar înainte de a-și fi dat seama cine sunt și ce vor.

Dar, așa cum constatăm în numărul trecut, Constanța devine, pe zi ce trece, un veritabil creuzet în care se distilează valori și se prefigurează proiecte de anvergură națională. Școala de balet a maestrului Oleg Danovski a impus Constanța ca pe o capitală a unei arte al cărei rafinament cere îndeobște secole de exercițiu și generații de pedagogi. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Muzeul de Artă, Muzeul de Artă Populară au devenit, pe lângă depozitarele unui patrimoniu impresionant, autentice stații pilot în cercetarea muzeistică și muzeografică. Faptul că orasul nostru a devenit universitar aduce după sine o dinamică intelectuală fără precedent; procesul integrării în spiritualitatea europeană impune deja structuri noi, flexibile și nuanțate; universitarii constănțeni devin membri marcanți ai unor organisme cultural-științifice cu impact serios asupra intereselor contemporane. Opera Constanța, Filarmonica Marea Neagră întreprind, fără complexe, turnee de succes în țări cu nobile vocații muzicale și organizează anual festivaluri

internaționale de prestigiu.

Se creează, asadar, premisele dezvoltării unor generații de intelectuali cu o solidă motivație patriotic-locală, de unde aceea stabilitate râvnită de orice comunitate modernă.

Acestor forme instituționalizate, să le zicem tradiționale, li se adaugă astăzi o varietate de inițiative private, materializate în fundații, edituri, studiouri Radio-T.V., mijloace de acces la mass-media mondială, simpozioane etc. Caracteristic tuturor acestora este standardul valoric, dialogul fără frontierele provinciale ale apropiatului trecut.

Am lăsat la urmă revista **TOMIS**, măcar pentru motivul că ea se exprimă pe sine însăși și că, să nu se uite, longeviva publicație constănțeană a înregistrat de-a lungul timpului tot ce s-a mișcat din perspectiva spiritului în partea aceasta de țară, făcându-ne conștienți că *devenim*. Că avem resurse să sărim peste propria-ne umbră dacă, bineînțeles, cum spuneam mai deunăzi, vom avea sprijinul material necesar și, la fel de important, vom fi implicați în acea amplă viziune logistică a unei infrastructuri adaptabile la cerințele viitorului mileniu. Cu speranța că această mișcare strategică nu va veni prea târziu, despre **TOMIS**, luna viitoare.

CONSTANTIN NOVAC

care și unde sunt rinocerii?

Am mai vorbit despre unele evenimente editoriale, în sensul mai mult sau mai puțin propriu al sintagmei. În iunie trecut, la București, la Târgul Internațional de Carte, am avut plăcerea să asist la lansarea unui volum fundamental: **Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune** (București, Ed. Humanitas / Fundația Academia Civică, 1998, 798 pagini, preț 130.000 lei). **Cartea neagră...** originală, întocmită de Stéphane Courtois, N. Werth și colaboratorii, a apărut în urmă doar cu un an la Paris, prin grija Editurii Robert Laffont, iar în traducere în Germania și Italia. Cu acceptul autorilor, ediția română a fost îmbogățită cu o substanțială *Addenda*, cuprinzând mai multe materiale de istorie și o cronologie a societății civile în România anilor 1972-1989. Ceea ce a provocat de îndată discuții (vezi „România literară”, „Adevărul” și, îndeosebi, Mihai Dim. Sturdza, *Fascism, Comunism. Discuția continuă*, în „22”, nr. 26 / 1998, p. 7), iar Editura Humanitas însăși a

însotit din start volumul cu un fel de avertisment ce exprima anumite rețineri. Nu este cazul și nu mi-am propus să intru în amănunte.

Deosebit de semnificativ este că, la noi, **Cartea neagră a comunismului** a avut, precum în Franța, și nu numai, un profund și binemeritat ecou. În Franța a fost, mai mult decât atât, un veritabil scandal (vezi M. Iorgulescu, *În slujba cauzelor nobile* în „Dilema”, nr. 289 / 1998, p. 3). Fără a mai insista, precizez că, sub raport istoriografic, după exact 20 de ani, **Cartea neagră** are meritul de a corecta o serie de teze, așa-zis nerevizioniste, privind epoca contemporană, răsturnând pur și simplu numeroase scenarii, curente și opinii bine ticluite și sustinute până mai ieri. Prin dezvăluirile despre originile, actorii, programul și „înfăptuirile” sistemului fondat și patronat de comunisti, **Cartea neagră** confirmă ceea ce toată lumea cunoștea deja, dar nu afirma, și anume că, în raport cu comunismul, fascismul ține de etapa „copilăriei” genocidului de clasă și de rasă, mai mult — i-a succedat din punct de vedere cronologic, iar lucrurile nu se pot compara nicicum în privința duratei. A survenit, asadar, evenimentul care a pulverizat mitul *culpei fericite* — în sensul că înrolarea și activitatea în

GH.BUZATU

continuare în pag. 13

PROFIL

ANGELA BOCU

Om matur și „adolescent” totodată, cu ochii deschiși către natură, către peisajul local pe care-l configurează ca „stare de suflet”. Aceasta este Angela Bocu. Atitudinea sa rezervată, aparent circumspectă față de oameni, este și aceea a unei candori specifice, absconse, detectabilă pentru cine are ochi să o vadă în ceea ce Angela Bocu pictează. Ea practică o artă doar aparent supusă tradiției „picturii după motiv”, căci, în cadrul ei, cele mai simple, ades umile și obisnuite obiecte sau peisaje devin pretexte ale unor noi organizări picturale. Preocupată de peisajul de la malul mării, de la care pleacă pe un drum propriu, (depărtându-se de el spre a-l individualiza), dar și de compoziții în care elementele aparțin regnului vegetal (plante, rădăcini, fructe, flori ș.a.), Angela Bocu pictează, prin fiece lucrare, o lume a sa, interioară, sau altfel spus o natură filtrată printr-un suflet care, cuprinzând în întregime această natură, o reface în părțile ei componente. În cadrul acestor lucrări lumina este mereu „sensul” principal al imaginilor. Detaliile lor constitutive o primesc, o încorporează, sau o reflectă, lumina fiind astfel omniprezentă. O gamă cromatică preponderent caldă, prelucrată urmărește subtilități de tonuri; ea se depărtează ades de la culoarea locală, inițială, urmărind acorduri discret surdinate. O

FL.CRUCERU

continuare în pag. 11

• Angela Bocu — „Natură statică” 3

UN MIT ÎNCĂ VIU

Dacă, așa cum a spus Nietzsche, „orice activitate omenească se complică prin miracol”, arta ar putea constitui paradigma principală a unei asemenea afirmații și, sub acest aspect, figura lui Borges merită un capitol aparte.

Etichetat aproape până la apusul existenței sale drept „scriitor elitist”, acuzat că nu reprezintă o literatură argentiniană ci europeizantă, combătut din aceste rațiuni de *intelligentzia* de semn contrar — întemeiată pe o presupusă tradiție populară — manevrat în ultimii zece ani ai vieții în reportaje de ziar, de cele mai multe ori nu numai triviale ci și rău intenționate, destinate scandalului și chiar ridiculizării interlocutorului în fața opiniei publice, astăzi, la doi ani de la moartea sa, cel batjocorit nu este decât Marele Batjocoritor.

Pentru că a ajuns la punctul cel mai înalt pe care cineva îl poate atinge în propria țară: categoria de mit.

Astfel, vorbind despre Borges, trebuie să ne referim la *fenomenul Borges*, care țintește mult mai departe de singularitatea literaturii sale și care capătă deja caracteristici de natură sociologică în cadrul Argentinei.

Acest „personaj” extra-literar a convietuit cu scriitorul vreme de mai bine de un deceniu. Și a cunoscut — mi se pare — popularitatea cea mai mare care i-a fost dată unui autor national. Ce ironie!

A fost *el...* și a fost *Celălalt*.

El, dictând pagini care au fost, sunt și vor fi întotdeauna citite de o minoritate.

Celălalt, orb, bătrân, sprijinit într-un baston, bâiguind fraze găfâte și abia deslușite, a fost, este și va fi în amintirea multimei.

Primul va fi etern.

Celălalt va dăinui cât ne ține memoria, cât dăinuim noi înșine.

Amândoi au fost, până la ultima suflare la Geneva, motiv de polemică.

În timpul primei președinții a lui Perón, Borges a fost „transferat” din funcția sa de la Biblioteca Municipală Miguel Cané și numit *inspector de târguri de carte*, fapt care a provocat renunțarea sa instantanee și căutată.

Controversat pentru opiniile sale despre teme care atingeau chipurile caracterul national (tangoul, tipul gaucho, fotbalul, Gardel), străin prin tradiția familiei, formație și convingere de ceea ce este popular, a dus la bun sfârșit — în ciuda lui însuși și fără să și-o propună — cel mai sarcastic dintre planuri; acela de a deveni tocmai *o figură populară*.

Atât de populară încât a știut să rădă de personajul Borges pe care un actor comic îl satiriza într-un mijloc de informare atât de răspândit precum televiziunea.

Atât de populară încât am auzit nu doar un singur comentator sportiv descriind unele cartiere din preajma stadioanelor de fotbal înainte de începerea partidelor, menționând periferia din povestirile lui Borges.

Atât de populară încât cu greu există vreun program de muzică argentiniană unde să nu se cânte câte o *milonga* de a sa.

Atât, într-adevăr atât de populară, încât e aproape cu neputință să citești astăzi un articol despre orice temă (de la gastronomie la economie, de la turism la *turfism*, de la mitic la misticism) care să nu citeze vreuna din frazele sale.

Căci cosmo-viziunea sa a putut transcende literatura.

Borges s-a prefăcut în sinonimul anumitor atmosfere, anumitor paradoxuri și metafore despre timp, despre spațiu, despre identitate. Termenul *borgesian* a devenit azi monedă curentă, folosit de mulți care precis că nici nu l-au citit, așa cum se întâmplă cu calificative ca *dantesco* sau *kafkian*, arareori pe buzele cititorilor pasionați de Dante și Kafka.

În ce privește rezonanța literară a lui Borges, ce-aș mai putea adăuga eu care să

nu fie cunoscut?

Un simplu fapt anecdotic: grație Sarei del Carril, citesc zilele acestea „Cartea de nisip” în românește, una din cele 33 de limbi în care i-a fost tradusă opera.

În permanentă apar aici și în lumea întreagă noi cărți de interviuri, mărturii, compendii de citate, fără a mai vorbi de constanta includere a textelor sale în antologii ce se publică în cele cinci continente. Și fără a mai vorbi de lucrările de interpretare literară care se multiplică pretutindeni.

Este interesant de semnalat cum a atras opera lui Borges și atenția cercetătorilor din alte domenii. Spre ilustrare pot aminti că în acești doi ani care s-au împlinit de la moartea lui au apărut în Argentina mai multe eseuri despre Borges din perspective extra-literare.

ALINA DIACONU

Alina Diaconu, scriitoare de origine română care trăiește de patru decenii în Argentina, este considerată una dintre cele mai interesante personalități ale literaturii actuale argentinienne.

Este autoare a șapte romane: *la Señora (Doamna)*, *Buenas noches, profesor (Noapte bună, domnule profesor)*, tradus și în limba română, *Enamorada del muro (Îndrăgostită de zid)*, *Cama de Angeles (Pat îngerească)*, *Penúltimo viaje, (Penultima călătorie)*, *Los devorados (Cei devorați)* și a volumului de povestiri *Qué nos pasa, Nicolás? (Ce se întâmplă cu noi, Nicolas?)*. Se dedică de asemenea constant, jurnalisticii, colaborând la prestigioase publicații argentinienne, ca *la Nación*, *Clarín*, *La Prensa* și semnând o rubrică permanentă în revista *Cultura*.

Cea mai recentă carte a Alinei Diaconu, *Calidoscopio (Caleidoscop)*, (1998), este un volum de însemnări și eseuri caracterizate succint de inspiratul subtitlu ales de autoare: *Notas acerca del amor, del poder, el tiempo y otros espejismos (Note despre dragoste, putere, timp și alte miraje)*.

Am ales pentru cititorii revistei noastre două eseuri din acest volum, axate pe captivanta problematică a situației și menirii scriitorului în lumea sfârșitului nostru de veac și inspirate de coplesitoare personalitate a lui Jorge Luis Borges, „divinul argentinian”, pe care autoarea l-a admirat cu fervoare.

Mă gândesc la cartea lui A. Palacios și J.M. Ferrero (științe matematice), la cea a lui J. Woscoboinik (cercetare psiho-analitică), la studiul lui G.L. Porrini (filosofie). Lista este desigur incompletă.

Oricum, aceste exemple vorbesc de o prezență constantă și a cărei tendință pare a fi ascendentă, atât în țara noastră cât și în străinătate. Fundația Internațională Jorge Luis Borges dă un imbold și mai mare dăinuirii sale.

În Argentina, mitul există.

Aparentul anti-erou care era personajul Borges în viață este eroul indiscutabil al istorioarei — sau istoriei — noastre cotidiene.

În numele său Argentina își găsește propriile-i puncte de referință.

scrisoare deschisă lui Jorge Luis Borges

Iubite Borges,

Stiu că, scriindu-vă scrisoarea aceasta, o imit într-un anume fel pe Maria K., însă o fac pe temeiul unei diferențe ce conferă faptului un caracter diametral opus: aceasta va fi o scrisoare deschisă, unde confesiunea lasă loc informației. Va fi, prin urmare, mai obișnuită și unica-i pretenție este cea de a constitui o mărturie, o cronică vie, atât de îndrăgite de spiritul plin de curiozitate al epocii noastre.

A doua zi după sosirea mea la Paris, mă duc să cumpăr *Le Magazine Littéraire* (al cărui

colecția muzeului) unde este ilustrată orbirea, portrete sau autoportrete de personaje care au avut probleme cu vederea, imagini care se referă la ochi și la privire. Atât alegerea operelor, cât și textele explicative aparțin lui Jacques Derrida.

O surpriză plăcută: cel de al doilea tablou la care mă uit (pe peretele din stânga) este un desen de Jean-Louis David (1784-1925) care se numește *Homer recitându-și versurile în fața grecilor*. În legendă, Derrida menționează marii scriitori orbi: Homer, Joyce, Milton și... dumneavoastră. Și nu numai atât, chiar transcrie fidel un paragraf din faimoasa conferință despre orbire pe care ați ținut-o și acea mitică aluzie la Democrit din Ardera „scotându-și ochii”.

Apocope că nu mă pot mișca prin Paris fără ca dumneavoastră să nu-mi însoțiți pașii cu prezența, imaginea, cuvintele dumneavoastră.

Intru în Centrul Pompidou, mă duc la Biblioteca Publică, și pe un panou indicator apare „Sala Jorge Luis Borges”. Mă abat din drum, firește, și mă îndrept într-acolo. Mă pomenesc într-un loc micuț, care este biblioteca pentru orbi, unde o mașinărie cu adevărat miraculoasă — o mașină vorbitoare — citește cu voce tare celui care solicită textul indicat, de autorul ales.

Vorbesc cu Severo Sarduy. Printre primele lucruri pe care mi le comentează este că la Gallimard se lucrează la operele dumneavoastră care urmează să se publice în *La Pléiade*.

După nelipsitul *café-creme* pe terasă la Flore, hoinăresc la întâmplare pe Boulevard Saint-Germain. Mă opresc în fața vitrinelor giratorii cu diferite ilustrate pe care o librărie le-a scos în stradă. Mă uit mai întâi la cărțile postale cu fotografii în alb-negru, cele care au cea mai mare putere de fascinație pentru mine. Iată chipurile lui *Kafka*, *Wilde*, *Cocteau*, *Colette*, *Ionesco*... și al dumneavoastră. Mă uit pe spate și văd că ilustrata este scoasă de Editura *La Azotea* din Buenos Aires. Fotografia, de *Grete Stern*.

Și așa mai departe... Zilele trec și-mi dau seama că sederea mea la Paris va fi o sedere în permanenta dumneavoastră companie. Oriunde m-as duce, cu oricine aș vorbi.

Să fiți oare dumneavoastră... sau celălalt?

Și căruia din cei doi îi scriu această scrisoare?...

Înainte de a adormi, continui să citesc biografia lui Marguerite Yourcenar scrisă de Josyane Savigneau, care mi-a ajuns în mână prin intervenția hazardului sau grație lui E. Schöo. La pagina 448, citesc: „Ea (M.Y.) are un scop precis pentru a merge în Italia — afirmă Savigneau —: vrea să-l revadă pe prietenul său Paolo Zucchera. Iar în Elveția, vrea să-l viziteze la Geneva pe Jorge Luis Borges, la hotelul unde acesta stă temporar până la instalarea într-un nou apartament”. Se întoarce de acolo foarte impresionată: „L-am găsit palid, ostenit, dar atât de prezent, atât de atent” — mărturisea ea în cursul acestei sederi la Paris, la începutul lunii iunie —. „M-am dus să vizitez, pentru a i-l descrie, viitorul său apartament. Putea ieși dintr-una din cărțile lui. Un loc curios. Cu oglinzi... Nu i-am descris ceea ce nu-mi plăcea din felul în care era decorat. Apoi am stat de vorbă. L-am întrebat când avea să iasă din labirint și el a răspuns: «Când toată lumea va fi ieșit»”. După astfel de momente, prea scurte, petrecute cu cei pe care îi admiră, regretă totdeauna ceea ce n-ai avut timp, sau prezență de spirit, să întrebi. Aș fi dorit atât de mult să comenteze pentru mine această frază care-i aparține și care mă obsedează: „un scriitor crede că vorbește despre multe, însă tot ce lasă în urmă, dacă are noroc, e o imagine a propriei sale ființe”.

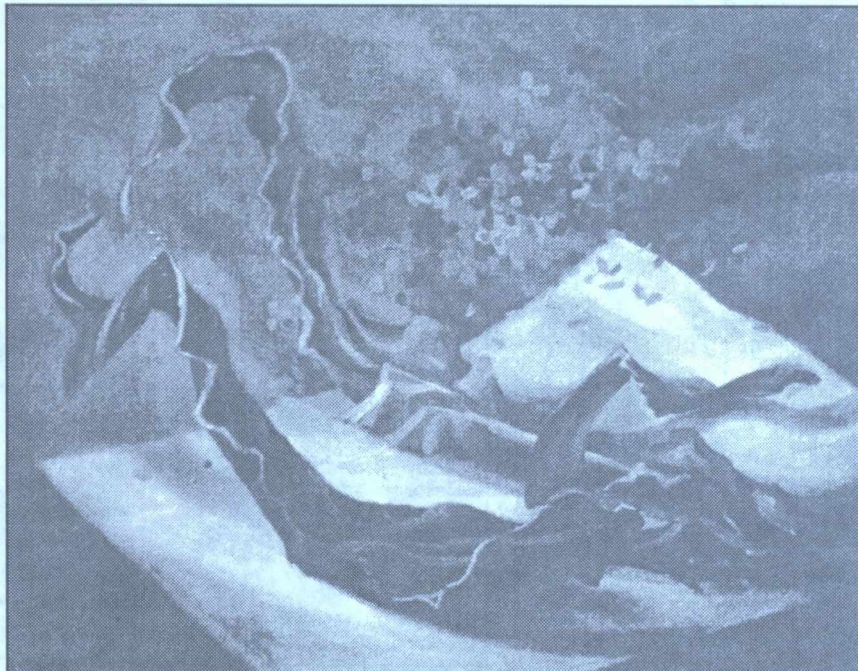
Închid cartea. Mă gândesc: încă o dată, imaginea pe deasupra ideilor... Atunci imaginea dumneavoastră era cea care-mi apărea la fiecare pas, sau era vorba de mult mai mult decât atât? Ce imagine în spatele imaginii?... „Ce Dumnezeu în spatele lui Dumnezeu începe izvodirea?”

În cartea sa, Savigneau povestește că Marguerite Yourcenar a ținut o conferință despre dumneavoastră la Harvard, pe 14 octombrie 1986 (muriserăți cu exact patru luni înainte, la 14 iunie). Trebuia să mai țină altă conferință despre dumneavoastră la Copenhaga, la 9 decembrie 1987. N-a mai putut. De peste o lună marea scriitoare era în agonie...

Poate că astăzi dumneavoastră și ea v-ați întâlnit iar... un argentinian cosmopolit din Buenos Aires și o franțuzoaică născută în Belgia care a trăit mai bine de patruzeci de ani în Statele Unite. S-ar împlini poate astfel acel vis al lui *Melville* la care dumneavoastră ați aderat cu atâta fervoare; ideea de a fi mai mult decât reprezentarea unei naționalități, „a patriot to heaven”... un fel de „patriot al Universului”.

prezentare și traducere de

TUDORA SANDRU MEHEDINTI

Desi sunteți aproape un clasic al criticii literare românești, aveți un discurs critic surprinzător de tânăr și inovativ, nestânjenit de nici un fel de prejudecăți tradiționaliste. Cum reușiți să vă păstrați atât de bine vitalitatea, să fiți prezent la manifestări din toată țara, să publicați cărți, să luați premii literare? Care vă este secretul?

• A lua premii literare, iată într-adevăr una din acțiunile la care nu numai scriitorii se înhamă cu cea mai mare plăcere, fără să se plângă de oboseală. Există și abonați ai premiilor, a căror preocupare este să-și stabilească un calendar cât mai rațional pentru a prinde ocaziile mănoase. Pentru aceasta e nevoie însă și de manageri iscusiți care să pregătească terenul...

Cât privește sprinteneala-mi și largul evantai de solicitări cărora le-aș face față, mă las întrecut de „leatul” meu Alecu Paleologu, a cărui *qualité maîtresse* pe acest plan pare a fi ubicuitatea. Nu mi-e rușine să mă las întrecut nici de mai vechiul prieten Nicolae Balotă care, într-o jumătate de an petrecută în țară, face față chemărilor cât alții în doi ani și chiar mai mulți.

Că public cărți... Intervalul 1997-1998 a fost și singura dată când mi s-a întâmplat să-mi apară cinci cărți, dintre care două sunt propriu-zis reeditări, iar una — o îngrijire de ediție. Văd aici nu mai mult decât o coincidență și în nici un caz ambizia de a mă lua la întrecere cu, de pildă, confratele Gheorghe Grigurcu. De altfel, o simplă privire asupra sumarului revistelor din țară ar trebui să descurajeze pe oricine în tentativa de a se măsura cu acest foarte productiv beneficiar al invenției lui Gutenberg.

„Nestânjenit de prejudecăți tradiționaliste” — spuneți. (Eu le-aș zice mai degrabă „inertii”). Dar cu câte eforturi în a le combate! Ca ardelean ce mă găsesc și totodată ca produs al satului românesc binisor retardat din anii imediat următori Unirii celei mari, am purtat cu mine un veritabil handicap pășunisto-sămănătorist și numai dislocarea din mediul rustic și implantarea în Clujul cosmopolit, cu intensă viață cultural-spirituală a perioadei 1930-1940, cea mai fastă din istoria orasului, m-au ajutat să-l înving. Iar în anii sibieni 1940-1945 am cunoscut binefacerile prieteniei și solidarității cu colegii din Cercul literar, dintre care nu unul experimenta aliajul suprarealismului în comportament cu seriozitatea transilvană în ofensiva de emancipare a actului de creație din masa confuziilor provincialiste.

Poate de aici, măcar în parte, și „discursul critic surprinzător de tânăr și inovativ” pe care mi-l atribuiți. „Inovativ” ar putea stârni însă protestele teoretizatorilor de toate mărcile ai literaturii, adversari de când lumea ai cronicii și foiletonului critic, învinuite de toate păcatele impresionismului. Eu zic să punem în loc: „inventiv”.

• Vă considerați un om norocos? Credeți că ați avut parte de o viață și o carieră interesante? Ce ați face mai întâi dacă ar fi s-o luați de la capăt? Ați fost vreodată tentat să vă scrieți memoriile?

• Iată o veritabilă rafală de întrebări! Dar să le luăm pe rând. Norocul meu a început mai devreme odată cu terminarea facultății în 1942 și încorporarea în armată când, printr-un concurs fericit de împrejurări, am scăpat de linia întâi și, oricum, de perspectiva prizonieratului la ruși. Un noroc de altă natură, ca să spun așa, acela de a fi nimerit într-o promoție studentească ieseită din comun, în care s-au găsit laolaltă individualități înzestrate cu harul cuvântului ce se manifestau pe multiple planuri: în lirică, în dramaturgie, în critică și chiar în proză — nu altele decât cele grupate în ceea ce au ținut să se numească încă de pe atunci „Cercul literar din Sibiu”. Astăzi se cunosc mai bine — dar încă nu de tot bine (manualul de clasa a XII-a amintește, spre pildă, de „Școala de la Târgoviste”, nu și de „Cercul literar”), — componenții lui sau măcar unii dintre ei, dintre care câțiva au apucat să figureze printre semnarii „manifestului” Cercului literar — scrisoarea de adeziune la pozițiile lovinesciene în cultură și literatură. Iată-i însă în integralitate pe cei 12 care, rămânând solidari de-a lungul timpului în calitatea lor de „cerchiști”, au confirmat totodată speranțele puse în ei: Radu Stanca, I. Negoțescu, Ștefan Aug. Doinas, I.D. Sârbu, Eta Boeriu, Ioanichie Olteanu, Nicolae Balotă, Ovidiu Costin, Dominic Stanca, Radu Enescu și ceva mai vârstnicii lor colegi Eugen Todoran și Cornel Regman.

După cum vedeți, liste pot încă să mai întocmesc, dar memorii mi-e greu și să mă gândesc că aș putea scrie. Nu am înzestrarea epico-analitică cerută pentru aceasta și nici pasiunea tinerii măcar a unui jurnal „faptic” n-am avut-o, de obicei punctul de plecare pentru mai târziile memorii. Poate Nicolae Balotă să întreprindă pentru „Cercul literar” așa ceva, el care și-a publicat recent, sub titlul *Caietul albastru*, jurnalul anilor

CORNEL REGMAN:

„EU AM CĂUTAT ȘI MAI CAUT PRICINI DE PLĂCERE ÎN LECTURA TINERILOR AUTORI”

1954-1955 și adnotările (sub formă de memorii) la acest jurnal. Mult regretatul I. Negoțescu începuse și el o Bildungs — Autobiografie, sub titlul *Straja dragonilor*, în care, de la un punct încolo, ar fi reflectat desigur întreaga evoluție a grupării și factorii care ne-au ținut legați laolaltă până în pragul senectutii. Un cu totul altfel de jurnal, mai mult de idei, a ținut la fel de regretatul I.D. Sârbu, care în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* se face și justițiarul epocii comuniste străbătute, cu judecăți care-i revelează în plus vocația de gânditor în domeniul filozofiei culturii și a istoriei.

Dar poate că și eu, dacă aș relua de la capăt firul vieții, rămânând însă tot ce am fost (nu mă gândesc la prea multe modificări) m-aș îndupleca, în fine, să țin cât de cât conștiincios un jurnal. E și un gen profitabil, azi la modă.

• Aveți ceva să vă reproșați? Ați făcut vreodată concesii pe care acum le regretați?

• Fiind relativ vechi în branșă, am apucat și vremurile de sinistră memorie când, dacă voiai să te manifesti în scris, trebuia să accepți „canonul” (în dublul înțeles al cuvântului) dogmatismului proletcultist. Între 1949 și 1955 prezenta mea în critică e marcată de tarele ideologizări forțate și ale subordonării la lozincile zilei. Încercările de a mă sustrage efectelor pustiitoare ale „comenzii sociale” mi-au adus de timpuriu marginalizarea cu consecințele de rigoare: scoaterea din redacții, excluderea din Uniunea Scriitorilor, interdicția de semnătură etc. O nouă etapă a început pentru scrisul meu cam de prin 1956-1957, când mi-am recăpătat identitatea, dar mai ales după 1965, an pentru mulți eliberator, când și în literatură vechile stavile au început să cadă una după alta, dar — până în 1989 — niciodată de tot.

• În ciuda atâtor decenii de „lectură profesionistă”, v-a mai rămas ceva din inocența ochiului care citește și din plăcere, nu doar din obligație? Ce lecturi v-au încântat în ultima vreme, de pildă?

• „Inocența” de care vorbiți nu mi-am pierdut-o, dovadă faptul că în loc să-mi văd de treburi care, în viziunea unora, se confundă — pentru domeniul nostru — cu foarte presanta misiune de revizuire a valorilor, iar pentru alții ia înfățișarea necesității de a apăra solidele ierarhizări stabilite în perioada revolută prin revoluție, în tot acest timp eu am căutat și mai caut pricini de plăcere în lectura tinerilor autori optzeciști și nouăzeciști. O bucurie de-a dreptul mi-a produs la lectură *Levantul* lui Mircea Cărtărescu, de asemenea unele poeme din volume ale lui Ioan Es. Pop și Daniel Bănuțescu, satisfacții convertite pe loc și în fructe ale unei lecturi „profesioniste”. Căci nu te lasă inima să nu și scrii despre ceea ce îți produce plăcere.

• Care credeți că sunt atributele criticului ideal? De ce nu mai e valabilă (sau suficientă) celebra rețetă lovinesciană — „ca să fii critic trebuie să fii un om moral, de bunăcredință, cu o anumită cinste profesională”? E mai importantă clarviziunea estetică sau talentul, erudiția sau intuiția? Ce impresie v-au lăsat noile generații de critici?

• Să lăsăm „criticul ideal” în „sfera” lui de abstracțiuni de unde, de altfel, nici nu va putea coborî vreodată printre noi. Miscarea critică a unui moment anume se constituie tocmai din varietatea de condeie și implicit de parțialități în modul de a fi, de a gândi, de a fi sensibil, de a așterne pe hârtie ce ai de spus. Dominantă și indispensabilă rămâne o anumită etică în exercitarea profesiei care nu poate fi „neguțată”. În această privință „rețeta lovinesciană”, cum îi spuneți, nu s-a perimat deloc. Un critic dispus să transigeze cu valorile se autodescalifică. Fiindcă ea, această „cinste profesională”, nu e un „supliment” al formulei criticului, ci un dat al chiar „celulei” scrisului său. Devii critic manifestându-te responsabil sau nu devii deloc. Bineînțeles, cu mediocritatea funciară rătăcită în critică nu-i nimic de făcut și tot atât de la sine înțeles este că alături de simțul răspunderii trebuie să ia loc o cătime de talent nativ, vocația ideatică și cultura și o seamă de alte componente. Pe firul ce pornește de la generațiile interbelice, cea a lui E. Lovinescu și cea a lui G. Călinescu, epoca de după al doilea război a cunoscut și ea două generații de critici cu purtătorii lor de steag, I. Negoțescu și N. Manolescu și așteaptă să se ivească cea de a treia. Care se lasă așteptată. Fi-va (ca să păstrăm rima națională în — *escu*) cea a lui Dan Silviu Boerescu? Fiindcă cei care ar fi putut purta steagul din promoția anterioară au cam dezertat.

• Ce anume v-a plăcut să faceți mai mult (sau poate c-ați făcut-o fără să vă fi propus cu bună știință): să descoperiți, să stimulați, să consacrați talente, să întocmiți ierarhii, să faceți pedagogia valorilor, etc...?

• Din toate câte puțin, iar în funcție și de etapele succesive parcurse, cu predominarea uneia sau alteia din preferințe și mai ales a câtorva pe care văd că nu le numiți. Căci am practicat cu delicii critica criticii, ceea ce nu înseamnă că nu mi-a plăcut să mă aplec asupra operei literare, să-i cercetez „modul de funcționare”. Mi-a plăcut mai ales să fac din articolul de critică un mic spectacol, mai precis: să-mi regizez efectele, începând cu titlul găsit, pe o scenă tot de mine imaginată, chiar cu riscul de a face greu utilizabile, în lumea scolii, bunăoară, contribuțiile mele. Preferințele din urmă sunt mai vizibile în scrisul meu din ultimele două-

trei decenii, în timp ce pedagogia, un anumit didacticism se fac simțite până și în produsele mai reușite din anii „revoluției culturale”; de acestea îmi amintesc cu displăcere.

Cât despre „descoperirile” mele în materie de talente, ele se limitează la a fi găsit noi pricini de admirație în operele unor scriitori tineri și vârstnici deopotrivă, a căror „descoperire” e revendicată cam fără teme de unul sau de altul.

• Când vă simțiți mai în largul dv. — atunci când scrieți despre scriitori în viață sau atunci când faceți istorie literară?

• Mi-a plăcut și-mi place să schimb rolurile. Astfel, am ajuns să scriu despre contemporani, în special sub forma cronicii literare, alternând însă mai tot timpul angajamentele încheiate de a da lunar sau mai des „materialul” convenit, cu „preumblările” — cum ar fi spus un pașoptist — prin literatură din plăcerea de a experimenta alte modalități, cum și de a „degusta” noi soiuri. Ultima mea carte apărută se cheamă *Întâlniri cu clasicii* e o selecție din studiile și eseurile realizate în timp despre scriitorii mai vechi și mai noi, de la Alecsandri la Pavel Dan. Dintr-o astfel de dispoziție a ieșit și ideea monografiei despre Creangă, iar mai înainte a celei despre Agârbiceanu. Sunt totodată și scriitorii cărora le-am consacrat cea mai mare cantitate de timp, explicația liminară fiind, desigur, atracția ce-am simțit pentru ființa operei lor, o consunare nu doar profesională.

Din aceeași dispoziție au pornit și antologiile pe care le-am întocmit, ale nulevei și povestirii românești contemporane, cea consacrată deceniului opt, plănuită să fie continuată cu ultimele două decenii, pentru care am și strâns o parte din material, dar planul n-a putut fi dus la bun sfârșit.

Un rol important a jucat, apoi, în alegerea și fixarea proiectelor ineditul perspectivelor din care urma să atac acele proiecte. Nu era de ajuns să compun una după alta cronici literare, ci trebuia ca ele să se înscrie într-un cadru care să le confere o minimă garanție de unitate, într-un fel chiar caracterul unei mici campanii. Asa a pornit la drum „Cronica cronicii literare”, rubrica găzduită de revista „Tomis”, din care s-a constituit volumul *Cică niște cronicari...* (1970). Și tot astfel, seria de dialoguri purtate cu regretatul Al. Protopopescu, publicate tot în „Tomis” în cursul anilor 1973 și 1974. Ele promiteau să continue, dacă revista și întreaga mișcare tomitană în cultură n-ar fi fost supuse în chiar acei ani unei politici de restrângere cu urmări fatale.

• Ce carte v-ar fi plăcut să scrieți și n-ați făcut-o?

• O cercetare mai amplă, în spirit liber-eseistic, despre Ion Budai-Deleanu. Încă din anii facultății m-a atras subiectul, am făcut și o lucrare de seminar (ratată, din inexperiență) la profesorul nostru Dimitrie Popovici, cel care a dat în cursul său asupra luminismului românesc și cea dintâi exegeză cuprinzătoare despre scriitorul ardelean. Preocuparea pentru subiect s-a transmis ca o mostenire în familie, căci fiica profesorului, Ioana Em. Petrescu, a scris și ea, din alt unghi, o bine documentată carte *Ion Budai Deleanu și eposul comic*. Între timp a apărut și o ediție științifică a operei scriitorului, cea a lui Florea Fugaru, încât viitorii exegeți au drumul larg deschis, înlesnire de care, în vremea când mă preocupa ideea, nu dispuneam. Mai ales că accentul cărții proiectate îl vedeam pus pe mijloacele stilistice, pe expresie și disponibilitatea autorului pentru comic și joc, pentru ingeniul tehnic totodată, pentru construcție și inovare.

• V-am auzit vorbind oarecum nostalgic despre vremurile mai bune ale literelor românești. Credeți că va mai dura mult până ce lucrurile se vor așeza în matca lor firească? Mai sunt șanse ca lumea să se întoarcă spre carte cu (măcar o cătime din) feroarea de altădată. La experiența dvs. puteți risca un pronostic: cum va arăta viitorul literaturii române?

• „Întoarcerea spre carte” — și aici vorbim despre ce ne doare, literatura, căci fizică, biologia etc. n-au decât să folosească orice limbaj doresc să-și atingă scopul, — asadar recăstigare cititorului de literatură se va petrece când elementarele condiții favorizante se vor îmbunătăți. Școala, în primul rând, prevăzută cu biblioteci bine echipate, cu dascăli, programe și manuale care să îndemne copilul și adolescentul spre lectură, apoi posibilități pentru adulți de a-și procura cărțile dorite, când nu cumpărându-le, măcar împrumutându-le din biblioteci publice la îndemână, aprovizionate sistematic și fără zgârcenie. Și mai ales când librăria nu va mai fi, ca azi, din cauza penuriei mijloacelor de trai, „locul unde nu se întâmplă nimic”. Aici statul, dar și

GABRIELA INEA

continuare în pag. 14

• Angela Bocu — „Natură statică” 8

STELARIANA

POLIFRON (VI)

Fie-i târâna ușoară, ca asta pe care o port eu pentru fie-mea! Că el muri, iulie-întâi și cu toți, Chelnerița de-mi făcu băiatul de care n-avui parte. (*La fundul sălii apare o flacără.*) Hi? (*Uimit.*) Ce? Îmi sări somnul? (*E rampa de lumină.*) S-or fi amestecat zilele cu noptile! Păi?! (*Caută pe jos.*). Numai mucuri de „Carpați” cu filtru! (*O voce cu filtru.*) Dar, cu el!

(*Pauză. Toată scena e goală.*).

Voci: Oricum....

Polifron: Șoferul zicea că e Mândra! Asa, a? M-a mintit. Aici e oraș! Că nu m-am zmintit! Hi? Al dracului șofer! Îi dau zece lei să mă ducă la Mândra și autobuzul o ia, colo, spre Beciu ... (*Încovrigat la marginea șantului.*). Eu n-am bici? Al dracului sac!

Ea: E, te-ai prostit! Dracu e în mână; el îmi spune tot.

Polifron: De... Așa e.

Ea: Nu te-am însoțit eu să pui în soba din cârciumă o lumânare ca să vază târânii că tu le faci foc? Nu te-am învățat eu să mățuri la miezul nopții, să nu lași servitorii să adune bănuții căzuți de la betivi și mucurile de țigări? Ca să-ți faci casă cu etaj, da', să bați târânii, colo, cu trei scânduri și o rogojină, să te creadă lumea sărac? Și te-am mai învățat să nu-i cumperi pudră fetei, că făina înseamnă sminteală?

Polifron: Așa e. Dadă... Uite, așa e... (*Între timp, vără în sacul ei pasărea și ouălele.*).

Ea: Lasă-le aici, că-ți fac descântec...

Polifron: Ia și pâinile...

Ea (*Rece, mecanic.*). Să le pun la descântec... (*Nedumerită.*) Și de ce-ai plecat de la cârcumioara ta?

Polifron: N-o mai am, Dadă, de zece ani! (*Își amintește.*). Nu ne vâzurăm noi acum un an?

Ea: Păi cum? (*Scotocește și vără la ea.*).

Polifron: Uitasei că nu mai am cârciumă.

Ea (*Priveste, se ridică, ceferistul are un felinar în mână și dispare.*). Cum să-ți uit cârcumioara, Polifroane?, „Fetele” mele, clienții și pretorul cu tocuri înalte de tuberculos? Mai ai suierul ăla în gâtlee? Cred că e cancer! (*El e acum prieten cu moartea: o ascultă aiurit.*) Unde-ai ajuns, auzi, la Vârtoape! Eu am luat un boșorog. E... sss! — să n-audă careva — e vraciul p-aici!

Polifron: Zău? Vraci?

Ea (*Merge la un stâlp al peronului, ia becul în mână și-l învârteste. Polifron își face cruce. Ea îl pune la loc. Misterioasă:*) Vraciul...

Polifron (*Iluminat:*) O fi puțin... (*Dă cu piciorul în dalele de ciment.*) O fi...

Ea: Face și desface... Popa ia un ou, el 25.

Polifron: Si desface?

Ea: Tu ai ceva bani la tine? (*Îl pipăie îndrăzneată.*). Unde i-ai legat? Tot ticălos ești cum ai fost când te iubeam. (*Toată povestea e caraghioasă: o căpătână de mort îmbrăcată în femeie vorbește de dragoste. Îmângâie palmele, îi dă peste față cu degetele.*). Cât te-am iubit!!! (*Îndrăzneată.*) Și n-ai bani? Ți i-a luat muierea?

Polifron: Ba am, Dadă, dar sunt... așa ... de... Să-i las fetei.

Ea: Ce fată?

Polifron: N-am venit d-aia la Turnu-Măgurele?

Ea: Ți-e aici, fata?

Polifron: E, la Mândra, învățătoare.

Ea: Și te duci să-i vezi ochisorii? N-are cine să-i vază?

Polifron: Ba are... Cică face nuntă mâine. (*Trece, grav, în fața liniei întâi, seful de gară și spune:* „*Trenul spre Rosiori pleacă peste cinci minute*” — *Pauză în pauză.* „*V-am spus: eu plec și mă culc, că e târziu, și mâine dimineată la trenul de patru trebuie să dau bilete, având în vedere cererea casierului Capmare că e bolnav.*”).

Ea (*Se pregătește de tren:*) Care o ia?

Polifron: Un colectivist.

Ea (*Îi cad toate din mână:*) Cum?

Polifron: D-aia...

Ea: Colectivist?... Ioana, învățătoare, un colectivist?!

Polifron: Păi d-aia zisei să mă duc la Inspectoratul lor cu sănătatea și lumina în sate... să le spui cât mă chinui cu ea în școli, ce bănet vărăi în ea... Auzi... Un colectivist, un mecanic... Ea, desteaptă, că-mi spunea diriginta...

Ea: Colectivist? Dobitoc ce esti! Ai pus măcar banii în pământ? (...) Ară pământul!

Polifron: Suntem, Dadă, suntem!

Ea (*În fața becului:*) Ară pământul... Vine... (*Lui Polifron.*) Și cât te-am iubit în tinerete!

Polifron: Zău? (*Ea, revine, el, curios.*). E rău, Dadă? (*O privește.*). Si eu nu te-am luat la cafeneaua „Mitică Dorobanțu”, chelneriță specială? Și nu mi-ai gonit clienții fiindcă le dai funingine în cos în loc de erzat?!

Ea: Erzatul era făcut de tine în locul cafelei... Eu arhestecam funingine — că avea tărie în

erzat... E! Ne împăcăm noi și acum...

(*Vin cei doi: Janin și El, împleticindu-se.*).

Janin: Mai mare ocara! (*Ea se ridică și îi ia pălăria lui Janin (care) se apleacă și îi sărută mâna.*) S-a îmbătat... cu... mine... La Salcia... Zău?...

(*În fine, El stă pe canapea. Janin, nemaiputând de serios, rămâne în picioare — profil — își scoate tabachera de aur și aprinde.*). Era cât p-acisă-l pierd! L-am dezlegat... că altfel cădea. (*El cade. Nu-l interesează nimic.*). Lasă-l, că-i prinde la suflet podeaua de piatră rece! Renaste. (*Spre Ea, serios.*). Nu mai e mult până pleacă trenul. (*Scoate port-feul.*). Du-te și ia bilete pentru toți. Îi urcăm în circ. (*Ea ia port-feul, se oprește înspre ușă și o vedem oprită, numărând, scormonind în port-feu, luând și ascunzând câte ceva. Aici, la bancă, Polifron și Janin sunt stingheriți, până când Janin, cu obrăznicia lui îi spune tare „Bătrâne”, intrând la bilete.*). Ai venit?

Polifron: Așa zic...

Janin: Știam c-o să vii...

Polifron: Știai?

Janin: Trenul n-a venit?

Polifron: Păi, și eu... cu el.

Cuepisodul VIII se încheie odiseea personajului Polifron și publicarea piesei omonime neterminate, o sinteză parțială a teatrului postum stelarian, un sumum al inovațiilor sale dramatice.

Deznodământul pare a fi aproape, fiindcă fiul — alungat cu 30 de ani în urmă — își întâlnește tatăl, pe care-l ajută, chiar dacă îl detestă. Sosind Ea, cei doi foști soti evocă afacerile și căsătoria lor din tinerete, dar critică mariajul învățătoarei Ioana cu tractoristul Lisandru.

Urmează să se producă două călătorii cu valente simbolice pentru destinele personajelor: bătrânii, către satul Mândra, fiul lor, spre un iluzoriu și necinstit câștig — o vără, în satul Salcia.

Ce ar fi urmat, apoi? Ce s-ar fi întâmplat cu atâtea existente și psihologii umane neduse la un anume liman? Cât de deschis ar fi fost finalul lucrării?

VICTOR CORCHES

SCARA LUI ESCHER

elegia oglinzii — real și imagine

primul rând, relație. „Omul, cu spatele la semenii săi”, absorbit de o altă realitate, noul măr al mileniului trei. Noua Evă nu mai este femeia, ci o parte a omenirii, iar Adam, cealaltă parte. Nu ai senzația că ești pe un drum care nu duce nicăieri? Nu crezi în drumurile închise? Siberia, Bărăganul, Canalul, pentru unii, au fost drumuri închise.

— Fie X un spațiu de calitate și Y un spațiu fără calitate. Să definim... Definim parcă am fi demiurghi. Ce sminteală!...

Mă trezesc visând zburarea, năluciri zburând spre lunci, / Plânse sălcii dau răcoarea, vis albastru pentru prunci.

— Unde începe diferența între obiectul neînsuflit și cel însuflit? Ce este obiect și ce nu este obiect? Unde e limita între pictură și icoană? Cum leg comunicarea între cele două spații, al apariției și al privitorului? Cum fac regia imaginii pentru a media apariția misterului? Cum ar arăta o scriere, care să semene cu un portret, care, el însuși, presupune existența celui ce privește? Fereastra sau draperia, cu rol de diafragmă, care separă lumea imaginii de lumea reală.

Încerc reabilitarea Evei. Îmi fac un plan pentru regresia serilor de timp, cu un spațiu de teoreme pentru reziduuri, reprezentări de spații, tehnici de dualizare și ordonare a haosului prin constantele fractalice. Întru în cortul de aseptizare post-operatorie cu tehnica hipnozei și a autohipnozei, pentru a reuși eliberarea de scena din fața casei cu iederă. Intraserăm într-un labirint purtat de propria pierzanie.

Glossă, la tema imaginii interzise. Privitorul ca realitate și imagine în același timp. Persoana personaj și personajul devenit persoană.

(P) — Vezi, Doamne, vidul din noi și nu-l lăsa să se umple de deznădejde. Desertul din noi se întâlnește cu deseurile tehnologiei. Noi? VIDAȚI. Ei? Super-radiați. Iată-ne! Goi, ajunși la balul finalului de mileniu transformat într-un perpetuu carnaval. Noi, cei din Est, la porțile marelui circ al bunăstării, probând costume, în mici toalete publice, cu măsuri ce atârnă în propriile mizerii. Costumația, la mâna a doua, nepotrivită ca măsurăși, acum, mirositoare, sporește neliniștea.

A fi neliniștit, înseamnă a fi tânăr? / A fi tânăr, înseamnă a căuta? / A căuta, înseamnă a găsi? / A găsi, înseamnă a avea Dumnezeu? / A avea Dumnezeu înseamnă a iubi? / A iubi, înseamnă a-ți găsi liniștea.

Irascibilitatea a luat locul nevoii de comunicare. Tac și... Și doar atât. Numai tac și mă mir cum tranșării aruncați de masca de deasupra cortinei au ajuns lângă paletă, iar paleta a părăsit atelierul fixându-se în tablou. Ce schimburi de spații, ca un nou spațiu al transformărilor. Dar spațiul tuturor transformărilor trebuie să prindă și Apocalipsa pictorului din „Estetica”.

E greu să taci. Încearcă să vezi, poți? Numai să taci. Mai ales, când o viață întreagă te-ai obișnuit să vorbești în tine / din tine.

Ne suntem atât de străini unii altora, completându-ne atât de puțin. Tac și ascult, mintînd că doar tac.

Să reluăm, ca într-o buclă de ciclu... Irascibilitatea a luat locul nevoii de comunicare. Sunt irascibil din cauza interiorului și exteriorului care sunt într-un continuu dezacord. Sunt irascibil pentru că vreau să aflu... Ea, femeia de pe plajă, e reală?

— Nu crezi că omul a pierdut esența sa? A primit, la început, chip și aceasta înseamnă, în

Janin: Știam că vine... Știu când, că vine la nouă și tu trebuia să vii cu el. Te cunosc! Arată-mi palmele!

Polifron: Zău? (*Se ridică, aranjându-și hainele.*). Știai că vine trenul?

Janin: ... Și tu... cu el.... (*Îi ia palmele, le întoarce. Mistic.*). Citeșc în unghii murdărie. (*Polifron, repede, le privește, dar le duce îndărăt.*).

Polifron: Am pierdut foarfeca... Și era „Solingen”.

Janin: Nu e vorba de foarfecă; te cunosc! (*Tigara din mâna stângă, stinsă, o aruncă și-i dă cu piciorul ca unei mingii.*). Ești foarte zgârcit. (*Polifron se strâmbă.*). Când ai plecat de acasă n-ai vrut să-ți schimb cămașa. (*Tușeste Polifron.*). Ești vesnic nemulțumit și ai nevoie de 25 de lei. (*Îi dă o hârtie.*). Ia-o! (*Îi ia și-i vără în buzunarul pantalonilor. Janin îi mai dă.*). Ia-o și p-asta, să ai, că cine știe peste ce pățanii dai!

Polifron: Vai!

Janin: Ia-o și taci! (*I-o vără în buzunar.*).

Nu spune Dadei că ți-am dat! Îți dau și nu-ți cer nimic! E?

Polifron: El...

Janin: De-acum înainte, în fiecare săptămână, de obicei miercurea, să mănânci numai patlagină fiartă; sâmbăta — un kil de roșii cu ceapă, singur, și friptură și n-o să mai mori niciodată! Mă crezi? Eu din optzeci de ani, mai tânăr ca mine nu există!

Polifron (*Își face cruce.*). Așa o fi! Îmi spuse Dada că ești vraci. Apoi, te-as ruga și eu una!...

Janin: Nu mă ruga că vine trenul și m-așteaptă la Salcia o fată s-o dezleg...

Polifron: Tot de fată... și eu... s-o dezlegi.

Janin: N-am timp!

Polifron: Îți plătesc eu timpul... că mă știe Dada... (*Janin joacă un teatru de estradă.*). Apare bătrâna cu biletele, îi dă unul lui Janin.

Janin: Păstrează-le! Crezi că nu pot merge și fără?

Ea: Vai de mine! (*Stă admirativă.*).

Polifron: Zici tu! (*Ea are ochii cășcați spre el, e îndrăgostită.*). Cum nu mi-ai zis până azi? Poate duceam cârciuma mai departe și nu mă.... copiii din sat, omorându-mă, nu alta, cât sunt broaste-n baltă, și-mi vād destele, că dădui destui bani fie-mi să învete și-acus, cum îmi scrise, ia un colectivist!

Ea: Taci, prostule! (*Mister. Revenindu-si.*). Tu iei cursa de nouă... (*Stăpână peste toți.*). Stai! (*Vraciului.*). Unde mai plec eu cu ăsta? A luat banii cu el...

Janin: Toți banii lui sunt (*Scoate din buzunar*) ăstia. (*Plictisit.*). I-ai! Crezi că eu trăiesc pentru bani? Dumneata știi că...

simbolurile alfabetului cu ajutorul căruia se descriu obiectele spațiului. Este un fel de realitate virtuală cu suflet și personaje care trec din real în imaginar și invers, precum în visele controlate ale copilului, la granița adolescenței, în care spaimele și dorințele se amestecă nedefinit. În timp, rămân uimit de întâlnirea-alegere a unor simboluri, ce perenizează din ancestral, perenitate ce mi se dezvăluie abia după ce simbolul își găsisese loc pe „scară”. Nu pot decât să rămân subjugat în muțenia ascultării, de vreme ce ele mi se dezvăluie fără premeditare, ca într-o plimbare printr-o pădure a realului învăluitor de sacral modularizat în arhetip. Mai mult, mă surprinde și limbaul pe care nu l-am învățat de niciunde, cum nu am învățat niciodată matematica, deși obiectele din spațiile ordonate topologice îmi sunt inteligibile. „Și uite că Sloterius și-a dezvăluit taina”. Un întreg sir de variante a încercat să aproximeze ceea ce intenționeam să fie o „lupă asupra chipului vietii, varianta vietii fericite”. Desigur că m-am împiedicat adesea de mizeriile târmului uitând a privi spre înaltul cerului.

Văzând punctele periculoase prin care am trecut, îmi dau seama că o mână protectoare mă conduce pe singurul drum ce acoperă, ca un palimpsest, proiecția peisajului căutat: „Grădina pierdută”. Privind în afara oglinzii, vād că prostia este o forță care, periodic, vine ca un tăvălug peste planetă, continente, țări, colectivități și indivizi. Vād inteligenta și bunul simț făcând pași în spatele cortinei, pentru a lăsa prostia să se manifeste în luminile rampei. Unii, cum a fost Nostradamus, fac pact cu această forță, aducându-i laude, pentru a-și face loc de spațiu vital (mă refer la scrierea lui „Laudă prostiei”. Fac precizarea pentru a nu amesteca cu scrierile încifrate).

Mă strâng, lacrimă, în palma poetului, ca defractalizând să ajung în punctul inițial, de măsura lui zero, atât cât, de fapt, suntem.

IOAN MIRCEA POPOVICI

Rochia lui Margot sau despre nedeterminare

Pentru Mircea Eliade (în *Mefistofel și androgynul*), versantul însoțit al oricărei golgote cristice sau sisifice e starea de grație paradisiacă sau „starea de Buddha, situația celui care s-a eliberat de orice fel de condiționare” reprezentabilă prin „lumina percepută de Gautama în momentul iluminării”, „nu numai fără pete ori umbre, dar și lipsită de orice culoare, fără nici o determinare”.

Utopia corespondentă acestei atemporalități este „la nord de Oceanul de Lapte, *Svetadvipa*, misterioasa *Insulă albă* din mitologia indiană, al cărui simbolism este solidar atât cu metafizica luminii cât și cu gnoza soteriologică”: „acest ținut este *alb* pentru că este locuit de oameni perfecți. E suficient să ne amintim de celelalte insule albe din tradiția indoeuropeană — Leuké, Avalon — ca să ne dăm seama că mitul ținuturilor transcendente, locuri care nu mai aparțin geografiei profane, este solidar cu valoarea mistică atribuită culorii albe, simbolizând transcendența, perfecțiunea, caracterul sacru”.

Moartea, care semnifică doar trecerea metempsihotică sau inițiativă înspre o altă treaptă de existență, se regăsește în angoasa mallarmeană în fața paginii albe ca o promisiune de mântuire, ca o bunăvestire, ca și în exercițiul scriiturii — nimic altceva decât o moarte efemeră, repetată, detritică, o murire consecventă, dar în speranța ne-mai-muririi vreodată, a nemuririi eterne, formă a Absolutului, ca altfel, în cu totul alte condiții, un cec în alb. (...) Inutil să mai insistăm asupra virtuților meta-forice ale acestuia din urmă, sau ale increatului imaculat, liber de nostalgii — care nu se pot aplica, prin definiție, decât inexorabilului, fie el trecut sau viitor — pe cât e de plin de speranțe. Oare experimentul fizic al descompunerii luminii albe în condiții de laborator, cu ajutorul unei prisme, are un revers, iar spectrul infinit variat a ceea ce îndeobște este creditat ca «realitate» s-ar putea resorbi — și în ce condiții — în aparenta nesemnificanță a albului edenic, imaculat, al Originii, simbolizabilă prin albul Oului Dogmatic, Cosmogonic și Increat?).

Moartea se confundă, deci, într-un post-sau pre-existență cu nemurirea, și e, ca de altfel și scriitura, o smulgere din încatenarea inexorabilă a devenirii, o evadare din timpul istoric. O astfel de moarte, în esență și ultimă instanță autonegatoare, se regăsește — nostalgic — în *Inscriptia* argeziană pe usa poetului: „Într-o viață de-o durată / Ai murit de patru ori / De aceea n-ai să mori / Înc-o dată, niciodată”, sau — optimist — în Cartea considerată de Cioran ca un simulacru ritualic al sinuciderii, sau — lucru perfect echivalent, — ca pe o boală învinsă, pentru că, după cum remarcase odinioară Montaigne, „nu mori pentru că ești bolnav, mori pentru că ești viu”. Ori, — fără scăpare! — după Heidegger și Vattimo, în mortalitatea constitutivă a limbajului (în *Sfârșitul modernității*, Pontica, Constanța, p. 71). Păcatul scriptorului vanitos și eteroman — ce personaj pentr-un roman! — constă în convingerea — poate mai mult decât speranța — că va răzbi, dincolo de mode, nu și de Timp, ci de moartea și renașterea profesională într-un text, direct în Olimpul posterității — miză infimă născută dintr-un vis frumos, al Albului Suprem, nirvanatic, într-un răstimp în care productivitatea literară încetând, descoperă o foaie de hârtie albă, sau un ecran alb, o Absență semnificativă în care germinează virtualități infinite ce vor fi sacrificate brutal în favoarea unei realizări incomparabile cu nostalgia infinită, pură, pe care o suscita ca atare: e povestea Creației prin care Logosul „a mușcat țărâna” cum spunea Baudelaire. Indiferent de posibila — nedemnă — realizare, rămâne intact sensul Absolutului pe care culoarea albă îl promite și niciodată nu-l (retro-)cedeză: e sensul unei căutări, și nimic mai mult, bastard infam al unei nostalgii de rang metafizic, în care nu ne va fi greu să identificăm, la un nivel firește metaforic, regretul paradisului pierdut. Se poate răzbi, dantesc, din infernul scriiturii — infern înțeles și într-un sens mai vechi, acela de Casă a Mortii — spre lumina albă, nirvanatică, a Paradisului Pierdut? Problema are adânci rădăcini ontologice, și depășește cu siguranță cadrul unui eseu despre scriitură: implicațiile sunt esențiale, pe viață și pe

Moarte.

Identific astfel *Moartea*, ghidat de *Eseul despre textualizarea poetică* al lui Marin Mincu (Cartea Românească, București, 1984), în «alba Isarlâk», «Isarlâk mireasă», «cea albă de lespezi», matoră, «într-o slavă stătătoare» de paradis ceresc («slava» biblică, desigur stătătoare), autofagiei nastratinienae «în albeață de sonoră vale», ca și în toate figurile textuale, de pildă în acel «sepolcrobello e bianco» petrarchesc căci „textul se autofigurează ca mormânt” (Mincu, p. 89, op.cit.), sau în acea „tânără doamnă” «piu bianca e piu fredda che neve», pentru a cita un autor în a cărui poetică am identificat o „investigare fecundă a morții pentru a recupera ființa din neantul cel mai desăvârșit” (p. 80. idem).

O altă tânără doamnă, mai albă și mai rece decât zăpada, apare în *Cartea nopților* a Sylviei Germain (Univers, București, 1998, p. 120): «Cât despre Margot, ea nu cunostea nici o îndoială. Îl iubea pe Guillaume până la orbire, până la uitare de sine (s.n.). Din ziua în care el îi înălbiase trupul cu cretă, nu mai era decât o pagină strălucitoare și goală, încordată în așteptarea acelei scriituri noi care avea să facă din viața ei o carte în mișcare, în sărbătoare și cuprinsă de nebulie. Căsătoria o fixară pentru începutul noului an, de ziua lui Margot». Mai precizăm că de acel An Nou ninsese abundent. Evident, nu întâmplător Margot se născuse o dată cu regenerarea Anului Cosmic: ea trebuie să ilustreze nu doar pagina albă, promițătoare, care precede oricărei scriituri, ci și lipsa totală de atribute a increatului care instituie condițiile oricărei întemeieri (vezi, în biologie, principiul evoluției din nespecializat), în cazul nostru, un himeneu — o nuntă care se va dovedi simbolică și necesară.

Înfățișarea tinerei mirese cochetează cu alegoria pre-textualizantă, (cu toate că autoarea ne-a mărturisit recent că îi repugnă orice formă de teorie a textului, pentru care s-ar dovedi chipurile completamente lipsită de organ, dovedind, la rândul-i, o dublă cochetărie, atât feminină cât și auctorială): „Rochia ei nu ținea de arta croitoriei, ci de aceea a sculpturii și a înluminării. (...) Rochia ei de mireasă deveni un poem de albeață, de reflexe și de strălucire” la care participă, cabalistic, toate elementele naturale, într-un soi de *imago mundi speculumque*: vegetalul, prin franjurile în formă de ghindă, prin hățșul de fireturi și prin trandafirii de tul; mineralul, prin nasturii de sîdef și prin micile perle de sticlă; animalul, prin țesătura fină de lână, prin penele tunicii și prin blana albă a mansonului și a botinelor; sintetic, vâlul starobinskian, mioritic sau petrarhesc acoperit cu „sute de stele, de flori și de păsări”.

Toți sătenii „veniră s-o admire”, „și toți descopereau culoarea albă pe care niciodată n-o văzuseră astfel. Margot purta această culoare cu atâta măreție, încât toată albeața din lume, strălucirea soarelui sau a zăpezii păreau să izvorască din rochia și din voalul ei. Trona în fața ușii bisericii ca o regină a zăpezii din povestile pentru copii”. Toți, mai puțin mirele: ca și riga Crypto, Margot înnebunește, devine pentru toți „marea păpusă de cârpe albe, învelită în vechea perdea violetă a confesionalului”, condamnată să re trăiască perpetuu aceeași unică zi, a nuntii

sale, ani de-a rândul. Să notăm în treacăt că mama și sora sa muriseră transformându-se în păpuși: moartea stranie și violentă, textualizantă — în termenii lui Marin Mincu — reprezintă de altfel obsesia fundamentală, generatoare, a acestei cărți nocturne.

În noaptea care urmează nuntii neîmplinite a lui Margot, sora ei geamănă își reprimă pentru totdeauna instinctul sexual, purificându-se ritualic printr-o baie generală în zăpadă, lucru care îi provoacă înainte de vreme menopauza: ambele sunt forme ale ieșirii din timp, din devenirea perpetuabilă prin procreație — consecință a păcatului original, în același timp pedeapsă divină și posibilitate de redempțiune ca și de supraviețuire prin procură generatională. Astfel, cele două surori marchează clar limitele căderii noastre: de o parte, increatul încă neprăbuit în devenirea identificată cu sexualitatea, de cealaltă parte, depășirea acesteia din urmă, negarea ei ca experiență a căderii; în ambele cazuri, evadarea din condiția post-edenică are loc prin mijlocirea culorii albe, pe deplin nesemnificative, și în respectul absolut al virginității pe care aceasta o semnifică.

MĂDĂLIN ROȘIORU

TRILOGIA NEW YORK-ULUI: TRAGEDIA LIMBAJULUI

Așa cum o prezintă scurtele fragmente de pe ultima copertă trilogia lui Paul Auster: **Orașul de sticlă, Fantome, Camera încuiată** pare să reconstituie spațiul citadin new yorkez. Trebuie remarcat de la bun început că textul nu este o fotografie fidelă asemeni aceleia de pe prima copertă într-o altă modalitate de expresie artistică ci încercarea de a așeza alături de cele mai faimoase spații ficționale un altul.

Paul Auster are ambiția de a se revendica din tradiția reconstituirii unei ambiante citadine într-o operă care să reflecte și, în același timp, să împingă un spațiu geografic cultural dincolo de istorie pentru a intra — cum ar spune Paul Zumthor — în *istoricitate*. Praga lui Kafka, Dublinul lui Joyce, Parisul lui Proust, Viena lui Musil, New York-ul lui Dos Passos reprezintă posibile modele în acest sens. Auster reface, prin ceea ce reține din traseele lor eroii săi, o imagine sfărțecată a unui spațiu ritualic dureros. Dacă proverbul englez *When in Rome do as the Romans do* concentrează experiența de a locui și de a te modela spațiului în care trăiești, trilogia lui Auster marchează tragic incompatibilitatea între spațiul interior și cel exterior. Auster construiește ca alternativă un *spațiu narativ metonimic*, caracterizat de Alexis Nouss în lucrarea sa dedicată spațialității moderne prin continuitate și contiguitate. Continuitatea spațială se verifică la nivel narativ prin imposibilitatea de a distinge două spații distincte unul de celălalt (camera în

care stă închis tânărul Stillman vs. orașul prin care rătăcește în urmărirea bătrânului Stillman cel care este, rând pe rând, Auster, Quinn, Stillman, Henry Dark, Max Work) altfel decât declarativ. Cât privește contiguitatea lor, aceasta se remarcă prin vecinătatea narativă ipostaziată clar de dialogurile personajelor care ies din închiderea ce le este destinată pentru a avea acces nu numai la un alt teritoriu ci și la un alt partener.

Relatia pe care o stabilește Paul Auster, autorul declarat pe copertă al acestei opere, între spațiul unui individ și capacitatea acestuia de a folosi limbajul, este una de reciprocitate: limbajul ca formă de comunicare construiește un spațiu, spațiul determină apariția, întreținerea sau dispariția posibilității de a comunica.

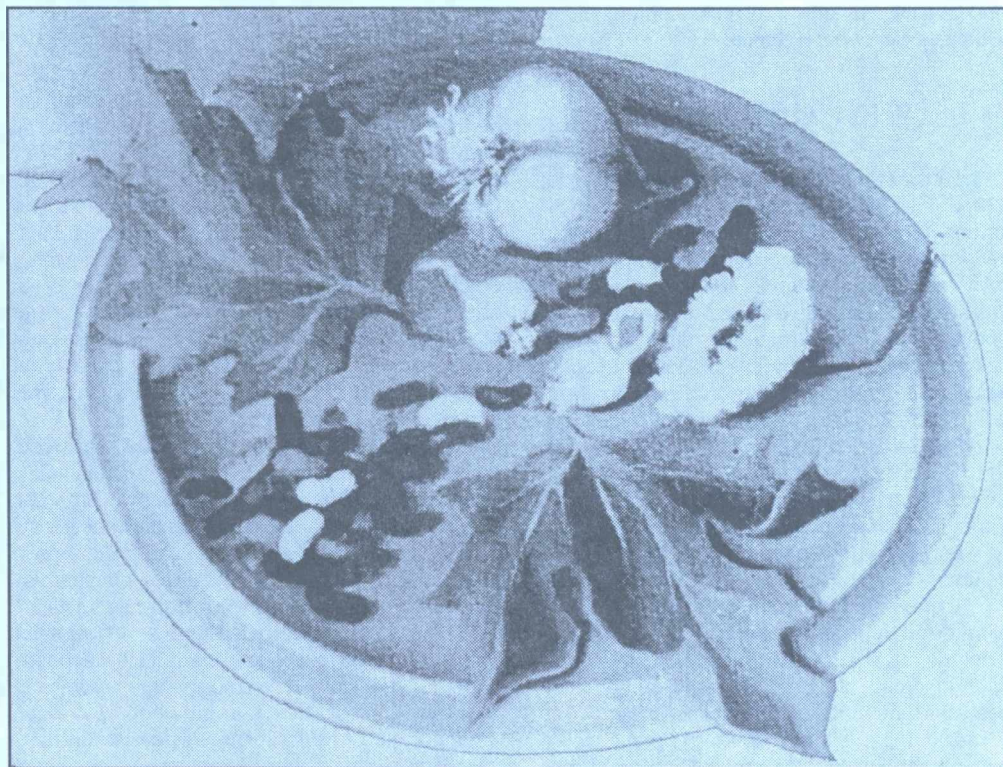
Primul roman sub o foarte bună intrigă polițistă, problematizează unitatea originară a cuvântului cu lucrul pe care l-desemna, a numelui cu persoana pe care o identifică. Quinn, autor de romane polițiste semnate cu pseudonimul William Wilson, pretinde că este Paul Auster, un detectiv cu oarecare renume, pentru a soluționa cazul tânărului Stillman. Acesta se simte amenințat atâta timp cât nu știe care sunt intențiile tatălui său, care inițiasc cândva un experiment traumatizant pentru băiat: izolarea într-o cameră perfect închisă. Acceptând să-l urmărească pe bătrânul Stillman în simbolul său traseu new yorkez, Quinn se va prezenta acestuia ca Henry Dark (întuneric), Max Work (muncă) și chiar cu numele bătrânului, Peter Stillman (om liniștit). Această succesiune de *dramatis personae* amintește modalitatea antică de a performa spectacolul tragediei, când un actor schimba măștile pentru a juca rând pe rând personajele piesei. Tragedia se mută, de data aceasta, în spatele măștii pe care o asigură singur numele.

Dacă în prima parte numai declararea unui alt nume este suficientă pentru a modifica identitatea, în partea a doua, **Fantome**, Blue, detectivul angajat să-l supravegheze și să raporteze toate acțiunile scriitorului Black, va utiliza travestiul pentru a intra în dialog cu cel care l-a tocmnit, White, care nu este altul decât Black. Apelul la numele de culori pentru a eticheta pe puținii protagoniști ai acestui roman subliniază procesul de desemantizare a cuvintelor, care intră în combinații surprinzătoare și declanșează destine tragice prin simpla dar nepermisă lor rostire. Așa cum fiecare lucru își are numele lui, „fiecare lucru își are culoarea lui” (p.177). Episodicul personaj Brown (maro), evocare a ofiterului care a atacat Harper's Ferry pentru a provoca o revoltă împotriva sclaviei în America secolului al XIX-lea, precum și încercarea de a citi Walden (ceea ce citește cel supravegheat), romanul lui H.D.Thoreau, trimit la concepția acestuia conform căreia lumea este un text al spiritului divin. Pentru a descifra acest text înscris mai ales în natura umană, Blue trebuie să aibă textul pe care Black se chinuie să-l scrie. Devenit un instrument al morții lui Black, construit chiar de acesta: „Mă schimb, își spune în sinea lui. Încetul cu încetul, nu mai sunt aceeași persoană” (p. 139), Blue va salva manuscrisul la care contribuise în marea măsură prin rapoartele sale. Textul lui Black poate fi textul lui Blue la fel cum textul ultimului narator poate fi al lui Fanshawe, în măsura în care acesta se dezvăluie atât cât dorește naratorului, cândva prietenul său.

Camera încuiată reia o parte din numele *Orașului de sticlă*: Quinn este detectivul la care apelează soția lui Fanshawe după dispariția lui, Henry Dark este numele folosit de Fanshawe pentru a-și cumpăra locuința în care stă închis, dar ceea ce incită lectorul la reluarea tuturor traseelor narative este carnetul roșu. Povestea înscrierii în acest notes porneste de la Quinn, continuă cu Stillman și cu Blue, se încheie cu Henry Dark / Fanshawe care-l dăruiește naratorului. Pentru a termina o poveste care pare să nu aibă un sfârșit naratorul rupe filă cu filă acest carnet.

Trei alternante narativizate la care se adaugă disproporția dintre lumea sensibilă și cuvinte justifică lingvistic pierderea armoniei paradisiace. Tragical destin al oamenilor care poartă ca mască un cuvânt este vehiculul destinului unui cuvânt: masca nu mai înlesnește accesul către lumea divină, permițând actorului să se identifice cu zeul sau cu eroul pe care-l *întrupa* (Guy Rachet). Masca revelează incapacitatea protagonistului de a fi el însuși sau asemeni eroului / zeului al cărui nume îl acceptă odată cu masca. Personajele celor trei romane nu disting între ceea ce sunt și ceea ce par să fie confundându-se tragic cu o aparență străină lor.

ILEANA MARIN

• Angela Bocu — „Natură statică” 9

omul electric

Am crezut mereu în sinceritatea sentimentelor pe care le aștern poetii în poeziile lor. Asa că nu mă îndoiesc de trăirea autentică nici a poetului Alexandru Cristian Miloș (**Poemele omului electric**, Ed. „Carsium”, Cluj, 1998), când spune în una dintre poeziile lui că e o catastrofă ca pe Terra să trăiască nouă rase de „Et” (extraterestri), pe care tu să nu le poți întâlni. Problema este că trăirea autentică, nu duce în mod necesar la poezie. Încât „poemele” din prima secțiune a volumului, aflate sub vădită influență a retoricii whitmaniene, trebuie că sunt scrise pentru o categorie aparte de posibili cititori, anume americanii nitei fantasti, care au zărit pe cerul patriei lor obiecte zburătoare neidentificate, iubesc NASA și consideră formula fizicii relativiste $E=mc^2$ o relație ontologică, ori măcar o poemă. „Trăiască Poema lui Einstein $E=mc^2$! / Trăiască TIMPUL NELINIAR!”. Dar, chiar dacă poeziile sunt scrise mai mult cu majuscule, întrebările metafizice își găsesc în ele o soartă rea. Pur și simplu se spulberă, se aneantizează ca sens. Am putea considera aceste poezii un soi aparte de eseuri, dacă ideile vehiculate de ele nu ar fi ajuns la omnitudine prin strădania autorilor de SF și literatură științifică de popularizare. Au totuși un miez. M-am întrebat într-o vreme de ce ar avea oamenii nevoie de extraterestri, iar răspunsul meu a fost că ei speră ca ființele rationale, mult superioare nouă, venite din alte galaxii, să rezolve problemele omenirii, mai cu seamă pe aceea a crizei de identitate. „Asta da, SOARTĂ DE OM! / Să nu afli NICIODATĂ CINE ESTI?!” — îmi confirmă gândul poetul.

Cu totul alta este situația în cea de a doua secțiune a volumului, intitulată „Ursul din lună și alte poezii”. Constati, cu uimire, că multe dintre poemele de aici sunt infuzate de o neașteptată și profundă căldură sufletească, mai constati că poetul e capabil să genereze inefabilul, că poate admira frumusețile contingente, că e în stare să viseze (deci să fie centrat în propria-i ființă fără a se înspăimânta de curgerea timpului), că poate ironiza destinul, că percepe ambivalența cu pozițiile-i extreme de pendul, între care stă spectrul întrebărilor omenesti asupra existenței și dincolo-ului metafizic, că poate scorni sintagme fericite („Cărlionții privirii”, de pildă), că are vreme pentru reflecție, că simte un suflet în fiecare frunză căzută, că se poate rupe de geroasele mute sidere, pentru a asculta muzică izvorâtă din viața de zi cu zi.

Fiind de notorietate că în Fernando Pessoa au încăput patru poezi, nu te mai poți întreba cum de în Alexandru Cristian Miloș încap doi. Însă te poți întreba cum de încap unul bun și altul nu. Dar poate că mă înșel și poezia care nu e pe gustul meu, îi va aduce poetului mai multe laude și mai mulți cititori — și asta e, se pare, tot ce contează.

DAN PERȘA

palasienii

Cu **Palasienii** (Ed. „Metafora”, Constanta, 1998), prozatoarea constănteană Florica Stanciu a ajuns la cea de a patra carte a sa și acest lucru doar într-un interval de cinci ani. Neobosită și inventivă în a propune și schimba tehnicile narative, scriitoarea continuă să decupeze și aici transe de istorie dobrogeană și să le aducă, recuperator, în instanța unui cititor infestat de netrebnica ideologie rosie de până mai ieri.

Palasienii e o carte despre copilărie și adolescență ei acțiunea ei se derulează într-un timp revolut: anii care premerge celui de al doilea război mondial, cadrul fiind și el unul interesant prin caracterul său tranzitoriu de sat a cărui vesnicie se estompează pe măsură ce capătă statutul de cartier al unei metropole. Naratiunea e în cea mai mare parte a ei o monografie romantată sau un revieci pentru o lume împlântată în palimpsestul alienant al urbanizării agresive. Blocurile de beton cenușiu s-au înălțat ca tot atâtea monumente funebre pentru o lume deturnată de la rosturile ei ancestrale, trăind în cinst și frică de Dumnezeu, respectându-se tradițiile și obiceiurile de peste an cu toată poezia lor, peste care cade sufocantă proza norioasă a prezentului invocat adesea ca o îndepărtare a omului de natura reconfortantă, nopțile cu lună și greieri fiind uitate de dragul nevrotic al televizorului imbecilizant sau al computerului devorator de sentimente și afecte umane.

Autentice și, deci, convingătoare, amintirile din copilărie își pot atribui, pe bună dreptate, și calificativul de colective, în sensul că ele tâsnesc din mai multe „guri” narative, declansându-se în lant și întregindu-se reciproc, cam cum se întâmplă la întâlnirile unor promotii de fosti elevi sau studenți. De notat că registrul nostalgizant pe care memoria îl reclamă în atari situații e nu o dată invadat și de aspecte mai puțin plăcute, cum ar fi de pildă

traumatizarea unor copii de părintii vitregi, de învățători sau de colegii de muncă mai vechi. Ca prolapse, în discursul memorialistic se strecoară și unele probleme civice și educationale, precum a entuziasmului revolucionar sincer al tineretului din primii ani de după instaurarea comunismului în România, frapantă fiind, printre alte explicații de bun simț sociologic, și aceea că partidul unic s-a folosit neloial de idealurile străjeresti inoculate copiilor în școli în perioada premergătoare regimului de coloratură sovietică. Autoarea nu pregetă să sfichuiască păcatele acelor vremuri: impunerea forțată a ateismului în școli și facultăți, servilismul față de putere al culturnicilor, opacitatea celor ajunși în funcții de conducere ș.a. Cartea Floricăi Stanciu se centrează în jurul unui personaj feminin fascinant prin forța morală de care dă dovadă în orice împrejurare, Laura, nume ce la o nouă editie l-ar putea înlocui pe cel de față fie și ca subtitlu. Cât despre continuarea savuroasei povestiri, aceasta se impune de la sine.

dincolo de semn

Iată că rubrica **Voci tinere** a revistei „Tomis” începe să dea primele ei roade editoriale: Aledin Amet semnează la prestigioasa Editură „Ex Ponto” din Constanta (1999) cartea **Dincolo de semn**, tânărul poet scriind poezia pe măsură ce-o descoperă, din nevoia de a dialoga cu ea, dar și dintr-o nevoie de autodefinire și de identificare a eului întrupat într-un discurs romantic și frumos teribilist, cum îi stă bine oricărui poet la vârstele sale dintâi, proiectându-se centrifugal-panteist într-un mediu ce presupune riscul pururi dătător de sens. O tristete vag oraculară coexistă, în aceste versuri avântate și care nu ocolesc virtuozitatea formală, cu sansa nemuririi prin text, aspect ce rimează cu al unei epifanii nirvanice: „Sufletul-tot / dăruit lui „n” metri adâncime. / Ce paradox / evadarea către înălțime!” Dacă extincția e iminentă, atunci tot ceea ce mai poate face poetul e să amortizeze intensitatea trăirii, să diminueze mistuirea *în* și *prin* iubire și să prelungească starea de indecizie edenică de dincoace de cumpăna amiezii, după care, chiar dacă metamorfozarea se accentuează, moartea nu mai e o ruptură tragică, rămânându-se tot pe tărâmul lui a *fi*, ca în vechile filozofii orientale. Pendularea între speranță și resemnare într-un neant constituie substanta acestei pe-treceri pe care poetul și-o vrea nemaculată de minciună și ipocrizie, deci neîncărcată de regrete și căinți. Ba chiar își imaginează traversarea în sens invers, pe axa timpului, a aventurii nomade care e viața: „Ce bine ar fi / ca îmbătrâniti să venim / pe lume, / cu un sentiment în plus, / cu un regret în minus / și să urmăm drumul invers / până la copilăria arzătoare, / trecând prin tinerețe / doar în închipuirii, / fiindcă iubind foarte mult / ne-am crea iluzii fugitive, / ne-am îmbolnăvi de viață, / uitând să ajungem până la câpăt / pentru a muri născându-ne” (*Ce bine ar fi*).

Autor al unor versuri memorabile, tip „Există-mă să redevin firesc!” sau: „Am să te-astept la colțul mării, / din clipa asta până ieri”, ca și: „Pe-un picior de plai / inima mea, vai!”, tânărul și talentatul Aledin Amet, va ajunge cu siguranță singur la concluzia că trebuie să lupte mai crâncen cu presiunea, uneori terorizantă în inerenta ei, izvoadelor, covârșitor până la pastă și fiind cel al bardului de la Bârca: „Cu chipuri dintr-o altă lume, sleiti de-atâtea bunătate, / Împărtășesc din soarta lumii, ne este frică de dreptate. ... / Crescuti ca într-o promenadă prelungă și îndestulată, / Uităm de chinul lor suprem, uităm de lumea lor *ciudată*” (*Părinții*).

fruct de noroc

E în poezia lui Dima Zainea (**Fruct de noroc**, 1999, Ed. „Ex Ponto”) o mereu reînnoită rugă de a cantona în utopia clipei edenic, o invitație la exersarea gestului răbdurii al scoicilor norocoase de a naste perlele, însă timpul anonim al omenirii se răzvrătește identificativ-exploziv prin aleșii lui împovărați subit de întregul blestem ontologic al setei de cunoaștere, fructul interzis constituindu-se ca motiv central al unei cărți în care sunt pipăite cu nedisimulată stupoare rănile christice izvoditoare de lumină. Atinse cu sufletul și asumate ca de altfel întregul univers cu miracolele lui printre care tronează acela că existăm atoatezozonant o dată cu poetul: „Mi-am depus / Bucuria / În delirul culorilor // Mirarea / În ionatanele / cuibărite în fân // Si-s calic / de undă / Un nabab al nuanțelor” (*Tezaur*).

Expresie a timidității mirate, poezia din acest volum e o modalitate discretă și depatizantă a fiindului iubirii, scanate cu migață înfometată de un suflet generos, chiar dacă declarațiile poetului în acest sens sunt mai mult decât parcimonioase: „N-o să mă crezi / trecătorule / să-mi umbli / prin trup / cu discreția aerului” (*N-o să crezi*). Prea arare însă poetul devine loc geometric al universului, iar dacă

în volumul precedent, *Timp anonim*, el prefera un voiaj poetic incognito, aici se lasă cu dezinvoltură antrenat în vârtejul voluptuos al devenirii nirvano-mioritice care de asemenea îi anihilează orice umbră de orgoliu: „Alerg copil / și risipesc aer / Mirosul de brad / ce conservă-n Neprihănitul opait / stare de intim / si trec prin vitralii / în nimeni” (*Vânt*). Lirica sa erotică stă sub semnul unei doar gândite soapte panteiste ce aspiră la ecloziune prin constientizarea faptului că ființa iubită există undeva fie și ca simplă virtualitate sau ca pretext de visare: „Dacă am să-ti spun / că înconștientă / Esti plinul alunecării mele / în soaptă / N-ai mai trece / firesc / În noduri / Îți respir anonimul / parfum / și avar desigur / nu vreau să știi / Te ating cu ceata / pe frunte / fiorul intimității / furate” (*Nuști*). Preponderentă în consistența silfică a poetului îndrăgostit are platonicismul de factură angelică: „Clipa tesită / de lumina opacă / Rămâne stângace / pe gânduri / și trec / în năluci / Gesticulând / în linistea / Fulgilor de nea / Tu știi / Nu poti spune / ce arde / zbaterea pleoapei / prinse de / sărutul / încă nedat / rânit de metaforă” (*Răniți*). Discursul glisează spre elogiul zăbovirii în nenastere și necuvânt, neîmplinirile provocate rimând cu o garanție a trăirii perpetue în nicidecum stinsa sete de absolut. Poeme de dragoste precum acest *Tălc* pot oricând figura într-o antologie de profil: „M-am tâlhărit de suflet / într-un colț / Așteptându-te / cu fosnetul / tău de brândusă / Dar n-ai venit... / N-ai venit / și n-o să știi / de ce pe stradă / Trece o dără / de prezentă / furisă / Nu întoarce privirea / nu-s / Decât o idee”. Poezia iese autentic de sub pana lui Dima Zainea ori de câte ori uită să epesteze paradoxalist și cu orice pret prin combinații sintactico-lexemice codificatoare, descendentă hermetică acum la modă. Iată încă o piesă nu mai puțin antologică având ca miză sinceritatea trăirii unei disperări răzvrătite punctual, colierul plurisemnic în ordine senzorială planificând convingător golul unei non-prezente acute: „Flămând mușc / din urma / Luminii când / treci / Basm de albastru / Lovesco golul / pe care-l lași / Cu alunecarea-n / delir / și prin aerul / pe briza brândusei / În pleoapa ce bate / parfum ceruit / de ideea de-a-ti fi / Atinsul” (*Parfum*).

Stăpân pe un fel de a face poezie, o poezie amintind deopotrivă, prin scurtime, de sinceritatea bacovienelor jeturi lirice, cât și, prin gradul spirit de esențialitate, de sculpturile lui Brâncuși, Dima Zainea își are vocea sa inconfundabilă în lirica actuală și într-un timp când un veac stă să se reverse în altul. Debutând matur, ca vârstă și ca expresie artistică, poetul și-a ratat ab initio sansa unei evoluții, aspect vizibil în cea de a doua carte a sa, care confirmă un talent autentic. În acest caz criticii literare nu-i rămâne decât să atragă atenția, cu privirea atintită la drobul de sare, asupra unui eventual pericol al căderii în manierism sau autopastisare, ceea ce ar dăuna imaginii deocamdată excelente a poetului cu nume de sonoritate dăcică și pitulat într-o coadă de alfabet, poate doar spre a da consistență zicalei biblice cum că *cei din urmă*...

între noi timpul

Adela Popescu face parte din generația lui Labis și a fost de timpuriu răsfățată de revistele literare ale vremii, debutul editorial întâmplându-se cu o mini plachetă în franceză și română prin 1975, o altă editie revăzută și adăugită fiind tipărită la Washington în 1992, editia curat românească și purtând același titlu, **Între noi — timpul**, apărând în 1998 la editura „Eminescu” și constituind adevăratul debut editorial în România. Volumul contine în cea mai mare parte a sa poeme de dragoste, piese în care se pune în ecuație, ca eternă necunoscută, acest sentiment indefinibil și niciodată egal cu sine, aidoma nisipurilor mișcătoare, stând sub semnul timpului care macină, dezbină și estompează tot ceea ce tânjește în jur după un echilibru. Iubirea zămislește, în viziunea poetei, miracole doar în starea ei de spontaneitate, de orbire sau de nebulie hamletiană, încercarea de a o desprinde din „fără de lege”, deci de a o oficializa, conducând automat la alienarea de sine a „actantului” liric cu care poeta se identifică: „Vârsta liniștii am prins a pătrunde / de mine-nstrăinându-mă prin lege, / am crezut în minunile dragostei / cum Hamlet în fantoma tatălui rege” (*Reflux*). Sansa de a păstra intactă iubirea e de a o decupa din fluxul implacabil al timpului, de a cantona în propria-i așteptare ori de a o sacraliza prin textul adesea mai presus de cuvintele care-l alcătuiesc, într-o combustie fără jumătăți de măsură a imaginarului purificator, „s-aprindem întunericul, să fim / ca-ntr-un tablou celebru de Rembrandt” (*Între noi — timpul*). Tensiunea poetică e dată de această încremenire a iubirii în ceremonialul pregătitor, ca și cum printr-un descântec s-ar putea opri sau doar amâna un blestem pustiitor: „Oprește-mă, sau raza care vine / și s-ar putea cu moarte să te-alint. / Propteste bine poarta către timp; / alungă-mă să

NOUTĂȚI EDITORIALE

EX PONTO

- MICHEÁL O CONGHAILE, PÁDRAIC BREATHNACH, DARA Ó CONAOLA, ALAN TITLEY — **Povestiri irlandeze**, 164 p.
- PERICLE MARTINESCU — **Visul cavalerului**. Eseuri, 158 p.
- MARIN VOICU, MARIA VERIOTTI — **Convenții maritime internaționale**. Vol. I și II, 780 p.
- VASILE BÂNCILĂ — **Religia iubirii și Pestalozzi**, 200 p.
- GABRIELA APOSTOL — **Anticameră**. Versuri, 110 p.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE:

- CAROL ARDELEANU — **Casa cu fete**. Roman, colecția „Romanul interbelic”, 260 p.
- IRINA EGLI — **Sânge amestecat**. Roman, 280 p.
- FLORIN ȘLAPAC — **Matei și Eva**. Roman, 248 p.
- VASILE GAVRILESCU — **Iubirea mea, floare nomadă**. Roman, 240 p.
- DAN PERȘA — **Vals cu lotofagii**. Eseuri, 210 p.
- SORIN ROȘCA — **Sezonul indifferenței**. Versuri, 102 p.
- EMIL GÂRLEANU — **Din lumea celor care nu cuvântă**. Schițe. Povestiri. Colecția „Cartea de literatură a elevului”, 190 p.
- DAN SILVIU BOERESCU — **Păcatele tinereților**. Ficțiuni critice, 278 p.
- BLACKIE G. MARGEY — **Pacientul, nu tratamentul**. Homeopatia — o provocare. 150 p.
- ARTHUR PORUMBOIU — **Înțelepciunea ascetului**. Aforisme. Reflecții. Confesiuni. 60 p.

ma agăt de lună / cum de urechi cerceii de argint” (*Duh rău*). Adesea, iubitul se confundă cu însuși timpul care, aidoma Mesterului Manole, o zidește în el „cu fiecare pas” pe poeta care i se dăruie. „Serafică, iubită” asteaptă „cuprinsă-n jurământ ca-ntr-o zidire”, spune poeta în *Trepte*, convinsă de izbăvirea întexualizatoare: „Si plec plutind, felină, / citindu-l pe Stendhal” (*Fugă*). Încleștarea cu timpul e însă inevitabilă. Ea e intrinsecă setei de absolut imaginat ca paroxism al extincției: O, tu ești marea mea albastră / spre care zbor incendiată / cu gândul frânt peste fereastră” (*Aripă*), soarta fiind doar o împăcată tensionare oximoronică în care „diavolul e chinuit de rugăciune”, iar îndrăgostitii visează „pustiuri roditoare / când norii ning asupra noastră sare” (*Destin*). Nu lipsește din discursul erotic al Adelei Popescu nici dimensiunea ironică sau autoironică, sentimentul iubirii catalizatoare de ființă involuând nu o dată pe scena comediei demitizatoare, fatetă, în fond, a condiției umane constiente de zodiile ei crepusculare, ludice, tachinatoare sau retractile.

statuia zilei de mâine

E și în această carte a Iuliei Pană — **Statuia zilei de mâine XX love** (Ed. „Du Style”, Buc., 1998) o tentativă de deturnare a discursului liric spre epic și parabolic, persoana a treia alternând cu cea confesiv-ironică atunci când vorbește de o existență simulată, vivotată „la lisiera irealului / într-o rochie de pânză neagră de sac / a miresei de fum”. Trupul e resimțit inconfortabil ca o povară carnală ce răvnește frenetic violentarea textualizatoare ca și alunecarea mioritică în regnul vegetal izbăvitor, chiar dacă poeta e o sentimentală ce se atasează de ființele și lucrurile din jur. Moartea e una textualizatoare: „din degete de le-as tăia / ar curge valuri / pergamente uriașe prinse în / cleme de nori”. Motivul deschiderii venelor, al sfredelirii cârnii, al nasterii repetate, al torturării memoriei e frecvent în discursul poetic si suferinta e dată de revelarea faptului că amintirile se pierd de la o întrupare la alta. Muzica are virtutea de a eroticiza ambientul, culminând cu identificarea parvizibilului înfinit de vietuire pe jaristea mortii unde până și erosul devine uneori sufocant, bătăile inimii partenerului rimând cu tot atâtea zgomote ambarasante care maculează solitudinea creatoare a poetei. Iubirii ca ardere pârjolitoare i se preferă tânjirea după ea, așteptarea ei sau nostalgia având ca obiectiv central clipa

punctuală în care trăirea erotică s-a împlinit în iminenta blestemului, ratiunea și afectul neajungând niciodată la o conciliere pe tărâmul chinuit al bieteii fiinte omenesti. E o perpetuă luptă, pe arena poetului, între luciditatea solară angrenată în relaționalul social cotidian și nocturnul drept la nebunie pasională visată ca implozie psihică a tuturor convențiilor care supraaglomerează eul poetei vesnic înconfortat dar niciodată deplângându-și condiția ori căzând în resemnare, ciplasându-și devenirea pe o trambulină pe care dărele de sânge-s, dacă nu total absorbite, cel puțin uscate cu cenușă de pasăre Phoenix. Există o obsesie a nasterii, eul feminin e bătut de obsesia de a aduce pe lume, concomitent, mai multe generații de uriași, ori se contemplă ca într-o oglindă în propriul pântec bombat de fructul dragostei textualizatoare care, nesciut și tainic, o hologramează pe emitentă și-o transpersonalizează de la liric spre epic (v. *Tragica naivă*). Perpetua dizolvare auctorială poate echivala cu plonjarea într-un prelogos care își alege medium-ul actant cum își alegeau odinioară zeii platonieni gurile poetilor sau nebunilor, poezia, (fatalitate sau noroc), lubrefiind în acest caz măcar una din roțile uriașului angrenaj cosmic prin care ne-a fost dat să ne perindăm, neavând niciodată timpul să discernem categoric între viață și moarte, arsită sau ger existential.

carnavalul perpetuu

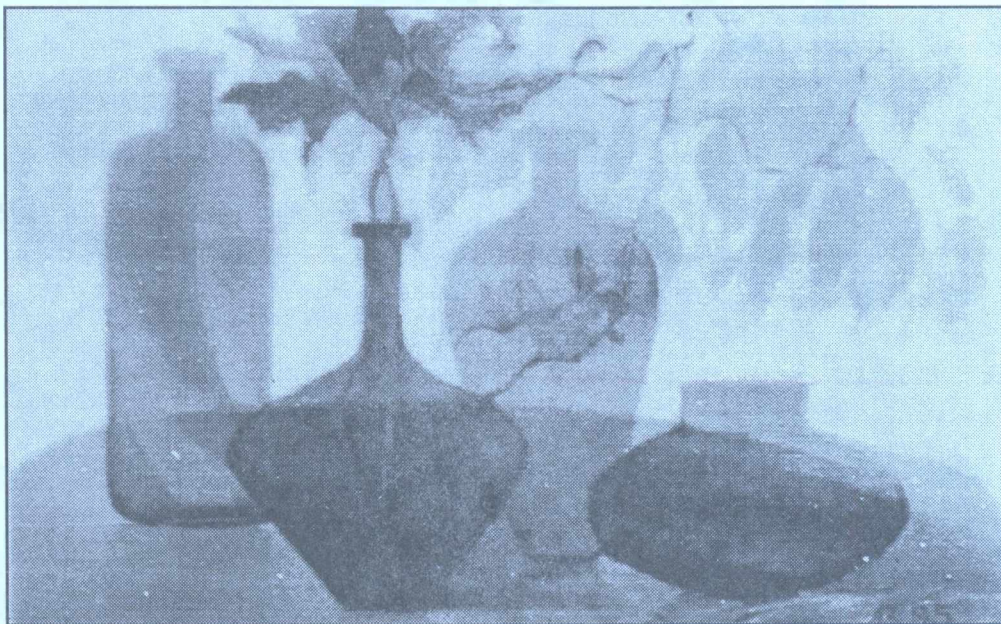
Autoare a patru romane de succes și a mai multor volume de proză scurtă, Alexandra Târziiu (n. 1937) trăiește de mai bine de un deceniu în S.U.A., ultimul său volum de povestiri, **False obiecte pretioase** (Ed. „Fundatiei Culturale Române”, Buc., 1998) purtând consistent amprenta experienței exilului american. Prozatoarea decupează din realitatea brută întâmplările revelatorii ale unei perpetue drame existentiale, surprinzând o lume ce nu-și mai găsește un rost, când constată că toate tărâșurile ei s-au pulverizat nespectaculos în vid, că resemnarea și alienarea larvară sunt iminente și că tangenta cu norocul s-a consumat într-o singură clipă. Destinele personajelor doar se tulbură răzvrătit în albiile lor, adevărurile capitale rămân învăluite în mister, deși au fost la un singur pas de a fi fost revelate. Avem de-a face cu o lume grăbită, robită afacerilor, tot mai departe de natură cu fiecare generație, trăind doar în prezent aidoma amnezicilor, desi prezentul este cel care-l dezamăgește pe individul aflat într-o neîntreruptă fugă de sine însuși, protejându-se sub masca de carnaval. O multime pestră a emigrat aici spre a-și uita trecutul, naționalitatea, numele. Totul stă sub semnul dezagregării, totul e concubinaj, flirt pasager, fiecare vânând partenerul bogat într-un joc de-a speranța ori de-a ficțiunea fugară, doar rareori depășind statutul de deșeu al societății de consum, ingerii iesind, aproape întotdeauna din această aventură cu aripile arse de lumina visului sau a propriei răzvrățiri. În această lume a exilaților, ceea ce-i mai solidarizează pe oameni e ipocrizia celor ce râvnesc puterea în diaspora, arta prin care cei mai tari își asigură dependentă de ei a celor neajutorati. O altă secțiune a cărții are ca subiecte realitățile românești postdecembriste, mascarada constând, în acest caz, în reînfiltrarea fostilor în structurile actuale ale puterii. Constientă de faptul că ar concura redundant o întreagă publicistică pamfletară, Alexandra Târziiu transpozează totul în registre ale ficționalității: basm, fabulă, parabolă, parodie etc. Verva ei inepuizabilă, racordată dialogică la marea trancăneală caragialiană, umorul spumos și dinamizarea inteligentă a noului limbaj de lemn vehiculat de politicienii actuali, care-s de fapt tot cei de ieri, dar altfel mascati, sunt atâtea embleme ale unei cărți ce consolidează un nume de prozator român căruia trăirea în și prin două culturi i-a revigorat salutar discursul civico-literar.

ION ROSIORU

generozitate și vocație

Peregrin prin Europa reprezintă debutul editorial al profesorului clujean Ilie Rad, care s-a decis să strângă într-un elegant volum file de jurnal cuprinzând însemnările sale pe marginea călătoriilor în câteva capitale europene (Viena, Praga, Varșovia, Budapesta), ca și numeroase eseuri, portrete sau interviuri cu oameni de cultură, diplomați sau profesori din țară și străinătate.

Conceput de-a lungul a patru ani (1995-1998), volumul pare a fi structurat pe coordonatele impuse de dubla activitate a autorului — pe de-o parte aceea de istoric și de critic literar, autor al unor importante studii publicate în reviste românești sau străine, iar pe de altă parte aceea de jurnalist, fondator a două reviste clujene (**Excelsior** și **Reporter**), actualmente profesor la Catedra de Jurnalistică a Facultății de Științe Politice și Administrative din cadrul Universității „Babes-Bolyai”. Cu veritabilă vocație în ambele direcții, Ilie Rad scrie o carte marcantă de generozitate

• Angela Bocu — „Natură statică” 5

intellectualului gata să împărtășească tuturor din bucuriile spiritului pe care a avut norocul să le trăiască. Nu oricine poate fi înzestrat cu un asemenea stil, limpede și alert, cu o asemenea putere de investigație și explorare precum autorul acestui volum care merge, oriunde se duce, pe urmele marilor personalități române, încâpătânându-se să găsească, dincolo de reperele îndeobste cunoscute, aspecte noi și interesante privind viața și activitatea unor scriitori, istorici, personalități politice din trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat. Entuziasmul cu care se dedică unor cauze (precum aceea a Fundatiei Emanuil Gojdu), e pe alocuri de-a dreptul contaminant, ca și însufletirea cu care își sustine unele opinii, cu justificări dintre cele mai pertinente — vezi, de pildă, pledoaria pentru salvarea speciei epistolare sau articolul dedicat problemei onomasticii românești, unde este susținută necesitatea validării, în locul variantei administrative Nume-Prenume, impusă într-o perioadă de colectivism și egalitarism păgubos, a ordinii firești Prenume-Nume, care să ofere omului certitudinea că e o individualitate distinctă și să anuleze discriminarea actuală între personalități și persoane comune.

Adunând laolaltă note de călătorie, cu pretioase referințe culturale asupra locurilor pe care le-a văzut și admirat, apoi evocări ale unor momente din istoria tragică a românilor sau schite de portret și interviuri cu personalități remarcabile, volumul **Peregrin prin Europa** ilustrează curiozitatea intelectuală a autorului și usurinta cu care se miscă pe coordonatele spațiului și timpului, incitat de tot ceea ce vede în jur și pregătit să-și împărtășească experiența „complicilor” săi, cititorii.

GABRIELA INEA

cântece de leagăn pentru adulți

Primul lucru care sochează în cartea lenei Băja (*Gâtul păsării — mâna mea dreaptă*, 1999) sânt aceste versuri: „Pâinea noastră cea de toate / zilele / poezia!”. Cine mai poate scrie așa ceva astăzi ori nu e sănătos, ori se hrănește de-adevăratelea cu poezie, ceea ce, la urma urmei, este totuna. O cunosc pe Ileana Băja de aproape șase ani. Nici acum nu-mi dau seama de unde provine ingenuitatea ei infinită, seninătatea copilărească. Versurile ei sunt impregnate de un diafan pe care eu l-as numi bizantin. Până și moartea este la ea „subtire, înaltă / si nespus de melodică”, fără să mai vorbim de alte lucruri, care sunt „stranii păpădii umblătoare”, subțiri „ca o veche cească de porțelan”. Se remarcă aici minugia descrierii, finetea ei de stampă chinezească. Această diafanitate marchează, ca un adevărat nimb al scriiturii, poezia lenei Băja. Este o condiție prin excelență a poeziei feminine, dar parcă niciodată atât de covârșitoare. Desi ne asigură că ar scrie „dintr-un elementar / animalic / instinct de conservare”, că înaintea actului scriiturii ar parcurge „treptele atât de bine / știutului esafod: / teamă / frică / spaimă”, consecința acestor stări nu este decât o melodie insesizabilă, aproape șoptită. Pentru Ileana Băja, nimic nu-i „mai melodic decât / dragostea, moartea și poezia / absolut nimic”. Să fie doar melodia ceea ce uneste cele trei chestii mai sus amintite? Am putea chiar mixa: „nimic nu-i mai odios decât / dragostea, moartea și poezia / absolut nimic”. Lucru, de altfel, foarte la îndemână și cu titlul volumului, care ar da o frumoasă înjurătură (*tu-ti-gâtul păsării!*). Lăsând la o parte glumele, să remarcăm obsesiile textualizante ale lenei Băja, mai toate legate de complexul (aproape oedipal) dintre mâna care scrie și pasăre. Păsările sunt fie „mărăcini în mâini / pe masa de scris”, fie copii imperfecte ale „mâinii acesteia

scriind”. Grafica lui Mugur Grosu redă, folosind linii de contur alcătuite din litere, ceva din obsesia textualizantă care străbate întreg volumul. Si din nou versuri de o muzicalitate perfectă, precum în acest scurt poem: „Ca frunzele căzute toamna / pe pământ / putrezesc aripile păsărilor / fără de zbor / ca fructele viermuind / subțiri alcooluri / descompunându-se / atât de ușor”. Există aici o cadentă șoptită, și în același timp o lumină de seră care ne-nvăluie. Este vorba, firește, de „spatiul de seră” al unei imaginații poetice melancolice, triste, dar totodată solare. „Cele mai reale întâmplări ale mele”, recunoaște Ileana Băja, „s-au petrecut la mine sub tâmplă”. Sau, altfel spus, în acea cochilie înăbușitoare care, privită de afară, „poate să pară chiar nimb”.

Ceva adormitor și tandru există în toată această carte. Citind-o seara, vom visa cu siguranță frumos. Poemele din ea sunt cântece de leagăn pentru adulți.

vorbind vorbe-flori

Peste tot, în volumul de debut al Adelei Greceanu, se aude „un mmmmmmmârâit prelung” care nu încetează niciodată. Este un zgomot de fond ireal, hârșăit masinării care toarce îndărătul lucrurilor, și totodată o liniste pulsantă. Un hău piuitor, deasupra căruia atât măs suspendată „de funiile subțiri și foarte întinse ale auzului”, care ar fi „înfășurate strâns de unele neregularități ale realului”. Recunoaștem aici inflexiuni urmuziene, decantate în sentimentul unei realități mecanomorfe, cu suprafete tăioase. Și, „înrădăcinate bine” în acest sol arid, lucrurile „pe care nu le putem ridica decât dacă ne unim privirile”. Acele „rădăcini ale lucrurilor noastre”, „care se împletesc în tăcere așa cum ne-am împleti degetele mâinilor pe sub masă”. Într-un derizoriu sufocant, sacadat, există deci rădăcini împletindu-se în mișcări gratioase, unduitoare. În descendența lui Cristian Popescu, „mișcările subtile” iau forma unor tablouri directe, ca aceea „Fată din fereastră” a lui Murillo. Când n-are clienți, „domnișoara care vinde ziare” dintr-un poem „rămâne nemiscată privind înainte, în gol, și o poți sesiza de pe trotuarul celălalt — tăcută, gânditoare”, fixându-l de fapt chiar pe cititor. Privirea care citește, cea de pe trotuarul celălalt și privirea „înainte, în gol”, a domnișoarei se încrucișează. Un punct focal uneste toate aceste priviri, le împletește într-un spațiu specular unde distincția dintre subiect și obiect dispăre. Însesi „rădăcinile” realității se împletesc în inflorescențe stranii, „vorbind vorbe-flori”. Este extraordinar cum acel „mârâit de fond” se transformă, sublimându-se, în „vorbe-flori”. Cum realul înfloreste, și pliurile lui se desfac în lumină. Acest „chin”, „suferința purificatoare”, prin care textul este transcris de fiecare dată în actul lecturii. Volumul Adelei Greceanu se numește, de fapt, chiar „Titlul volumului meu, care mă preocupă atât de mult...”. Iată cum începe: „Când transcrieti/editați textele mele, începeți, vă rog, fiecare rând cu literă mare (...). Astfel, fiecare text va aștepta să fie transcris de un număr de ori pe care-l are închis în sine, în esența lui.” Cuvinte destinate de fapt cititorului, orice nouă transcriere nefiind decât o nouă lectură. „Fiecare text e un mic monstru”, aflăm. „Numărul de feluri în care poate fi scris reprezintă probabil vârsta la care va muri”. Acest monstru, această bestie mârâind, care este textul poetic se îmblânzește doar în lectură, frumoasa lui inefabilă. Adică, îmbrățișând mintea cititorului, șoptindu-i „vorbe-flori” înmiresmate, violene. „Orice text trebuie să-mi arate că mă dorește”, zicea Barthes. Prin volumulei, Adela Greceanu dovedește o remarcabilă forță de seducție.

MIRCEA ȚUGLEA

timp mort

Veritabilă explozie în publicistica românească de după 1989, Cristian Tudor Popescu este un ziarist a cărui originalitate apare ca rod al unei gândiri profunde asupra existentei. Plasându-se mereu în sfera realului, el privește vastitatea și diversitatea fenomenologică a realului, în ansamblu, luptând cu înrâncănare pentru dreptate și adevăr, pentru o normalitate care să aibă în sfârșit drept reper-cadru România. Este în permanentă conectat la evenimentul politic, expresiv și „la obiect”, îndrăzneț și aproape imprudent în observațiile juste și obiective care i-au adus și o incredibilă condamnare penală.

Volumul **Timp mort**, apărut la Editura „Polirom” din Iași, în 1998, subintitulat „Scrieri”, cuprinde articole scrise de Cristian Tudor Popescu în ultimii ani și publicate în ziarul „Adevărul”. Intenția ziaristului este de impunere a unor principii care să fie valabile pentru toți — așa cum scrie și pe frontispiciul ziarului pe care-l conduce: „Nimeni nu e mai presus de lege” — dărsi de căutare febrilă a ceea ce poate fi rostit pentru a ajunge la sufletul românului aflat mereu în impas, depărtându-se parcă nu numai de credință dar și de sine însuși.

Există, în paginile volumului „Timp mort”, scrieri politice pe care le citești încruntat, simțind cum ti se sterpează dinții și se naște un abis în adâncul sufletului. Atitudinea critică este de multe ori plasată însă, grație ambiguității de tip metaforic, într-un cadru atemporal, ziaristul, dublat de scriitor de data aceasta, demonstrând că nu mai este dispus a ceda ca odinioară ideii că ceea ce se scrie sau se spune poate deveni un gen artistic. Într-un articol incitant vădind o atitudine directă, „Poetica denuntului”, Cristian Tudor Popescu definește cu ironie propaganda „ca un gen artistic” iar denuntul „ca o specie literară foarte gingașă”. Pentru că nu poate rămâne indiferent la dinamica realității, pentru că nu poate ignora contactul cu măruntele întâmplări din cotidian, ziaristul își dă seama de pericolul denuntului care-si țese din propriile fire pânza de păianjen, ca și corupția, afacerile necurate sau economia subterană. „În ce ar consta arta de a face un denunț? Ce presupune asta?” se întreabă cu un soi de înrâncănare amară autorul care nu acceptă nici o implicare în materie de trădare, minciună, fraudă. „Mai întâi — răspunde el, faptul că mie, Popescu, ca simplu cetățean, ar trebui să-mi treacă prin cap, în vreo clipă a unei vieți și așa mizerabil de scurte, să mă uit în curtea cuiva ca să-i număr masinile, găinile, acareturile, duminicatul”.

Balansul permanent între contrarii, mai ales între ceea ce ar trebui să se întâmple și ceea ce se întâmplă, îl transformă pe ziarist într-un analist curajos al realității, într-un temperament vijelios al cărui radicalism demonstrează că nu mai e dispus să trateze în termeni normali, ci plini de revoltă tot ceea ce se abate de la normalitate. Verva sa ziaristică transpare chiar din titlul articolelor: „Sabotajul prin talk-show”, (care arată cum și mai ales cât se muncește în Țara Românească) sau „Cum să ne descotorosim de poporul român”, un articol polemic la unele afirmații producătoare de confuzii pronunțate de Horia Patapievici.

Există însă și articole care pot fi încadrate pamfletului politic și care sigur că vor rezista în timp, indiferent de contextul de receptare: „În copacul de la Cotroceni nu mai cântă cucuveaua dar s-a urcat scoafa”, „Corupție și criză”, „Zaher, ai făcut tu contrabandă?” sau „Viața se ieftinește”. În aceste pamflete, Cristian Tudor Popescu este cuprins nu numai de spaimă și scârbă, dar și de un fel de neagră previziune. Relatarea începe pe un ton normal de fapt divers: „Un om bolnav, aflat în stare gravă, cu perfuziile în vene, a fost aruncat dintr-o salvare”. Grijulii cu imaginea României, asistentă medicală și soferul l-au așezat pe trotuar, nefiind dispusi să-l mai transporte la alte spitale după ce fuseseră refuzați de secția de urgență. După părerea ziaristului „nu suntem departe de ziua în care, în România, trupuri omenesti vor zăcea pe străzi aidoma pisicilor și câinilor storciți de mașini, fiind încărcati dimineata în mașinile de gunoi”.

De aici până la apocalipsa pe care ne-o pregătim singuri nu mai e decât un pas, pentru că, așa cum se arată în ultimele date ale Comisiei Naționale de Statistică, totul se scumpește întruna: există și ceva care se ieftinește de la o zi la alta — viața unei ființe umane.

Există în acest volum și pagini de o mare sensibilitate, dar și de o acuratețe critică deosebită, atunci când autorul vorbește de „Arta Popescu” și de autorul ei Cristian Popescu. „A fost — si scriitorul se simte copleșit de tristete să vorbească la timpul trecut — un spirit înzestrat cu harul divin, de aici izvoră și acea extraordinară comuniune cu moartea”.

Prin acest volum „Timp mort”, Cristian Tudor Popescu se individualizează ca un spirit critic, așezat la taifas despre viața și fatetele ei nevăzute și uneori nestiute, despre talent și despre moarte, despre tristetea de a-ți pierde un prieten, un dar dumnezeiesc atât de pretios și din ce în ce mai rar.

CRISTINA TAMAS

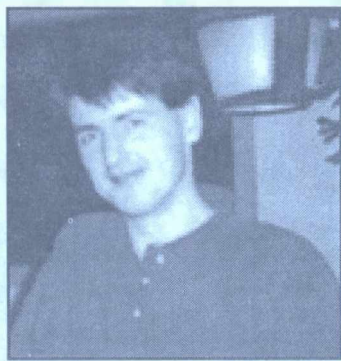
ALLEIN

O, primăvară-a dragostei, te-asemeni
wo ich bin ist chaos, aber ich kann nicht ueberall
sein
sântem persoană publică-acum, tre' să ne
bărbierim, să
ne tragem un look mai acătării, că doar
măine
ne-apucă blazarea, sântem un debutant în
viață, un fel
de jack călare pe vrej, und so weiter.
Am fost și noi la monte carlo, ce credeți, și-n
arcadia
am răzuit cișmigiul cu brânza cu tăpale,
ne-am
dat cu trabantul pe magheru, am fost la cabaret
și motor
dar n-am văzut decât morți de zăpadă.
Ne știu veeritele din schönbrunn, și leul cu
cele trei
leoaiice-ale sale, ne trimit salutări
toate vânzătoarele de castane, ne-a învățat
mutra până și
vatmanul tramvaiului, mie și duhului meu.
Allein, allein, n-avem prieteni și nici iubite,
doar hăul
de umbră care ne-nghite, întrebi, sânt
tentantă?
răspund, esti comică, ești halucinantă, himeră,
himeră
apari deja-n hărți, și bărbați te speră.
Amicul meu american a fost vara asta-n
constantă, și?
zic, it's a fucking city, with fucking people
încerc să-i explic că nu-i chiar așa, îmi
povesteste
cum cinevai-asmulssandwich-uldinmână
your fucking sandwich, zic, și-i întorc spatele,
aber
ich kann nicht ueberall sein, nein.

E totuși vreme pentru toate, pentru dragoste,
dant
vreme să intri-n femeie și vreme să ieși
o vreme a singurătății, umbrei și prăbușirii, și
vreme
pentru joc și pentru împreunare, mai este
încă vreme ca, diminetile, să-ți văd ochii-n
oglină, și
vreme ca mâna-ntinsă să nu te cuprindă,
este
vreme să mângâi și să lovești, să izgonești și
să uiți
vreme e să visezi, și vreme să te trezești.
Ieri am citit toată ziua, și plimbându-mă seara
prin
volksgarten, m-am gândit că trebuie, totuși
să-mi iau și eu o nevastă, să fac copil și să-i
cresc
mai trebuie și să-nvâț să merg pe bicicletă
ce va rămâne din mircea atunci, din arătarea
cu plete, îi
vor mai ciuguli oare porumbelii din palmă?
Stau cu duhul, zâmbim ciocnim, vorba lui lefter,
mai
înghițim niste semnificat, shantih
shantih, vreme-i să bei și vreme să versi, încă
mai este
vreme să intri-n femeie și vreme să ieși.

Eu printre frunze moarte, pe malul dunării mici,
tăcere
tot eu măsăluind prin schloß belvedere
eu pe treptele de sub friedensbrücke, și găste
plutind
așa plictisite-n reflexia urbei pe ape
tăcere, eu și umbra la cafe stein, ascunși după
fumul
tigării, iarăși eu în uno city, citind
don't fuck there, nu pot să scriu despre asta,
tăcere
eu în camera mea, deschizându-mi o bere.
Zic grüß gott, zici grüß gott, mai zic bitte sehr,
zici
danke schön, zic auf wiedersehen, zici
weitersehen, trebuie să pui doar accentul
corect, poti
spune și der bus kommt, wir speisen uns
ein
zum running powerslam, dare foarte complicat,
asta-i
de fapt un poem, iar poeme nu se mai
scriu.
Mi-e oaspete-ogărgărită de ceva timp, doarme
pe cărți
și pare că știe despre lumea asta mai
multe
decât noi toți, poate-i o zână bună, venită-n

MIRCEA ȚUGLEA

control
dragă gărgărită, rămăi, tu esti singura
mea prietenă, doar tu mă aștepti când seara
deschid
ușa camerei mele, și reintru în vid.
Tăcere, eu printre frunze moarte, pe malul dunării
mici
eu și tigru holbându-ne unul la altul
fiecare din cușca lui, iarăși eu, încă la cafe stein
tăcere-i, tăcere, wir speisen uns ein.

Sânt în tramvai, mă gândesc la ce dracu' să fac azi
zic fie ce-o fi, mă duc la bibliotecă
așa că mă târâi pe karllueger, trec prin volksgarten
și iată-mă înăuntru, dar ce să citesc
tastez mircea țuglea și, fir-ar să fie, se-aude beep
nu-i nimic, zic, și tastez soitu grig
se-aude beep, ce bibliotecă-i asta, să nu-l aibă
nici

pe grig soitu, e-un prieten de-al meu
a scris anticulinarele, ba chiar s-a și însurat, nu
mai citesc nimic azi, m-am săturat.
Lângă votiv kirche se află votiv kino, și votiv cafe
parc-aș bea o bere, grosses, kleines
și picolița zâmbeste-n asteptare, nu știu cum se
zice
mijlocie-n nemtește, așa că iau una mare.
Trec câini în pas ușor, prin parc, cu oameni agătați
de zgarda lor, mai trec însă și fete
râzând pe biciclete, lui tămas i-am furat un poem, și
el care zicea că-s om bun, altcineva
achim, crede c-am și citit toate cărțile, fiindcă i-am
spus niste versuri din mallarmé, i-am
mai spus și paolei c-are picioare frumoase, de-
atunci
vine la curs doar în fuste scurte, dar
unde-s eu, dacă m-aș putea împacheta și pune-n
buzunar
lângă țigări, ar fi poate mai bine.

Am învățat până și felul cum Jamal trișează la cărți
cum dansează monika-n diwali, zilele
când fac piața cu shampa-mpreună, nopțile când
pictăm
și surâsul complice-al panterei roz, stă
agătată de-antena radioului, prin ea am aflat
rezultatul
alegerilor din românia, și-a doua zi
am făcut cinste, acum ascult mamas & papas,
simt că există
ceva dincolo de fiecare vers din poemul
ăsta, și nu doar umbre, cum zicea artaud, dincolo
de elfi

se află chiar ea, care-acum zece ani
alături de alții, a cumpărat un metru pătrat din
actualul
parc national, dincolo de mircea stă
micul animal crud, în fata bătrânei lui mașini de
scris, îl
iubesc și pe el, însă nu foarte mult.
A fost o vreme, helas, când eram destept, eram
tânăr, nu
se mai vede nici fumul țigărilor mele acum
și de târziu trist eram ca de-a marcului soată
alean, noaptea
licurici îmi zburau cum cometele-n urmă, eram
dat naibii, și tânăr, acum mă bucură alte lucruri,
mai mici
cum ar fi faptul că exist, că-mi mai visez
orășelul natal, că poate prietenii nu m-au uitat,
c-am dorit
și-am fost îndrăgit, ochii mi s-au luminat
văzându-te, s-au umbrat căutându-te, și s-au
luminat iar
ca flacăra, dar ce folos, răspunsul prieteno
egoană după vânt, răspunsu-i acesta, doar himera
râzând
în toate, ascultă și tu, cum se zbate.

Vom merge însă mai departe, cât mai departe,
acolo unde
nici păsările nu ajung, plus loin, plus loin
vom aprinde focuri, și-n dogoarea lor ne vom
dezmoți, vom
săgeta fiare ne'nchipuite, cu blana sclipindă
ce ne vor tăia calea, vom întinde capcane, și

diminetile
zarea iarăși o vom străpunge, cum trupul
femeii trezite din somn, ne vor urma iepurii
neastâmpărați
duhurile, bursucii și veeritele, ne vor
da târcoale lupii, crezând că sântem de mâncare,
dar odată
iesiți din selvă, cum vor scheuna după noi.
Plus loin, plus loin, până când printre ierburi înalte
vom
zări hârjonindu-se tigri, până când briza
ne va lovi tâmplele, plus loin, până ochiul
însângerat al
cerului în apus se va întredeschide, și-n
apele lui moarte va sticli semnul neînțeles, până
noaptea
se va căsca înghițindu-ne, și-si va desface
meandrele visul, plus loin, până-n fluturi de fum
zburând
lin, și rotit, spre lumină ne vom preface.

Vorba lui rorty, the truth is out there, în
marea-mbulzeală
acum că l-am găsit, ne putem odihni și noi,
nu?
seara-n cer foiesc pixeli prietenoși, pe
mariahilferstrasse

reclamele toate torc vesele, fâsăind, fâsăind
ăsta-i orașul lui cârtă și-al lui mușina-vodă, bodiu
n-are
ce căuta aici, e prea bodiulesc, poate doar
să strige el prin tramvai, în locul vocii nevăzute,
bitte alle
aussteigen, niste fetiscane din salzburg
m-agată pe stradă, unde-i șarmul vienei, îmi
cripeșc ele
aproape cântând, sânt frumoase, dar tu
himeră, esti mai frumoasă, știi că semeni cu
nevasta lui
schiele, das ist funny, tu nici n-ai auzit
deschiele, îngerii ăstia ți-ar părea băietei pofticioși
buni să intre noaptea-n vise, desi nu
ești aici, în eye-face, până și circul din fața primăriei
l-au strâns de teama-ți, pe tine te reflectă
dunărea, de tine vorbesc în cafe olmea, toamna-n
orașul
cu calești, tu nu mai esti, tu nu mai esti.
Tlönplatz, sex uriaș feminin, în care privindu-l
aproape
te-absorbi, tlönplatz, albastru-al fericirii
și-al lui yves klein, în baie-mi expun opera
imperfectă
dar fără seamăn, o oglindă-autoportret, mă
întâlnesc cu duhul, îl întreb un' se duce, prin
ploaie
răspunde, mă plimb prin ploaie, dar tu?
nu prea știu ce să-i spun, și zâmbesc, în minte-mi
vine
poemu' ăsta de hesse, seltsam im nebel
zu wandern, leben heisst einsam sein, kein
mensch
kennt den andern, jeder ist allein, allein.

Sânt foarte trist, am chef să-mi dau foc, tot ce se
termină
se termină prost, it's finished mircea
apoi un somn lung, fără vise, seara pe
mariahilferstrasse
purtându-mi mintea goală ca pe-un balon, și
ea zburând și contopindu-se cu mintea angelică,
prin cercul
cu trei nume deosebite, nu pe altă cale
mă apropii de mine decât prin tine, o tu, pe mine
ție redă-mă
mă-nreb ce rost au lucrurile, noi, de ce
mai trăim, cine ne tot trage șuturile astea în fund,
n-ar fi
mai bine să bem ceva? mă plictiseste până
și poemu' ăsta, nu înțeleg de ce-l scriu, de ce am
scris tot
ce-am scris până-acum, de parcă m-aș fi
spălat pe mâini, poemul în leopardă, în care s-au
si-mbulzit
cântecele lui donovan, versurile lui sorin
și tămas, ba chiar și nitel ficino, pe bune, nici nu
mai știu

la ce se referă acea vorbă-a lui rorty
pe care privindu-l în poză mi-am zis, ia te uită,
seamănă cu
tatăl andradei, și mi-a devenit deodată
simpatic, cât despre artaud, cu rușine mărturisesc
că nu l-am
citit, mi-a povestit achim cum a murit, eu
îmi priveam mâinile, arătam cred cam ridicol, cu
toalele-aiurea
mereu parcă nebărbierit, cu membrele prea
lungi, neștiind încotro să o ia, ce naiba să mai
scriu, m-am
săturat, gata, m-am săturat, vă îmbrățisez
al vostru

POEZIE

ANA ARDELEANU

testament I

să te ocupi de poezie
îmi spune Eva
de creșterea bărbii
pe fata copilului minune
când este spălată
icoana,
când dau culorile în fierț
și cad în genunchi apele
în albia timpului
să te ocupi de cămășile
întârziatele vise
să faci inimioare cu degetul
pe pagina
unde este descrisă viața

testament II

vei trăi lângă mare
aproape de pescărusul
prea alb în noaptea
lustruită ca un pantof
duminica
vei trăi lângă mare
lângă gladiatorii de nisip
lângă nisipul lipit
de crucea îndrăgostitorilor
pe vântul ca un pat de purpură
în camera prevestitoare de răfuiei
între lăcomie și extaz

testament III

îți vei conduce destinul
pe câmpiile înverzite
din când în când,
călăuză fiind,
vei aprinde lanterna uitării
pe zidurile cetăților
unde ființe nobile
ale sângelui tău
dau baluri cu îngeri
vei conduce încet
caravana iubirii
spre locurile inventate de pictor
între verde și răsăritul său
ale dulcelui anotimp
datoare cu un cactus alb
simțurilor pline
de premonițiile dragostei

testament VI

să cânti în strană
cântecele cuvioase
ale mizeriei umane
umilinta niciodată uitată
pe garduri
rufă de cânepă
vorbele patetice
spuse în grabnica trecere
a tinereții
să cânti măiestrit toamnele
în care încăruntesc
autorii melancoliilor
să cânti cu fior
convocările grave
la penitență
astfel îți vei cunoaște
destinul

aghiotant al trecerii
pe străzile secundare.

testament X

și pentru că vei gresi
la punctul de control
a celor două imperii
îți vei ispăsi pedeapsa
cărând trandafiri albi
pe șira spinării
vorbe descumpănite
în două cufere
vei arăta cartea de vizită
soacrei cu trei nurori
viața de căine
rămasă în picioare
lângă zidul
pe care l-au pictat
ochii verzi

CAMELIA TOMA

b a i a
c o m u n ă

I aru, să nu uităm de apă.

E una dintre serile în care bărbatul meu rămâne în stiuta poză creatoare: fumul BT-urilor istovite până la filtru și scrâșnite de paharul cu vodcă din care pompează în ritmul replicilor scuipate de un celebru actor englez pe cealaltă parte a ecranului alb-negru.

— Dracu să-l ia! Își varsă talentu' ca noi âstilați găleata cu gunoi.

Din zona obscură a stomacului îmi sosesc amenințări. Dacă nu plec chiar acum să umplu cada, voi deserta spre realistă reprezentare cartofii cei de toate zilele. Gura mi se strânge — încă un rid de vrednică nevastă pusă la murat. Din prag, îmi slobozesc puțin băierile pungii.

— Gunoiul nostru e de aceeași părere.

Colții din ochii lui Iaru mi se înfig în beregată. Mă întorc spre zona unde în vaporii de igrasie și dezinfectant se desfășoară baia. Veselia prosoapelor încălțate și a buchetului de periute din paharul îmbulinat e stânjenitoare în încăperea 2/2 fără geam și cu o aerisire înăbusită. Când le găsesc răsturnate, mă gândesc că nu atât graba noastră e pricina, cât protestul lor față de un domiciliu forțat. Departe și ruginită-i stropitoare cocoțată în nucul bunicului...

— Ce faci, femeie? Vezi să nu dispari în oglindă!

De câteva săptămâni mi se ntâmplă cam des să rămân în fața oglinzii diforme din baie, fără nici o intenție de a-mi citi reclama. Cred că Iaru își dă seama, altfel ar pune capăt comunicării imediat după masculina lăbărtare între *i* și *e* din „femeie”.

— Și ce măsuri ai lua tu, în calitate de bărbat interesat de soarta femeii sale, dacă într-o zi ai pieri în oglindă sub privirile tale?

Indiferent de tensiunile care ne răscolesc mlaștina conjugală, jocul de orice fel ne transformă în adevărați parteneri — mare succes am avea împreună pe scenă!

— Să vedem... Versiunea întâi: Încearcă el să pună mâna pe ea, înainte de-a fi înghițită cu totul de-ogindă.

— Se știe însă că el, ființă declarat cerebrală, are nevoie de răgazul cugetării.

— Bineînțeles! Versiunea a doua: El

întoarce oglinda, pipăi peretele din spatele ei, dar totul fu în zadar: nici o trecătoare spre aiurea, nici chip să treacă prin luciul oglinzii. Și se puse el pe asteptat...

— Și așteptă el cât așteptă, până ce văzu că vremea trecea și nici pomeneală să i se întoarcă femeia acasă.

— Versiunea a treia: Întrebă el în stânga, iscodi el în dreapta, dădu sfoară în țară și peste hotare... Ce mai, se vânzoli el ce se vânzoli până când i se desluși în vis calea ce-o avea de urmat.

— Sparse oglinda și scăpă de belea!

Uimire, înecată rapid într-o enervare măloasă. Îi plac lui Iaru reacțiile copilărești, dar nu când i se taie replica de final.

— Ce-aș ajunge eu fără o femeie așa deșteaptă?!

— Ca să-ți spun, ar trebui să te hotărăști — întrebi sau te minunezi.

— Mă bucur, dragă. Ca boul cela care se fălește că jugul la care trage e poleit și grajdul în care zace miroase a busuioac.

— Iarule, da' tu te antrenezi, nu glumă, în mărșul nostru prezent. Și eu care te bănuiam uitat undeva pe umărul trecutului, bocindu-ți nerealizările.

— Nu urmărești tot serialul! Îți rupi din prețiosul tău timp cam pentru un episod din cinci; apoi, cu regală detasare, pui sigiliul pe eticheta hotărâtă de tine. Nu e nici o taină; sunt un om al prezentului pe care îl trăiesc, străduindu-mă să nu-l prea gândesc în gol.

— Mai mult te trăiește prezentul pe tine. Ai impresia că poți să contabilizezi trecerea timpului prin saltul, calitativ desigur, pe care îl faci de la vodcă săptămânală la cea zilnică.

— Ultima ta ocupație de bază: îmi numeri paharele!

— Hai să-i zicem muncă silnică pe termen nelimitat, în care mă calific pe zi ce trece grație dexterității tale în procesul tehnologic cu circuit închis „sticlă - pahar - sticlă”.

— Ce zici să simplificăm circuitul? Renunțăm la pahar. Cos!

Cu o mișcare boltită — de balerin! — mâna lui Iaru înscrie paharul pe traiectoria chiuvetei sinilii. Prind fracțiunea de timp în care ovalul lovit rămâne întreg cu lenevoasa lui linie de sticlă fumurie. Mă bucur ca de-o fotografie izbutită și risipirea imediată în cioburi nu-mi alungă defel buna dispoziție. Câteva săptămâni Iaru se va considera victima aschiilor sticloase organizate în trupe de comando prin cotloane.

— Dragul meu, îți propun încă o demonstrație cu sticlă de vodcă.

Îl văd negru înaintea ochilor. Usa își izbește trepidatia aproape de fruntea mea. Să nu uit pentru ce-am venit aici, în baia comună — nu de mult i se zicea conjugală. Dacă mai întârziam cu jocul de-a care-i soarecele, care-i pisica, ratam apa.

Jetul vag ruginiu o ia răsucit pe gura de scurgere. Mă joc altădată de-a tunelul. E aproape zece seara și mă irită gândul unui galopant miros fetid colo spre dimineață. Pun dopul-

moluscă și mă iau cu „învolburarea” apelor. Nu o dată stam cu bunicul în ploaie, pândind de pe punte creșterea apelor.

— Dospesc ca aluatul în albie, Călină.

— Și pe cine hrănesc?

— Pe morții-nsetați și pe neamurile care le iau urma.

Apa asta-ivănătă, nu-i tulbure. Făcut parcă din piese de domino transparente, chipul meu are în apă alunecări și suprapuneri de care doar în vis îmi aduceam aminte. E portretul pictat de Vladimir!

— Nu-s eu asta, nebunule cu sufletul spânzurat de grindă.

— Te uiți în oglinzi fătarnice, Călin. Stând tu acolo în lumina picurată de-amiază, îți vedeam fața cum își poartă apele a dezgheț.

Ajunsă la jumătatea albiei smălțuite, apa își ridică răcoarea spre obrazul meu. Căderea jetului are vocea râului care mi-a cunoscut odată dorința de înaintare în adânc. Mă asez în genunchi și mă aplec. Pe măsură ce mă apropiu de apă, tabloul lui Vladimir vine către mine. E timpul să mă scufund cu toată fața, să pătrund în oglinda mea curgătoare... Întâlnire buimacă — scoici uriașe își rotesc vuietul, lumina apei orbeste, tăceri tulburi se desfac înainte... ca atunci când credeam că pragul împărăției apelor e acolo în râul cu pietre și gropi tănuite de lenevoase vârtejuri. Din spate ceva se strecoară serpiu... iar stau în cumpănă apele pe desluisirea albă a mâinilor, umbrite când și când de povara înecului. Iarba înaltă a părului își poartă spre-nepărtatele maluri înverzirea. Cine apucase cândva un smoc și... Cine smulge cu-atâta furie?

— Călin!

Strigătul se sparge în apa care mi se zbate în tainite. Ce văd acum sunt mlaștini și răspunsul nu-mi trece peste stavili măloase. Să mă pierd din rotire-n rotire ori să mă prind de ciotul acela-nsemnat?

— Călin!

Iaru mă cuprinde ca în dimineața recunoașterii noastre, alegând apele și înfăptuind dogoarea cu brațele. Și flacăra noastră tremură-n prag, pe când sub tălpi ne fuge apa revărsată din cadă.

— Iar nu ne rabdă pământul?

de unde vii

Îți întinzi mâinile
Plăpânde ca un fluture
În care curge sânge de vultur
Iar valurile-ți poartă
Capul spre mal,
Unde te lovești de stânci
Dorindu-ți ca promisiunile
Făcute în larg sub clar de lună
Să fie ascultate de sirene...

Ți se vor trimite soli pentru a le îndeplini
Te învârti, cobori
Si urci
Hașurând nimicul
Printre pătrățele vezi
Pagini vechi
Si întorcând-o pe una
Dispari în praful și ritmul
Scrierii

Ghimpi de aur și de fier
Formează un colier
Să-l porți la gât
Dându-i savoarea unei melodii

Te-ntrebi de unde vii
Si îți răspunzi că vii
Din întunericul mării

eu

Curge apa, iar pietrele
Tâșnesc din mal
Încercând să se-nalțe pentru
A atinge stelele

Cerul pare a fi un alter ego
Al pământului, numai că cei
De acolo sunt buni

CLAUDIA CĂLIN

Se aud glasuri
Si clopote care bat,
Rugăciuni
Se leagă, undeva unde
Vag, gândul omului
Poate ajunge

Pe o bancă din grădina pământului
Se prelinge o mână
Care încearcă cu greu să
Atingă o floare.
Iar ochii nimănui răzbat
Luminile puternice ale secolului
Următor

ascultă-l

Auzi-l cum plânge
Auzi-l cum curge
Auzi-l cum vorbește
Auzi-l cum trăiește
Auzi-l pietre
Auzi-l pământ
Auzi-l pădure
Auzi-l lume
Vorbele, șaptele lui
Rămân în pietre
Trăind în ele
Auzi-l cum geme
Și nu visa

Atât, atât îți cer
Nu închide poarta
Ascultă-l.

privesc

Privesc pe fereastră gândurilor
Dar, nu văd nimic
Imaginația îmi vorbește
Despre cuvintele mamă și
Chipul pe care-l voi
Regăsi chiar
Dincolo de moarte

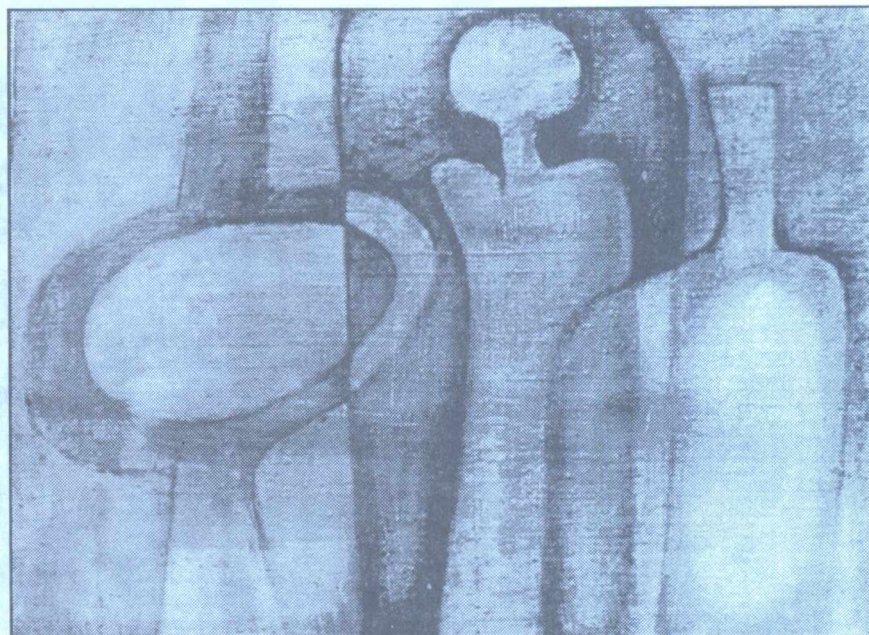
rugăciune

Apari și dispari
Asemeni unui uragan ce
Bântuie lumea
Tunete și fulgere

Sparg marea de cleștar
A imaginii tale

ploua...

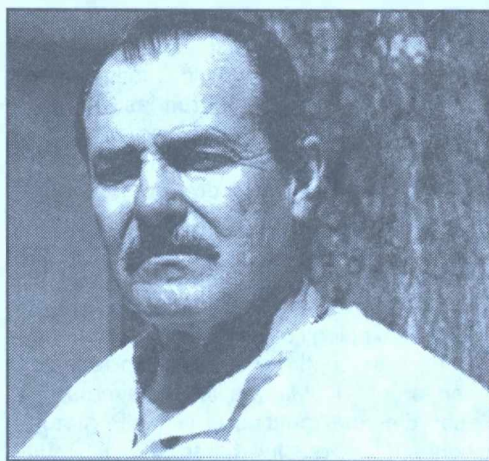
Îmi pare că merg
Cu ochii ațintiți în gol
dar fără să ating pământul
Și fără ca ființa mea
Să simtă vibrația
Aerului
Plouă și cerul îmi vorbește
Despre moarte
Ascultă cu mâinile
Adulmecă-mă cu urechile
Ascunde-mă în străfundul
Norilor, dincolo de secretele divinului
Vreau să creez marea
Timpul, cerul, viața
Norii, soarele
Dar nu precum vrei tu

• Angela Bocu — „Compoziție” 3

VIRGIL ANDRIESCU:

„Dramaturgia românească de azi... aproape că nu există... Tot la clasici ne întoarcem”

• Domnule Virgil Andriescu, sunteți un actor în plină maturitate creatoare, cu o personalitate bine conturată în mediile artistice ale capitalei — teatru, film, televiziune. Cum poate fi motivat gestul dumneavoastră de a vă reîntoarce la Constanța, chiar și în postura de manager?

• De fapt, la Constanța, eu m-am întors acasă. A fost o ambiție a mea. Când am venit la teatrul de aici, în 1965, am găsit o trupă extraordinară de actori. Ne uitam unii la alții cât de buni eram și voiam să fim mai talentați decât ceilalți. Era o invidie, între noi, creatoare. După 1982, teatrul a intrat într-un declin. Actorii în frunte cu directorul, ca să-și câștige existența, făceau programe de rebuș și sicrie. Teatrul nu s-a mai putut redresa și s-a dus mereu la vale. Astăzi, el are o trupă la fel de bună, dar spre deosebire de altădată nu mai sunt acoperite toate capitolele de actorie și nici toate categoriile de vârstă. Trupa de femei este mult mai mare decât cea de bărbați, ceea ce într-un teatru este o aberație. Avem 16 actrițe și 9 actori. Și unele și alții, oricât efort ar depune, nu pot acoperi întreaga arie de roluri. Am revenit la Constanța cu gândul să schimb și concepția despre teatru și relația lui cu celelalte instituții de gen. Vedete din capitală să vină să joace aici, iar dacă actorii din Constanța ajung la înălțime, să poată ieși pe scenele capitalei. Nu este o noutate. Așa s-a procedat la teatrele din Craiova și din Cluj, iar performanța și succesul n-au întârziat să apară. Același lucru doresc să-l fac și eu, dar mă lovesc de niste piedici pe care nici nu le bănuim. În primul rând sunt preturile îngrozitor de mari de la hoteluri, pe care nu pot să le onorez din cauza bugetului restrâns. Apoi am vrut să construiesc în teatru cinci garsoniere în care să găzduiesc vedetele — scenografi, regizori, actori de prima mână ai țării — dar nu a fost chip să demarez nici această lucrare. Planurile sunt terminate, totul este gata, fondurile pregătite, îmi lipsește actul de proprietate al teatrului, pe care, curios, nu-l are nici Liceul „Mircea cel Bătrân”, cel ce se pretinde a fi proprietarul de drept. Din aceste cauze nu colaborez decât cu câte un regizor sau actor mare din capitală și nu pot angaja nici actori tineri. Primăria și Consiliul Județean ne-au promis că la sfârșitul acestui an ne vor da în folosință un bloc de garsoniere pentru artiști.

• Ce v-a determinat să schimbați numele teatrului din „Metamorfoze” în „Ovidiu”?

• Când eram copil, și ajungeam la Constanța, primul lucru despre care vorbea toată lumea era „Ovidiu”. La școală am învățat „Tristele” și versurile lui Ovidiu. Mereu ne jucam printre ruinele antice și doream să găsim mormântul încă nedescoperit al marelui exilat. Imaginea Tomisului trăia în mine prin Ovidiu. Astăzi, când cobori din tren în gară la Constanța, ochii ți se opresc pe placa de marmură care atestă înfrățirea dintre orașele Sulmona și Constanța și pe care numele lui Ovidiu este gravat în italiană și română. As fi fost tentat într-o primă variantă să-i pun numele de Tomis, dar m-am gândit că din clipa în care spui Teatrul „Ovidiu” se va ști precis că acel teatru este din Constanța. Ovidiu este o emblemă spirituală a ținutului pontic românesc, o stare de spirit cu o încărcătură și o conotație specială pentru toți cei care trăiesc pe acest tărâm.

• Ce proiecte aveți în derulare pentru stagiunea actuală? Numiți câteva puncte tari ale programului dumneavoastră managerial.

• Desigur, în toată lumea se lucrează pe baza unor programe pe cel puțin doi-trei ani. Programul meu este unul pe doi ani. Toate piesele din repertoriul de până acum erau prăfuite, învechite, lipsite de semnătura unor regizori de marcă. Actorii erau cei care puneau piese în scenă. Eu am interzis să se mai facă așa ceva. Mulți dintre regizorii pe care i-am adus nu au cunoscut absolut deloc trupa din Constanța. Astăzi procedăm la fel ca în Occident, realizăm audiii pe roluri. Când vine un regizor, actorul trebuie să se pregătească și să facă dovada genului și rolului care i se potrivesc cel mai bine. Între obiectivele la care țin, din programul meu managerial, se află și reînființarea „Stagiunii

estivale” a „Festivalului de Teatru Antic” și a „Festivalului Internațional al Teatrelor de Păpuși”. Am început prin a monta o serie de cinci comedii de autori străini foarte în vogă în momentul de față în străinătate, cu regizori de notorietate, ca să avem ce să jucăm pe perioada verii: „Unde-i revolverul”, „Hotel”, „A înnebunit lumea”, „Voluptate, marti la miezul nopții”, „Hotel Mimoza”. Vom colabora apoi cu Mărăscu și Gelu Colceag, care vor pune în scenă piese de cu totul și cu totul altă factură, prin care să intrăm și noi, de acum, în marele teatru de idei. De asemenea, am încheiat precontracte cu Alexandru Draie, Mihai Mănuțiu, Vlad Vălcu, Toma Gabor, Cătălina Buzoianu, Geo Saizescu. Printre angajații teatrului am reușit să-i aduc pe Sebastian Papaiani și Coca Bloos, care vor evolua într-un spectacol ce va fi pus în scenă la începutul lui aprilie: „Un bărbat și mai multe femei”, Coca Bloos jucând cele șapte femei. Spectacolele acestea țin în Occident toate afișele. Ce se întâmplă acolo, acum se întâmplă și aici la Constanța.

• Deci, o primă preocupare a dumneavoastră a fost alegerea unui repertoriu de valoare și stabilirea unor relații de conlucrare cu mari profesioniști ai teatrului. Ați fixat de asemenea o strategie de lucru pe termen scurt. Veți realiza toate acestea de unul singur?

• Un director nu poate face totul. El trebuie să se sprijine pe niste piloni. Pilonii sunt foarte importanți. Așa că am luat-o ca director artistic pe doamna Ileana Ploscaru, care știți ce calități are. Directorul administrativ al teatrului este inginerul Andrei Roja, un om extrem de priceput, care a pus cu exactitatea lui nemtească totul la punct, din nou, în instituția noastră.

• Cum vă explicați atracția tot mai scăzută a publicului, îndeosebi a celui tânăr, pentru teatru?

• La București se joacă cu săli arhipline, ceea ce nu se întâmplă la Constanța. Luată așa, suflarea artistică, la Constanța, este mult mai densă pe cap de locuitor decât la București. Aici la 300.000 de locuitori există un teatru de proză, unul de păpuși, unul muzical, unul de balet, o operă, o filarmonică. Și totuși, acum când s-au înființat universități de stat și particulare, nu înțeleg de ce studentimea nu vine la teatru! Nici cu posturile locale de televiziune, nici cu cele de radio, nu reușesc să-i atrag în sală. Tinerii, publicul în general, vine la teatru dacă e prezentă pe afiș o vedetă. Am să încerc să aduc vedete. La noi, ca și în străinătate vedeta este foarte adulată. Numai că, noi românii, ne construim greu vedetele. În străinătate, acestea sunt și făcute, lumea se păcălește odată, de o sută de ori cu ele. Eu nu am bani să creez vedete. În schimb, cei de afară au niste fonduri formidabile.

• După opinia dumneavoastră, care este situația dramaturgiei românești contemporane?

• Dramaturgia noastră de astăzi se află într-o situație foarte grea. Aproape că nu există. Și ceea ce există este insuficient. Se joacă doar câțiva autori și atât. Piese de teatru din sertare, pe care le așteptam cu sufletul la gură, au fost doar simple iluzii. Tot la clasici ne întoarcem. Teatrele Naționale, obligate să promoveze dramaturgia românească, de-abia găsesc, la ora actuală, câte o piesă care să stea în picioare. Eu citesc în fiecare zi trei-patru piese și n-am ce să aleg.

• Ce șanse acordați „Secției de actorie” din cadrul Facultății de Arte a Universității „Ovidius” din Constanța? Va umple ea golul acela de actori tineri între 20 și 40 de ani de care trupa Teatrului „Ovidiu” duce lipsă?

• Au fost cam puțini pretendenți cei care au vrut să se facă artiști. În această primă promoție sunt patru băieți și nouă fete. Faptul că la Constanța s-au pus bazele unei Facultăți de Teatru și Operă este un lucru excepțional. Vom avea oamenii noștri, îi vom crește aici, se vor forma la școala actorilor mari din teatru. La început am fost destul de sceptic, dar mi-am dat seama că se poate înfăptui o treabă de calitate. Să sperăm, că în curând, vom ajunge la

OVIDIU DUNĂREANU

continuare în pag. 14

SCENA

Filarmonica „Marea Neagră” în turneu

În perioada 22 februarie - 3 martie Filarmonica „Marea Neagră” din Constanța a participat la faimosul „Festival” anual care se organizează în Bermuda — o insulă binecuvântată, cu oameni foarte bogați și un standard de viață extrem de ridicat, un adevărat rai pe pământ unde se trăiește din turism și afaceri, și unde se află multe sedii ale unor importante societăți industriale și de comerț americane. „Festivalul” se desfășoară timp de două luni, în perioada de iarnă, când turismul este scăzut, iar locuitorii au răgazul și sunt dispuși să intre în sălile de spectacol. Programul său cuprinde, în afară de concerte, numeroase alte manifestări cum sunt: expozițiile de pictură, recitalurile de muzică ușoară, întrecerile sportive, îndeosebi campionatele de golf pentru care localnicii au un adevărat cult. Cu acest prilej, concertează, de obicei, cele mai mari „Filarmonici” ale lumii. Anul acesta, singura instituție de gen invitată din Europa a fost Filarmonica din Constanța.

După numeroase peripeții cu obținerea vizei de tranzitare a New-York-ului — cum ne mărturisește directorul economic al Filarmonicii, d-nul Eugen Coja —, provocate din neglijența unor funcționari ai consulatului american, după mai bine de 14 ore de zbor continuu cu avionul, extenuați până peste măsură, având la dispoziție pentru refacerea forțelor și pentru pregătire o pauză de numai o zi, artiștii români s-au văzut, în sfârșit, pe scenă în fața publicului. Primiti, la început, cu oarecare suspiciune, chiar de la primul concert, maestrul Radu Ciorei și companiile săi au ridicat sala, plină până la refuz, în picioare. Aplauzele prelungite ale unui public exigent, exuberant și primitor au răsplătit din plin efortul extraordinar, dăruirea și valoarea experimentaților ambasadori

ai muzicii de la Pontul Euxin. Etalând un repertoriu ales cu gust și rafinament, adecvat pentru un asemenea eveniment — Mozart, Haydn, Strauss, polci, valsuri ș.a. — acesta a mers direct la inima auditoriului, creând o intensă stare de bucurie și simpatie pentru artiștii noștri. Eu au demonstrat, încă o dată, înalta virtuozitate a scolii interpretative românești, și faptul că limbajul universal al muzicii îi apropie pe oameni, îi face să se cunoască mai bine, să se înfrățească și să se respecte, chiar dacă între ei stau interpuși mări, oceane, continente, granițe sau sisteme economice diferite. Următoarele două concerte au făcut săli arhipline, de fiecare dată cu alt public. La sfârșitul ultimului concert, președintele „Festivalului” a venit la orchestră, a felicitat-o și a anunțat că datorită succesului reputat, înnoieste invitația revenirii Filarmonicii „Marea Neagră” în Bermuda în anul 2001.

La întoarcerea spre casă, artiștii constănțeni au mai susținut alte două concerte în orasul New Greenwich din S.U.A., o localitate de vacanță la Oceanul Atlantic, la fel de bogată și cosmopolită. Unul dintre concerte a avut loc într-un cadru insolit — o biserică, în fața a peste 300 de oameni, între care se aflau și mulți americani de origine română. Celălalt concert s-a desfășurat la un colegiu. Organizatorul lor, d-nul Constantin Popescu, un fost membru al Orchestrei Simfonice din Constanța, stabilit cu zece ani în urmă în S.U.A., a ținut să le arate americanilor și o altă față a românilor, decât aceea de mâncători de lebede și provocatori de mineriade, cum îi prezintă frecvent presa occidentală.

În cele 12 zile cât a durat turneul, membrii Filarmonicii „Marea Neagră” au fost înconjurați cu căldură de foarte mulți iubitori ai muzicii și de oficialii orașelor pe unde au trecut. Aceștia le-au asigurat condiții excelente și i-au apreciat la adevărată lor valoare, una de clasă internațională. Toate la un loc au compensat întrucâtva audiența limitată, din partea unui public restrâns, de care beneficiază la Constanța și lipsa de interes din partea celor aleși să răspundă pe plan local de destinele culturii, aceștia ignorând un fapt elementar, că funcțiile pe care le dețin sunt trecătoare, dar Filarmonica rămâne.

O. D.

PROFIL

ANGELA BOCU

urmăre din pag. 1

pensulație lisă mângâie parcă formele. Rigoarea organizării componențiale a imaginilor (de cele mai multe ori înscrise în forma unui pătrat), dezvăluie ordinea interioară a artei. Angela Bocu și-a statuat o manieră proprie care o definește ca individualitate artistică. „Jocul” său — căci delectare pare, la prima vedere, pictura sa — are rafinament și savoare, dar mai ales naturalețe, pentru că artista, se joacă” serios.

Angela Bocu a debutat în 1975 la Brașov, participând la toate expozițiile filialei brașovene, organizate la Târgu Mures, Sighisoara, Alba-Iulia, Sfântu Gheorghe ș.a., dar și la Tours în Franța. Lucrările sale au figurat în toate expozițiile republicane ale acelor ani. După ce s-a stabilit la Constanța, operele sale nu au lipsit din nici un ansamblu expozițional pe care Filiala U.A.P. le-a organizat anual, aici, la București, Yokohama sau în alte orase ale țării și ale lumii. Si oriunde ele s-au impus prin caracterul propriu, prin particularitatea stilistică ce le individualizează. Căci viziunea picturală a Angelei Bocu conservă pe de o parte un sens ades narativ, care permite privitorului lectura imediată a imaginii, dar pe care îl introduce treptat

în universul propriei lumi, despre care artista „povesteste” într-un chip cu totul particular, folosind o sintaxă proprie din care nu lipsește o „fantazare” fermecătoare. În acest stil care include ades fantasticul — în sensul lui pozitiv — și care slujește întregului, artista subliniază uneori contururile „datelor înscrise”, altelei ele se topeșc în pasta colorată, încât volumele, siluetele obiectelor se integrează spațiului înconjurător, acesta devenind „receptacol” sau „scenă” sustinătoare, după caz. Nu am cunoscut creația Angelei Bocu anterioară stabilirii sale la Constanța. Si cred că nici nu este nevoie; într-atât s-au sedimentat, etapă cu etapă, cuceririle picturii sale în acești zece ani. Un univers comprimat în imagini, fără edulcorări, fără relații cu concretul imediat, dar descinzând din acesta, cu o evidentă detectabilă, căci opera sa prezintă mereu „esențe”. Cât privește culoarea, vom constata subtile decantări care vor merge, neabătut, mereu cu plusuri de rafinament: sobre brunuri, ocruri, griuri, oranj sau albastru azuriu, toate estompate prin calme, calde tente. Artista pare să fie într-o continuă confruntare cu sine, urmărind cu o oarecare înversunare ca în parametrii stabiliți deja să sporească încă „farmecul” operei sale, spre încântarea admiratorilor, dar mai ales spre propria bucurie a împlinirii „luptei” cu sine însăși.

Înceeace privește impactul cu publicul, așteptăm cea de a opta expoziție personală, ca pe o victorie a reușitei demersului său creator. Atunci publicul va constata încă o dată că artista și opera se află „osmotic”, într-o fericită, deplină armonie și asemănare!

• Angela Bocu — Peisaj marin

ARHITECTURA FĂRĂ ARHITECTI

Ecologie țărănească (4)

Într-o lume mereu atinsă de problemele mediului înconjurător, unde omul riscă să se regăsească singurul supraviețuitor, abordarea ecologică a fenomenelor se impun cu stringență și efectele se manifestă mult mai puternic decât consecințele acțiunilor benefice sau malefice exersate asupra mediului. Pentru a supraviețui pe planetă, omenirea are nevoie de un mediu natural adecvat. Totalitatea raporturilor de interdependență care se derulează între componentele abiotice și biotice în mediul natural se manifestă prin „peisaj”, altfel zis „sit”, unde omul își desfășoară existența. Acest conglomerat adună, prin raporturi fizice și energetice, în componența sa polifuncțională o multitudine de sub-sisteme sau cărămizi componente, exersând o interacțiune.

Satul românesc, în particular, **satul dobrogean** este un asemenea „peisaj”. Fizionomia sa mărturisește două componente structurale: mediul natural și mediul „umanizat”, ori mai bine zis „umanizabil”. Milenara existență a *satului dobrogean* mărturisește, la o analiză etnologică, ca o stare specifică, o certă dovadă de umanizare a „sit”-ului și utilizarea resurselor în funcție de caracteristicile geomorfice, climatice și hidrografice, care la rândul lor, impun căi ecologice diferențiate; în plus, „umanizarea” pe care o analizez implică un raport de interdisciplinaritate cu evoluția istorică, socială și economică a „sit”-ului în cauză.

Se încearcă astfel o abordare „cuantică” a satului și a civilizației țărănești dobrogene într-o perspectivă ecologică, cum s-ar spune, ținând cont de totalitatea factorilor naturali, pe de o parte, și de aceia care, pe de altă parte, sunt rodul activităților umane dar care împreună, lucrând în strânsă interdependentă, determină condițiile de viață ale omului în „sit”-ul respectiv și direcțiile de dezvoltare ale elementului viu în mediul social. Cu alte cuvinte, spre deosebire de abordarea strict materialistă și mecanicistă a ultimului secol privind, așa zisele, societăți „primitive”, adică țărănești, excursul nostru bazat pe o analiză de teren de ultimă oră, încearcă să integreze în acest tablou analitic discipline mai noi, precum fizica cuantică, teoria circulației informației, medicina magică, cea naturistă, predica de duminică etc. ținând să demonstreze astfel că *civilizația țărănească* era mult mai familiară cu conceptul ecologic decât societatea postindustrială ori postrevoluționară de azi. Acest primat nu e necesar unei ierarhii de complezență, ci teoriei științifice a *modelului mental* al societății românești a mileniului III.

Alegerea locului de construire a „arhitecturii

EXPERIMENTE DE BUN AUGUR

În ideea promovării dansului contemporan, Fundația bucuresteană „Proiect DCM”, care susține o stagiune de gen la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” din capitală, cu sprijinul nemijlocit al Teatrului de balet tomitan „Oleg Danovski”, a prezentat în miezul lui Mărtisor, la sala „Artclub” a Sindicatului navalistilor, spectacolul-experiment „Istorii neîntâmpate”, în fond o alternativă la cele montate pe scenele tradiționale. Un astfel de experiment, în care granițele dintre mijloacele de expresie ale muzicii, teatrului și ale coregrafiei se împletesc până la contopire, dă naștere unui nou mod de exprimare artistică pe care specialistii în domeniu sunt înclinați să-l numească „teatru instrumental”. Spectacolul „Istorii neîntâmpate” a fost alcătuit din două piese coregrafice: „Incursiune 2” și „Dans X” (titluri pline de cutezanță, voit socante, specifice avangardei în artă), puse în scenă de coregraful Cosmin Manolescu, un vizionar în materie de sugestivitate, esențializare și expresivitate a dansului.

Prima piesă, premiată cu Trofeul „Eurodans”, în 1998, a fost executată pe muzica lui Manuel Pelmus, Nuno Rebelo și Nicolae Chiosu de către un dansator profesionist și de către un deficient locomotor, aflați în scaune cu rotile. Din gesturile, mișcărilor, atitudinile celor doi, care evoluează într-o sală obscură, sfâșiată de spoturile și de jocurile de lumini, se întrevăd decalajul dintre „cele două lumi”, dorința acerbă de a desființa barierele, aparent inexpugnabile, care le separă, nevoia imperioasă a depășirii unei alte stavile, a celei psihologice, fugar conservatoare întrucât condamna pe cel dezavantajat de soartă la imposibilitatea depășirii

fără arhitecți” rezidă pe criterii perfect plauzibile cu exigentele unei exploatare optimale a mediului rural, dornic de a corespunde perfect cu aspirațiile și necesitățile omului (țăranului) pe plan biologic, psihologic și social. În acest sens, amplasamentele au fost alese ținând cont de topografia locului, de sol, de rețeaua hidrografică locală și de vegetația existentă (înțelegându-se aici, patrimoniul forestier), de curente aeriene și de alte condiții care ajută la derularea favorabilă a activităților omului.

În Dobrogea de Sud, tipologia satelor se oprește la trei: *sate de derea*, *sate de ceair* și *sate pe apă* (pe Dunăre, în Delta și pe plaja marină). *Satele de derea*, grupate mai ales în zona Dunării, apodisului central și în zona graniței cu bulgarii, bine protejate (practic invizibile de pe drumurile principale), bogate în resurse de apă, sunt în proporție de 90% sate vernaculare din cele mai vechi timpuri, satele țăranului dician. Asta explică în parte și vitalitatea imunității la aculturație a dobrogeanului. *Satele de derea*, precum Canlia, Pârjoaia, Carvăn, Pietreni, Deleni, Negureni, Dumbrăveni etc. sunt un exemplu de folosire ecologică a morfologiei reliefului pentru o viațuire economică și culturală. *Satele de ceair*, în majoritate locuite de populații venite prin migrații și colonizări, expuse vânturilor dominante și capriciilor meteorologice, sunt sate mai compacte, cu grădini mici și plantații de protecție din salcâmi. Etniile predominante sunt turco-tătarii, cerchezii (în trecut) — populații venite din zona stepelor, obisnuite cu relieful de podiș, asemănător celui din locul de origine. Mai aproape de noi, colonizările cu aromâni, olteni, bărgăneni, moldoveni, populații ce veneau din lipsă de pământ, ori forțați de împrejurări politice, relevă aspectul lipsei de posibilități de alegere, funcție de amplasament. *Sate de ceair* caracteristice sunt Mircea Vodă, Stefan cel mare, Faclia, Castelu, Unirea, Tuzla etc. *Satele pe apă* sunt, după cum le arată numele, amplasate aproape de cota zero a apei (Dunăre, lacuri interioare, mare), fiind caracteristice populațiilor de colonizare a căror ocupație principală era pescuitul (lipoveni, haholi); printre acestea notabile sunt Peceneaga, Luncavița, Isaccea, Somova, Ghindărești, Enisala, Jurilovca, Istria, Nuntași, Doi Mai, Vama Veche etc.

În mediul rural au luat naștere tehnologii populare ale industriilor țărănești nepoluante, care au contribuit la ușurarea muncii și au accentuat productivitatea. S-a ajuns în final, la completarea inventarului domestic cu dispozitive acționând cu ajutorul forțelor motrice mult mai puternice decât a bratelor, forțe furnizate de apa curgătoare, de vânt.

Ecologia, fiind înainte de toate o știință a echilibrului, este necesar să fie bine cunoscută și echilibrat abordată. În acest context, e de dorit studiul experienței milenare acumulată de țăranul dobrogean în „sit” — în „peisaj” — unde el locuiește apt de a se integra cel mai bine în mediul înconjurător, trăgând toate beneficiile posibile și străduindu-se să producă minimum de pagube posibile.

C.D.MAZILU

condiției sale. În fond, acest dans cu multiple conotații pleacă de la realitatea cotidiană arhaică, proiectând într-o favorabilă lumină idei generoase. „Dansul X”, interpretat de Cosmin Manolescu, pe muzica lui Lucian Maxim, realizat prin mijloace nonconvenționale, este o încercare, prin gesturi specifice, a condiției umane, cu trimitere la corpul omenesc, a cărui plastică ambicionează să se identifice cu o istorie, derivând din supranatural, a omului. O metamorfoză artistică sui-generis circumscrisă aceluia care „gândește singur și scormone lumina” (T. Argezi). Concluzionând, vom spune că miza unor astfel de spectacole-experiment este mult mai mare decât dorința afirmării interpretelor. Ea constă în pătrunderea formelor de dans contemporan în conștiința unui public mai larg. Pornind de aici, doamna Ana Maria Munteanu, directoarea Teatrului de Balet „Oleg Danovski” ne vorbește despre intenția conducerii instituției profesionale de spectacol amintite de a continua colaborările cu varii parteneri pentru care căutările novatoare pe tărâm artistic constituie însăși rațiunea longevității lor. Un tânăr dansator din București, asistent al coregrafului Sergiu Anghel, conducătorul companiei „Orion”, va face un spectacol într-o concepție modernă, aici, la țarmul mării, pe la mijlocul lunii aprilie. Pe 26 martie, Sergiu Anghel în persoană a prezentat la Constanta primul spectacol, dintr-o serie ce se vrea de durată, intitulat „Anotimpuri”, în care, în afara muzicii de olimpiadă seninătate a lui Vivaldi, a introdus și inserturi electronice. În intervalul 1-10 iulie, o coregrafă de la Opera din Viena — Alice Găman Necsa va prezenta la Constanta un spectacol de referință sub egida companiei „Interarte” care, în scurt timp, urmează să verniseze „Galeria tinerilor artiști tomitani”.

FELIX MAIOR

Adorarea zeilor se practica într-un anumit cadru și în anumite zile ale anului calendaristic, motiv pentru care s-au constituit asociații și colegii. O asociație de la Tomis era prezidată de o femeie — *mater Romanorum subscriptorum* — și avea drept patroană pe *Cybela*. Altele, din același loc, aminteau fie aceeași divinitate, fie altele: pe *Attis*, *dendrophorii* sau pe *arhidendrophori*. Isis, Serapis, Dionysos și Dioscurii aveau pretutindeni colegii bine constituite.

Într-o inscripție de la Histria, un subofiter roman, preot al lui *Mithras*, *Iulius Severus*, are în subordine mai mulți militari și un Pontarch. În contextul *limes*-ului dunărean, mai mulți ofițeri de la *Durostorum*, au format o asociație sub oblăduirea Cavalerului Trac, *Hero Surgetes idemque Baehibeus*, iar la Ulmetum, zeul *Silvanus Sator* își avea adoratorii recrutați într-un colegiu de *Consacrani*.

La Tomis exista un club al negustorilor din Alexandria, și un altul al marinarilor, așa după cum și la Axiopolis, o inscripție latină ne aduce stirea că funcționa o casă a barcagiilor: *nautae universi Danuvii*. La Arrubium funcționa de asemenea un club al ofițerilor — *domus* s.a. (ISM, V, 55).

Sărbătorile consacrate unor divinități se întâmplau în orașele grecești încă din epoca elenistică. Se mențin și se amplifică în epocă romană. *Hermaia*, pentru *Hermes*, celebrate de asociațiile tinerilor-efebi: *Targheliile*, în cinstea lui *Apollo* și *Artemis*; *apaturile*, pentru Poseidon; *dionysiile*, pentru *Dionysos* — organizate de *agoratheti*, etc. În timpul celebrării lor, aveau loc întreceri gimnice, muzice, poetice — de competiții de mare frumusețe.

Ca zeiță a roadelor, *Demeter* apare ca

Aspecte ale vieții spirituale în Dobrogea sec. I-III p.H. (7)

subpământeană, adorată într-un cerc de credincioși așa cum îi întâlnim la Callatis; *Dioscurii* sunt considerați protectori ai marinarilor și corăbierilor. Și tot la Callatis, se sărbătorea, pentru împărați, *Caesareea* — desigur legat de cultul imperial.

Cultului morților li se consacra *Rosalia*, sărbătoarea trandafirilor, care după câte se pare era adusă în provincia de aici, din Italia — legată de cultul lui *Silvanus*. Capătă caracter exclusiv agrest. *Diombria*, reprezenta ziua în care oamenii, în frunte cu preoții lor, cereau zeilor ploaie; la Histria, sărbătoarea reunea triburile, invocând fertilizarea pământului, ocrotirea agriculturii, prilej de invocare a lui *Derzelates* — de aici, sărbătoarea *Darzelia* — amintind desigur, denumirea tragică.

Să mai amintim că în orașele grecești de pe litoral întâlnim sărbătoarea *Panegyris*, când se distribuiau premii, se inaugura diferite lucrări publice, ori se aduceau prinosuri de recunoștință zeilor pentru binefacerile lor, se rugau oamenii pentru sănătatea împăratului, a guvernatorilor, și se cerea prosperitatea țării.

Creștinismul. Orizontul mistic mult lărgit în epocă păgână permite apariția și proliferarea unor sincretisme și mistificări de sorginte orientală — siriană și evreiască — a unei credințe care modifică treptat substratul tradiției păgâne. Contextul spiritual atât de complex favoriza obiectivitatea noii credințe, cea creștină, monoteistă. Dumnezeu universal recepta conștiința ca un rezultat logic și logic izvorât din necesități sociale și filozofice, din epocă. Noua învățătură capătă dimensiuni nebănuite și prefigurează ecumenismul creștin. Primii pași se fac în Orientul Apropiat, de unde, după răstignirea, învierea și înălțarea la ceruri a Mântuitorului Iisus Hristos, credința în trinitatea dumnezeiască — Tatăl, Fiul și Sfântul Duh — este prinsă în litera Evangheliei și răspândită în toate cele patru puncte cardinale, de către Sfintii Apostoli.

În părțile Pontului Stâng se produce de timpuriu marea operă de evanghelizare, chiar din a doua jumătate a sec. I p.H. În acest sens avem mărturiile marelui istoric creștin,

Tertulian, care ne spune: „Căci în cine altul au crezut toate neamurile decât în Christos care a venit? Căci în cine altul s-au încrezut neamurile? Partii și mezii.... diferite neamuri din provinciile Galliei și regiunile britanilor, inaccesibile pentru romani, dar supuse lui Christos; și cele ale sarmatilor, dacilor, germanilor, scitilor și ale multor altor neamuri și ale multor insule necunoscute nouă și pe care abia putem să le numărăm? În toate aceste locuri se rosteste numele lui Christos care a venit” (*Împotriva Iudeilor*, 7-II, 611).

Ceva mai târziu *Origenes*, în Comentariile la *Evanghelia lui Matei*, menționează și el cam aceleași popoare: „Când sfinții apostoli și ucenici ai Mântuitorului nostru s-au răspândit în toată lumea, Toma, după cum spune tradiția, a primit prin tragere la sorti Partia, iar Andrei, Scitia... Aceste lucruri le spune Origenes în Cartea a III-a a Comentariilor la Geneză (24 = F.H.R., I, p. 717). De aici se va inspira Eusebios din Caesarea când va redacta Istoria Bisericească (Ist. Bis., III, 1 = F.H.R., II, p. 243).

Istoricii converg în aprecierile potrivit cărora, văd în regiunea dintre Dunăre și Mare — provincia „Scitia Mică” — nume de adâncă tradiție, numele locuitorilor „sciti”, amintind enclavale acestei etnii care a trăit în zonă și care a fost preluat și în cadrul reformelor lui Dioclețian, pentru desemnarea provinciei din această parte de lume. Este efectul unei asimilări generalizatoare integrând neapărat pe locuitorii băștinași, geți sau traco-geți. Acestia se vor numi în izvoarele literare ale epocii „sciti”.

Deci, după *Origenes* (*Comentarii la geneză*, 24) Andrei a predicat la sciti, iar din versetul biblic desprins din Epistola Sfântului Apostol Pavel către *Coloseni* (3, 11) mai aflăm că „unde nu mai este elin și iudeu, tăiere

împrejur și netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate și întru toți Hristos”. Totul întărește convingerea prezentei Sfântului Apostol Andrei în ținuturile scitilor cu precădere Scitia Mică — scitii din Biblie.

Și apoi, intervalul de timp dintre perioada de început a evanghelizării și data când scrie Sfântul Hippolit Romanul, către sfârșitul secolului II p.H. și începutul secolului III p.H., deci cu mult înaintea lui Eusebios care scria că „Andrei a rostit (cuvântul Evangheliei) Scitilor și Thracilor”, nu este mare.

Eusebios din Caesarea are temeuri solide și informații sigure în baza cărora afirmă: „Când Sfinții *Apostoli* și ucenici ai Mântuitorului nostru s-au împrăștiat peste tot pământul locuit, Toma, după spusele tradiției, a luat țara partilor, Andrei — Scitia, Ioan — Asia, unde și-a petrecut viața până ce a murit la Efes...” (Ist. Bis. III, 1, = F.H.R., II, p. 15).

Izvoare istorice mai târzii menționează numele Sântului Apostol Andrei, uneori în circumstanțe mai confuze — geografice și etnice, supuse unui examen mai riguros, ele vin să confirme aserțiunile de mai sus.

Neamurile geto-daco-romane vietuitoare în spațiul carpato-danubiano-pontic, sunt cuprinse organic procesului de evanghelizare încă din timpul Sfântului Apostol Andrei și a ucenicilor săi. Conexiunile uriașe ale acestui amplu proces pătrund în straturile etnice în curs de fuziune, urmând apoi evoluția firească a istoriei. Credința creștină apare și se dezvoltă aici, odată cu factorul uman rezultat din amestecul locuitorilor de bază din zonă. Dacă în primele veacuri învățătura creștină este nevoită să se opună intoleranței păgâne întreținută puternic de administrația imperială, după Edictul de la Milano (313), ea se manifesta liber, alături de altele păgâne. Va triumfa pretutindeni. În spațiul dintre Dunărea de Jos și Marea Neagră, urmele elementare ale practicilor creștine sunt prezente pretutindeni — aici etnogeneza românească a integrat organic învățătura creștină.

ADRIAN RĂDULESCU

care și unde sunt rinocerii?

urmare din pag. 1

batalioanele roșii ori în monstruoasele organisme de spionaj și propagandă sovietice (NKVD / KGB, Komintern, Kominform, Ajutorul Roșu etc.) a unor personaje mai mult sau mai puțin ilustre în trecutul apropiat ori în prezent ar fi fost *mai puțin sau deloc criminale* în raport cu apartenența și activitatea în cadrul comandourilor groazei fasciste. Filosoful Gabriel Liiceanu, prezent la lansarea *Cărții negre* la București, a evidențiat că, grație autorilor francezi ai monumentalei opere, sunt acum clarificate și redade *cele două chipuri ale Răului* în secolul nostru, astfel că dispăre „interdicția comparării nazismului cu comunismul”. „În ambele cazuri — a dezvoltat directorul Editurii Humanitas — avem de-a face cu *criminalitatea sistematică*, cu crima făcută «cu sistem», care vizează *categoriile umane* ce nu au nimic de-a face cu *vina individului*. Semoare, cu alte cuvinte, pe criterii abstracte, într-un caz pe apartenența la rasă, în celălalt, pe apartenența la clasă. Se moare planificat și statistic, se moare sub semnul cifrei și al «cotei» [...] Se moare, în ambele cazuri, în virtutea unei ideologii care teoretizează și justifică crima în masă și se omoară prin crearea unei pedagogii a urii...” (vezi „22”, nr. 24 / 1998, p. 10).

Valurile stărnite de apariția *Cărții negre a comunismului* vor fi greu de potolit. Au intervenit în dezbateri condeie ilustre: profesorul Nicolae Manolescu, poezii Dorin Tudoran și Gabriela Adameșteanu, publicistul Cristian Tudor Popescu ș.a. Ceea ce, defel surprinzător, a produs reacția unui anume Michael Shafir, comentator la Postul de radio „Europa Liberă” din Praga. Acesta a „descoperit” (vezi *O tragicomedie în desfășurare?*, în „Sfera politică”, București, nr. 61 / 1998, pp. 5-16) cum că doi dintre intelectualii noștri de elită, N. Manolescu și Dorin Tudoran, s-ar fi... rinocerizat!!! Efectul intervenției compromițătoare a lui Shafir a fost însă stimulant. Prin observațiile și considerațiile avansate, prin punerile la punct în replică la aberațiile lui Shafir, deocamdată au strălucit N. Manolescu (cf. *Cum am devenit rinocer*, în „România literară”, nr. 32 / 1998), și Dorin Tudoran (cf. *Lectura de rasă*, în „România Literară”, nr. 33-35 / 1998). Nemaifiind de vreun interes comentariile pe seama contribuțiilor menționate, mă mulțumesc în continuare, să rețin unele dintre punctele de vedere expuse în polemica provocată de Shafir.

Profesorul N. Manolescu, în primul rând, a precizat că Michael Shafir et Co. (A. Comea, Radu Ioanid, Norman Manea ș.a.) au declanșat mai demult o campanie de discreditare a unor personalități recunoscute pentru orientarea lor democratică, o campanie care „nu e nici teoretică, nici civilizată, nici obiectivă”. Campania — „foarte urâtă” în fondul ei — este „bine disimulată în faldurile polemicii de idei” și se confundă cu *monitorizarea globală a României*. Profesorul îl califică pe Michael Shafir ceea ce a demonstrat singur că este cu eseu *O tragicomedie în desfășurare?*, adică un *fel de inchiizitor* („România literară”, nr. 32 / 1998, p. 1). Un altul dintre tovarășii lui Shafir (Radu Ioanid), afirmă Profesorul, a mers atât de departe încât a intervenit pentru eficiența demersurilor sale pe lângă... Departamentul de Stat al SUA. N. Manolescu consideră că în realitate, prin Michael Shafir ș.a., „propaganda comunistă își dovedește și postum eficacitatea”. În esență, opinează directorul „României Literare” insistând asupra mostrei de talmeș-balmeș oferită de eseu lui Shafir, comunismul nu a fost *mai puțin odios*, în teorie și în practică, decât fascismul. De unde și provocarea eminentului critic: „... dacă am dubla, în întreaga lume, Muzele Holocaustului cu Muzele ale Gulagului, oare ne-ar mai fi suficiente mijloacele (nu, în ultimul rând, financiare) de a evoca, așa cum se cuvine, memoria victimelor nazismului?” (vezi „România literară”, nr. 32 / 1998, p. 3). N. Manolescu îl corectează prompt pe Shafir, dovedindu-i că nu numai fascismul, ci și comunismul a fost *rasist* (ibidem).

Dorin Tudoran a demonstrat că Shafir practică, deși acuză contrariul, *o lectură de rasă*... O lectură care, în mod sigur, „nu produce decât victime”. Este de la sine înțeles că lectura *vizează mentalitatea* lui Shafir. Poetul respinge portretul complementar făcut nu demult fostului sef-rabin Moses Rosen, alături de care îi rănduiește pe Walter Roman și Silviu Brucan. Pe Moses Rosen, afirmă domnia Sa, „l-am considerat ... o lichea” (!) În sprijinul sustinerii, Dorin Tudoran amintește între altele de un document despre care, până în prezent, cei mai mulți dintre noi nu știam: *declarația din 22 decembrie 1989* făcută presei israeliene de către ex-rabin în sensul că: „Dacă, ferească Dumnezeu, regimul Președintelui Ceaușescu va cădea, evreii vor fi primii care vor pătimi cu miile. Să nădăjduim și să ne rugăm ca așa

ceva să nu se întâmple...” (cf. „România literară”, nr. 32 / 1998, p. 12). Dar, așa după cum prea bine se știe, toate rugile ex-rabinului au fost inutile... În ceea ce-l privește pe Michael Shafir, Dorin Tudoran îi reamintește unele realități evidente: „...România de astăzi poate învăța multe de la statul israelian — despre ce înseamnă muncă eroică, organizare, abnegație, responsabilitatea individului față de societate etc. În privința toleranței, însă, a respectării alterității, există, cred eu, democrații mai performante decât cea israeliană. Și nu doar de când cu prim-ministeriatul d-lui Netanyahu”. Poetul îi demonstrează, de asemenea, lui Shafir cât de nedemnă este *vânătoarea de vrăjitoare*, atestând că *inventarea antisemitismului* este nepotrivită și ineficace, ca și „dilatarea nefirească a conceptului de rasism doar pentru că rasismul adevărat nu poate fi contracarat ușor și rapid”. Într-un atare context, revine Dorin Tudoran, *demonizarea gratuită a României* nu poate conduce decât la rezultatul contrar, mai precis „la împingerea «nehotărâților» spre turmele extremiste” (ibidem, p. 13). Finalmente, poetul se referă, cu trimiteri precise, la iresponsabilități care astăzi încearcă o *redefinire a antisemitismului* după principiul absolut fals că: „Antisemit nu este cine este antisemit. Antisemit este cine spun eu că este antisemit”...

În sfârșit, Doamna Gabriela Adameșteanu precizează că „înta lui Michael Shafir este atât de falsă, încât semnalul său de alarmă (despre „riscul” restaurării extremei drepte etc.) seamănă cu o diversiune” (cf. „22”, nr. 34 / 1998, p. 13). Domnia Sa află că, la Shafir, „ideea reînnoierii anilor '30 este mai degrabă un loc comun”. În România de azi, extremismul însă — „deloc neglijabil” — „nu depășește cotele celei din Ungaria și este sub procentele obținute în Franta de partidul lui Le Pen”. Michael Shafir — conchide Gabriela Adameșteanu — trebuie să știe (dacă nu cumva — aș adăuga — trebuie să învețe) că „extrema dreaptă românească este de fapt extrema stângă comunistă, cu mască hiper-naționalistă”!!!

Nu pot încheia aceste rânduri, fără a preciza că dezbaterea Shafir — „apostații” N. Manolescu și Dorin Tudoran — a reținut pentru început atenția lui Interim în „Adevărul Literar și Artistic” (nr. 432 / 1998, p. 2). Potrivit lui Interim, Shafir „utilizează fraudulos... o retorică prezumțioasă specifică «vânătorilor de vrăjitoare»”. Eseul lui Shafir, de-acum faimos, este croit pe „calapodul procesului de intenție, al transformării propriilor dubii și suspiciuni în acuzații la adresa presupușilor «rinoceri»” (ibidem).

Dezbaterea determinată de intervenția nefondată și fără substanță a lui Michael Shafir oferă cititorului un fericit prilej de a aprofunda unele probleme cu care, din păcate, se confruntă prea adesea în ultimii ani. Cititorul va avea, astfel, tot temeiul să solicite explicații și să respingă teoriile abracadabrante ce refuză analogia fascism-comunism, ori acelea despre antisemitism, lansate și vehiculate cu o ușurință suspectă de cei care, fără greutate, ar putea face parte ei înșiși dintr-un fel de comando al rinocerilor. În privința lecțiilor primite, cititorul are datoria să-i îndemne pe „profesori” să privească și să plivească mai întâi în propriile lor grădini. O acuzație fără acoperire este exclus să constituie o probă, bună doar în cazurile „proceselor” cu care ne-a obisnuit istoria. Presupunția de vinovăție — constată DI. Dorin Tudoran — n-a constituit nicicând un motiv de judecată temeinică.

Dar, mai presus de toate, cititorul trebuie să afle cu adevărat: *Care și unde sunt Rinocerii?*

Intervențiile Gabrielei Adameșteanu, ale lui N. Manolescu și Dorin Tudoran au contribuit decisiv la limpezirea apelor. Tocmai de aceea, cred, avem toate motivele să le fim recunoscători.

Dr. PETRE DIACONU

PAPA CLEMENT I LA DUNĂREA DE JOS

La vreo 30 de km vest de Varna — port maritim cu mare dever negustoresc, situat pe țărmul bulgăresc al Pontului — se află o localitate cu numele de Ravna. Pe teritoriul acesteia zac în neorânduială, la suprafața solului, sumedenii de ruine. Ele aparțin unei mănăstiri edificate în răstimpul dintre anul 864 — data creștinării bulgarilor — și un monument dinaintea de 889, an în care acest monument suferise deja o reparație, după cum ne încredințează o inscripție descoperită la fața locului.

Mănăstirea de la Ravna a durat până către mijlocul sec. X când în împrejurări dificil de descălcit, a fost distrusă.

Din noianul epigrafelor scrijelate pe fețele unor blocuri de calcar, aparținând zidăriei mănăstirești, eu voi înfățișa numai una singură, „săpată” pe o piatră, dreptunghiulară, oarecum, cu dimensiunile de 0,30 m / 0,11 m.

În câmpul epigrafei sunt figurați doi porumbei, doi cai, un vultur, o „mască” umană, patru mitre papale, precum și o cruce a cărei parte inferioară este „căzută”, din vechime, în „ruptură”. În spațiile determinate de brațele crucii este scrijelată formula chistică $\overline{\text{IC XC}} / \overline{\text{NI KA}}$, cu precizarea, însă, că partea inferioară a formulei, adică $\overline{\text{NI KA}}$ nu se mai păstrează azi. Scriitura (de două feluri) — chirilică și grecească — ocupă jumătatea inferioară a suprafeței pietrei.

În continuare, mă voi opri numai asupra textului din partea dreaptă a blocului de calcar. Inscripția grecească aflătoare în spațiul dintre porumbei și cruce, sună astfel: ΚΑΗΜΕΝΤΟC ΠΑΠΑ.

După cum se vede, este vorba despre un Clement care a fost papă al Romei. Atrag atenția că litera H din vocabula POM(H)C este „sărită”.

Mai jos, în spațiul din dreapta crucii, este redat, a doua oară, numele papei Clement, de data aceasta, însă, cu litere de dimensiuni miniaturale (circa 3 mm). Într-un „cartus” din colțul din dreapta-jos al pietrei, se disting trei litere chirilice care redau cuvântul BOJE, adică doamne (în limbile slave), iar alături se mai păstrează două litere grecești care se vor a reproduce cuvântul Theos (i.e. Dumnezeu). Cine este acest papă, cu numele de Clement? El nu poate fi decât unul care și-a păstrat biserica într-o perioadă cuprinsă între sec. I și sec. X și, în nici un caz mai târziu de veacul al X-lea, vreme în care mănăstirea de la Ravna nu mai „ființa”. Și cum în răstimpul dintre sec. I și sec. X nu a existat decât un singur papă cu numele de Clement (i.e. Clement I), este de la sine înțeles că numele acestuia și *nu* al altui papă Clement este invocat în epigrafa de la Ravna. Al doilea papă cu același nume — Clement II — iese din

discuție, deoarece el a stat în fruntea bisericii romane în sec. XI, mai exact, între 24 dec. 1046 și 9 oct. 1047, asadar cu circa 100 de ani mai târziu decât momentul distrugerii abatiei de la Ravna. În consecință, în inscripția care face obiectul acestei prezentări, este vorba de papa Clement I.

Ce se știe, însă, astăzi despre acest papă? Se știe că el provine din faimoasa familie a Flavilor și că a fost Întâistătorul bisericii romane între anii 97 și 102. După cum se vede, Clement I a fost oarecum contemporan cu împăratul Traian.

Se mai știe că el a murit martirizat în Chersonesul Tauric (Crimeea) în 102 (în timpul persecuției lui Traian deci) și că o parte a moastelor lui au fost aduse la Roma de către Chiril, fratele lui Methodie, în sec. IX, ca altă parte a moastelor să ajungă, un veac mai târziu, la Kiev.

Aducerea la Roma a moastelor lui Clement (despre care se spune că ar fi fost primul papă de după Sf. Petru) s-a constituit într-o adevărată sărbătoare într-o cinstirea Sfântului Chiril. Drept urmare episcopul Gauderich a ridicat la Veletri o biserică cu hramul Sfântului Chiril (= Constantin Filosoful).

În paralel, același episcop l-a delegat pe diaconul Ioan Chimonid să redacteze o lucrare cuprinzând faptele Sfântului Clement. Pentru buna îndeplinire a acestei întreprinderi diaconul Chimonid a apelat și la ajutorul celebrului Anastasie Bibliotecarul.

Ajungând aici cu expunerea mea, mă simt obligat să-l încunostițez pe cititor că Sf. Mucenic Clement (alias papa Clement I) era socotit patronul bisericii din Moravia (regiune aflătoare în spațiul geografic al Cehiei). Această realitate s-ar explica, sustin unii cercetători, prin faptul că Sf. Chiril, aducătorul moastelor Sfântului Clement la Roma, a propovăduit creștinismul și în Moravia din Pătratul Boemiei.

În ce mă privește, eu socot că-n cazul de față suntem puși în fața unui fenomen de translație geografică. Moravia în care frații Chiril și Methodie au propovăduit creștinismul nu este Moravia cehă ci Moravia iugoslavă, adică „partea” prin care curge Morava superioară, afluent al Dunării. Faptul a fost demonstrat cu probe irefutabile de către cercetătorul american de origine maghiară Imre Boba.

Astfel prezentându-se lucrurile nu exclud posibilitatea ca papa Clement I (ca exilat?) în drumul său spre Crimeea să fi predicat creștinismul în această regiune (Moravia iugoslavă) în care frații Chiril și Methodie vor predica și ei, cca 800 de ani mai târziu.

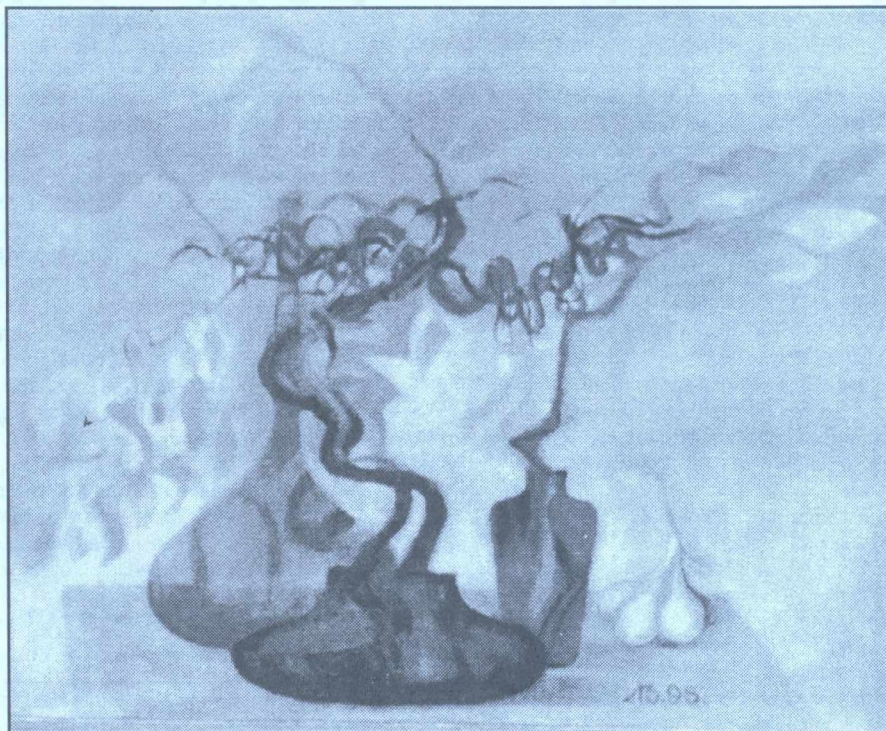
Firește, oricine se poate întreba de ce era nevoie ca într-una și aceeași regiune să fie predicat creștinismul în două reprize diferite. Răspunsul nu-i greu de dat. La răscrucea dintre veacurile I și II d.Ch. Clement I răspândea Cuvântul lui Christos în mijlocul unei populații romanice sau pe cale de romanizare (moesi, traco-daci, iliri) pe când, mai târziu, pe la mijlocul sec. IX, cei doi frați thessalonikani — Chiril și Methodie — răspândeau același cuvânt în mijlocul neamurilor slave, strămoșii sârbilor și bulgarilor de astăzi.

Poate în virtutea acestor fapte se sărbătorește în calendarul românesc (și în cel bulgăresc) ziua Sf. Clement Romanul (=papa Clement I). Cu grabă adaug că numele acestui mucenic nu este marcat în calendarul bisericii ortodoxe din Constantinopol.

Cât privește problema lămuririi împrejurării cum a ajuns papa Clement I patron al bisericii din Moravia (Cehoslovacia) aceasta rămâne o chestiune deschisă viitoarelor investigații.

Nu-i exclus ca Sf. Clement să fi fost, inițial, patronul regiunii râului Morava (Margus, în vremea romanilor) din zona bulgaro-iugoslavă, iar mai târziu, când anumite grupe de slavi balcanici au migrat spre spațiul cehoslovac, același Sf. Clement să devină patronul spiritual al „moravilor” de acolo. Dar asupra acestor probleme voi reveni, poate, pe larg, într-o comunicare specială. Până atunci să reținem că la șirul de papi format din: Hormisdas, Vigilius, Nicolae II, Adrian II, Formasus, Inocențiu III ș.a., pomeniți în legătură cu chestiuni religioase proprii regiunii Dunării de Jos, se mai adaugă încă unul și anume, Clement I, al cărui nume e marcat în inscripția de la Ravna.

• Angela Bocu — „Natură statică” 12

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

un tip pitoresc

Mihail Dumitrana era șeful Procuraturii orașului Constanta, în 1957, când, la absolvirea facultății, am fost numit procuror în subordinea lui. În menajeria procurorilor constănțeni, nea Mișu, cum i se mai spunea, ocupa un loc aparte. Era un tip vesnic surzător și viclean amabil. Nu se enerva niciodată, nu ridica tonul când discuta cu procurorii sau cu funcționarii, desi avea nenumărate motive.

Fată de majoritatea procurorilor din regiunea Constanta, era mai „instruit”. Absolvise vreo două clase de gimnaziu și fusese portărel la judecătoriile Cernavodă și Medgidia. Avea un scris citet, caligrafic. Urmase cursurile Scolii juridice de un an din București, iar la absolvire, în 1949, a fost numit în Ministerul Afacerilor Externe. A făcut o călătorie în Albania, unde a stat câteva săptămâni la Ambasada R.P.R. Despre cariera lui diplomatică povestea cu plăcere. În 1952, după debarcarea Anei Pauker din funcția de ministru al Afacerilor Externe, s-au făcut epurări și printre funcționarii, iar Dumitrana a fost trimis la bază, în funcția de procuror șef al orașului Constanta. Dumitrana habar nu avea de meserie. Nu se implica în dosare. Repartiza lucrările la procurori, apoi semna lucrările făcute sau eventual puneă vreo rezoluție. Din cei 15 procurori câți existau în schema Procuraturii orașului Constanta, la acea dată, erau câțiva deștepti, serioși, buni meseriași și conștiincioși, care făceau toate treburile.

Uneori, nea Mișu participa la ședința de judecată. Nu-mi imaginam cum susținea rechizitoriile și cum răspundea la excepțiile ridicate de avocați, dintre care unii erau străluciți.

Treburile mergeau în virtutea inerteiei. Câteodată, Dumitrana cerea de la secretariat lista cu lucrările întârziate și-i ruga cu blândete pe procurori să le rezolve de îndată. În același timp Dumitrana, ca și alții ca el, își „completa studiile”, adică urma cursurile Facultății de Drept din București, la fără frecvență. Era suficient să se prezinte la examen, că promovarea era asigurată. Avea obiceiul ca din când în când să invite câțiva procurori mai apropiați la restaurant. De câteva ori am fost și eu. În geanta maro, vesnic burdușită, aducea câteva sticle cutuică, vin și carne. La restaurant se preparau fripturile. Nea Mișu, după ce bea câteva pahare cu vin, începea să spună bancuri. Bancuri vechi, dinainte de război, cu moașe, soacre, popi, adulter, care nu mai erau la modă și pe care noi, cei din tânăra generație, nu le gustam. Tinerii în intimitate spuneau bancuri politice, care mai târziu aveau să ia o mare amploare.

Punctul culminant al petrecerii îl constituia bancul cu compresorul. Cică pe b-dul I.V.Stalin (în prezent Tomis), spunea nea Mișu, trecea o găină. Găina este surprinsă de un compresor care circula pe bulevard și „făcută piftie”. După ce trece compresorul, găina se ridică, își desfăce aripile și satisfăcută exclamă: — ah, așa cocoș mai zic și eu...

Bineînțeles că cei de față râdeau în hohote. Nea Mișu era încântat. Acesta era bancul care-i plăcea cel mai mult. Și îl spunea în aceeași seară de câte ori era rugat. Din această cauză, procurorii i-au zis nea Mișu compresor.

Cei care participau la așa zisa petrecere, nu

râdeau din servilism, pentru a-i face plăcere lui Dumitrana. Pur și simplu le plăcea cum nea Mișu spunea bancul. Modul pișicher și privirea complice îi făceau să rădă sincer, cu hohote, pe comeseni. Eu îl asemuam pe Dumitrana cu mari comici ai teatrelor bucureștene. Cred că nea Mișu ar fi putut sta — în privinta „artei” cu care spunea acest banc — chiar alături de Grigore Vasiliu Birlic.

Deși Dumitrana părea sărac cu duhul, știa la fix ce să facă pentru a se mentine în sa. În fiecare zi mergea la Comitetul orașenesc de partid Constanta și se puneă bine cu activiștii. Noi spuneam că nea Mișu merge să semneze condica la partid. El spunea că merge să informeze organul...

După 1960 au venit procurori din noua generație, absolvenți ai Facultății de drept, smecheri, buni de gură, pricepuți la politică. Se ridicase o nouă generație și la Procuratura Regională Constanta. După moartea procurorului șef Dumitru Popovici, în 1962, a urmat în funcție Gheorghe Scarlet, care făcea parte din generația tânără, deștept, bun cunoscător al profesiei, serios, sobru și bine intenționat. Scarlet pretindea muncă, seriozitate, disciplină, însă el nu avea bază politică și se simtea stingherit de legăturile prea strânse ale lui Dumitrana cu partidul. I se păreau nefirești relațiile prea apropiate ale lui Dumitrana cu activiștii, care erau stăpânii urbei. Și atunci a început acțiunea de compromitere a lui nea Mișu. Se insinua că Dumitrana nu mai are autoritate, că este „depășit de sarcini”, că nu mai poate stăpâni colectivul... Câteodată, la mesele ce se organizau cu procurorii veniți de la Procuratura Generală, era luat și Dumitrana, care-și debita tot repertoriul cu bancuri, inclusiv cel cu compresorul. De la o vreme nici „partidul” nu l-a mai susținut. Și pentru „întărirea muncii” în procuratură, prin 1964, Dumitrana a trecut în funcția de procuror la Procuratura regională Dobrogea.

Nea Mișu, simplu procuror — „lucrător operativ” — la Procuratura regională, nu se simtea în largul lui. Se vedea pe fața lui că suferea. Pe deasupra mai era și orgoliul rănit. Era obișnuit să fie în frunte, să facă parte din prezidii, la demonstrațiile de 1 mai și 23 August să fie văzut în tribuna oficială, să fie adulat de conducătorii de întreprinderi și instituții. Procurorul șef Gheorghe Scarlet și procurorul șef adjunct Ion Dascălu, ambii deosebit de pretentioși și de severi, îl puneau să muncească și îl mai și controlau. Eu m-am purtat respectuos cu el, deși eram de această dată colegi, însă alții îl ignorau sau îl luau peste picior.

Într-o bună zi, a aflat de „drama” prin care trece Dumitrana, Victor Dușu, fost demnitar comunist local, plecat la București, unde, după ce a stat un timp în penumbră, a fost numit Președintele Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție, având rang de ministru. Dușu i-a oferit un post în institutia pe care o conducea, în virtutea unor relații mai vechi. Dar nici acolo nea Mișu nu a rezistat prea mult. S-a transferat la Procuratura Județeană Tulcea, de unde s-a pensionat.

Pe la începutul anilor '70 a trecut pe la Procuratura Județeană Constanta. A găsit oameni noi, care nu auziseră de el. Majoritatea celor care-l cunosteau l-au ignorat. Eu m-am întreținut cu el și l-am ascultat cu condescendență. La un moment dat m-a întrebat, cu candoare, dacă mai spune cineva bancuri pe aici? De atunci nu am mai auzit de el.

TITUS RUSU

„Pardon!” Călătorul se clatină, lovit în plin. Bătrânul care i-a aterizat în brațe a fost proiectat de cineva din spatele usii ce se trânteste cu zgomot.

„Pardon,” repetă el strângând la piept un ghemotoc de haine, „căutam și eu ceva frumos pentru Lia, un cadou, știți, facem patruzeci de ani de la căsătorie, da’ cucoanele astea simandicoase, dacă au bilete de favoare, se cred stăpâne pe locul ăsta.” Bilete de favoare? se miră călătorul.

Păi da, oftează bătrânul, că Luchi umblă cu favoritisme, unde-i etica și echitatea de altădată! Cuconetul ăsta ar plăti oricât numa’ să fie în fruntea bucatelor! Vor exclusivitate, vor privilegii de clasă — vezi aia de colo, din care se văd numai picioarele e doctoriță, aia altă cu trei mantouri de nură pe ea e contabilă, azi au exclusivitate la sectorul de blănuri. Vor discreție, că de-aia vin ele aici, în gaura asta uitată de lume. Fug ca dracu profesoarele de buticurile din oraș, unde prin vitrine elevile ar vedea scotocind printre sutiene de mână a doua.

Luchi le răsfată, le-a dat câte o carte de fidelitate (bag’sama ca să-i liniștească pe soți), le organizează anumite zile cu circuit închis, voi sănateți elita, preferatele mele, voi alegeți marfă pe care nimeni n-a mai atins-o niciodată, hmm, niciodată de când hainele au fost dezinfectate, etuvate și sacii au fost sigilați.

Călătorul îi dă binete bătrânului și o ia înainte pe culoarul nezugrăvit. Femeile ies ba dintr-o odaie ba din alta, se înfoaie și își rotesc plumajul în fața oglinzilor pătate cu stropi de tencuială. Buzele lor sânt umede, pieptul le tresaltă, ochii au luciri subfebrile. Am văzut români fericiți. Femei ferice la culme că au la dispoziție atâtea haine, nu e nici un vânzător care să le zorească, nici un soț care să se ia cu mâinile de cap în urma lor.

CULTURA ȘI SEXUALITATEA

Afacerea sexgate în jurul unei banale felatii ne face să publicăm câteva texte despre morală, moravuri și sexualitate, componente indisolubile ale culturii, deci implicit ale religiei și politiciii.

Scandalul în jurul Presedintelui Clinton, incitat de un adversar politic ipocrit și rigid (Starr=rigid), dar și alte atacuri murdare, aparent puritane, în care se invocă sexualitatea (inclusiv homosexualitatea) unor personalități, sunt deviațiuni de la cultură.

Frumoasa Cleopatra, regina Egiptului, ne este simpatcă, chiar dacă a fost, probabil, cea mai mare felatrice a antichității. Practica (de la verbul latin *felare*, nu de la grecescul *phallus*) este documentată de mii de ani și este puțin probabil să dispară, cum nu va dispărea nici cunnilingus sau sodomia, jocuri ale iubirii, descoperite de om în veșnica dorință de fericire și voluptate.

Nici o temă nu stăpânește gândul omului atât de mult cât cea de fericire și aproape întotdeauna referirea este la fericirea în iubire.

După chinuita aprobare în Parlament a paragrafului 200 din Codul penal, a legii împotriva hărțuirii sexuale și senzaționala propunere de a legaliza prostituția organizată în bordeluri, benefică nu numai bugetului Decebal & Traian, dar și moralității, considerăm că înțelegerea sexualității ar trebui să preocupe mai mult educatorii, nu doar în lecții penibile despre concepție, anticoncepție sau protecție antisida. Este notoriu că nu numai unde se practică abținerea sexuală se naște cultură.

Poetul iubirii, Ovidiu, nu a fost un ascet, dar surghiunirea a avut cauze politice. Doar pretextul, născocit de un ipocrit judecător de moravuri, a fost că ar fi subminat morala poporului Romei și ar fi corupt femei cinstite cu opera sa „Arta iubirii” (Ars amatoria).

G.M.T.

VIDIU ȘI CORINNA *. Tinerii literați ai Romei, între care și Publius Ovidius Naso, proveniți din familii bogate, trăiau într-o lume de scandaluri și intrigă, în care iubirile și politica se împleteau.

Femei onorabile se lăsau înregistrate ca prostituate pentru a nu se expune denuntului unui cenzor, atunci când își primeau în casă amantul. Aproape toți capii de familie romani cu ceva avere țineau băieți greci cu aceeași naturalețe cu care vizitau termele, adevărate lăcăsuri de cult ale sexualității.

Din când în când Luchi mai trece prin camere, îmbrăcat cu un halat alb (de ce? fiindcă el e convins că femeile simt o anumită slăbiciune pentru profesioniștii cu halat, doctorii ginecologi sau dentisti, coafori) tras direct peste pieptul lui negru de atâta păr. Aduce câte un braț de haine, pe care le azvârle în câte o cameră, așa cum ai arunca un braț de veascuri în sobă. Și, într-adevăr, în camerele și așa deja încălzite de căldura cocoliță degajată de fibrele textile, dar și de transpirația femeilor, epuizate de escaladele febrile pe munții de haine sau de excavările furibunde în căutarea vreunei fuste care să completeze cutare tair, în odăile și așa ajunse la incandescența dorinței, trecerea focosului Luchi nu face decât să ridice temperatura. Vraful de haine aterizează undeva la întâmplare, aerul se inflamează, obrăjii femeilor iau foc.

La început, când el dădea buzna fără să bată la ușă, femeile pe jumătate dezbrăcate izbucneau în țipete și își acopereau sânii și coapsele, se îngropau sub haine sau o zbugheau spre balcoane, spre delicii puștiiii adunate în curte. Luchi bodogănea, cu ochii-n tavan, cucoană, și eu când să-mi mai fac treaba? Cu timpul femeile s-au îmblânzit. Dragă, nu trebuie să te rușinezi, — o instruiesc ele pe câte o nou venită — Luchi e un profesionist, asta e munca lui, n-are el ochi la ce te gândești tu! E ca și atunci când te dezbraci la croitor sau la ginecolog, omu-și face treaba lui, iar tu n-o să-i faci mofturi pentr-un pic de piele goală acolo.

virgil andriescu...

urmare din pag. 11

performanțele de la Academia de Teatr și Film. Acolo se face o școală foarte serioasă, exigenta

Viata Corinnei și portretul ei ne sunt cunoscute din descrierile dascălului eroticii, originar din Sulmona, dar numele ei adevărat nu s-a aflat niciodată.

Această păcătoasă nerecunoscătoare, demnă de iubirea lui Ovidiu, era măritată cu un bărbat întrutotul acceptabil, chiar cavalier cu ceva avere, dar căruia nu-i ajungeau banii niciodată. Ovidiu îl descrie, răutăcios, că ar fi fost chiar codoșul nevastei.

Ovidiu nu și-a făcut iluzii despre femei. „Castă este numai femeia care nu a fost încercată de nimeni” — este succinta formulare a experienței sale, astfel că gelozia sa ne conduce spre sentimente adânc contradictorii. El nu putea suporta gândul că marea lui iubire, Corinna, o curtezană bine introdusă în afaceri, dăruiește clienților ei plătitori mai mult decât săruturi.

Ore întregi pierdu Ovidiu, bărbat de vază și jurist cu serviciu, în fața ușii Corinnei. Fantezia și cunoștințele sale intime ale tuturor posibilităților, trebuie să-i fi făcut asteptarea un iad. Așa că se dedică, ocazional, pentru a o pedepsi pe stăpână, servitoarei grecoace Cypassis: „Crede-mă, ea, cât de zeloasă ți-o ordona patul și casa / a fost — nu doar o dată — si cu mine singură / slujnica, n-o lăsa să fie prea dragută / adeseori și-a înlocuit stăpâna cu mine”.

Ovidiu iubea feminitatea sub toate înfățișările. Îl inspira atât copila lascivă, cât și femeia coaptă și cunoștea frivolitatea curtezanelor la fel de bine ca și rigiditatea fecioarelor, care totuși devin accesibile, când bărbatul le atinge”. Dar mai presus de toate o iubea pe Corinna, căreia i-a jurat, în patul sotului, „fidelitate veșnică în adulter”. Cânta Roma, ca oras al lui Venus, iar bogăția ei de fete i se părea inepuizabilă. Ovidiu cunostea desfătarea și toate posibilitățile amplificării ei. Se simțea dascălul amorului și totuși era legat, într-o relație dependentă, de o singură femeie, care-l fascina, îl fericea continuu, cu toate că nu putea fi vorba de fidelitate sau morală. Îi cunostea caracterul, lăcomia și răceala, și totuși nu putea și nu vroia să renunțe la ea.

Ovidiu o implora: „Nu pot cere să devii castă și să trăiești pudică, dar te rog să nu mă înșeli asupra crudului adevăr. Până și ultima prostituată ascunde cu pudoare ceea ce tu faci în văzul întregului popor”.

Ovidiu nu a apucat să trăiască decăderea Corinnei, deoarece a fost surghiunit. De ce? Ce s-a întâmplat atunci între imperatorul Romei și poetul iubirii?

* fragment dintr-o carte în pregătire la editura „Constant”)

cornel regman

urmare din pag. 3

inițiativa particulară prin fundații de profil etc. au în față un câmp larg de acțiune.

Paradoxul e că se publică și se editează enorm, parcă sfidând posibilitățile meschine, de a și vedea cartea sau revista ajunse la cititor. Inițiativa editorială e — am putea spune — mai generoasă și mai variată în oferte decât oricând în trecut. E și singura sursă de speranță, care nu trebuie descurajată, anunțând că lucrurile ar putea merge mai bine.

Cât despre felul cum va arăta viitorul literaturii române (acest *dublu-viitor* folosit în întrebare sugerează și el ardoarea cu care se asteaptă împlinirile!) nu am motive să deznădăduiesc. Am mai participat doar la o ieșire din beznă, și rezultatele au fost atunci cu adevărat nesperate. Vindecările de urmele nefaste ale trecutului vin greu, mai ales în educație, cea estetică avându-și locul bine precizat. Dar poemul, nuvela, povestirea, chiar teatrul, libere de constrângeri, își fac de pe acum simțită prezența, și nu doar formal, ci aspirând la calitate. Poate critica și istoria literară să mai bată pasul pe loc. Realizări de anvergură nu se întrevăd pentru moment. Cei vechi au obosit, cei noi par a nu se fi... iuțiți.

adrian oțoiu

urmare din pag. 9

pufnete de cârtite, cârâieli de orătâni, urlete de sacali. Sacal nenorocit, te-am prins! Afară!”

LABIRINT

● În **Luceafărul** nr.14, Caius Traian Dragomir încearcă să dea de „originile anti-occidentalismului românesc”, care pare să fi acaparat convingerile unei părți considerabile dintre concetățenii noștri. Iată că tinde să se confirme (sustine autorul articolului) o teorie ce părea inițial inadmisibilă, chiar jignitoare — teza lui Samuel Huntington conform căreia România aparține majoritar unei arii de civilizație diferită de cea euro-atlantică, așezată pe o linie de fractură între civilizații, fiind ea însăși fracturată cultural. De fapt, conchide eseistul, „civilizația est-europeană, de la Adriatică la Urali, adoptă occidentalismul în planul superficial — în stralul aparent al manifestării politice, culturale, al civilizației, ca formă existențială, adaptare pragmatică — pentru a rezista Occidentului în mai tot ceea ce este concepție și decizie... Faptul este cu atât mai ciudat cu cât noi am parcurs tragediile acestui secol cu gândul la Occident și nu rareori în înțelegere cu puterile acestuia. Pare ridicol ca acum să ne plasăm într-o postură antioccidentală adoptând tendințe împotriva cărora invocăm tocmai acest Occident”.

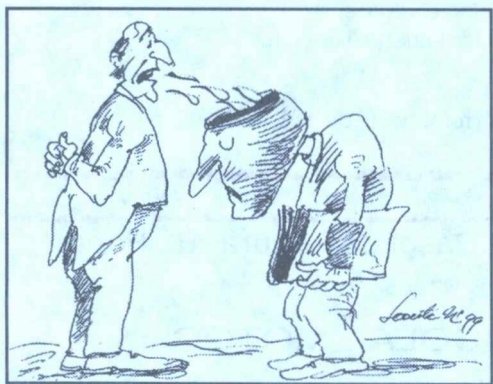
● Revista **Arca** apare, prima oară în acest an, în număr triplu, cu aceeași elegantă grafică pe care ne-am deprins să i-o asociem. Între copertile lucioase n-am găsit însă de data asta mai nimic spectaculos (colegii noștri arădeni au avut probabil o perioadă mai proastă — în fond, se întâmplă și la case mai mari). Am citit totuși cu ceva mai mult interes „Lecturi-le paralele” — secțiunea de critică, destul de cuprinzătoare, făcută de câțiva oameni talentați și entuziaști.

● Din **Ateneu** nr. 353 reținem paginile dedicate Soranei Topa, actriță, dramaturg și om de mare calitate intelectuală, evocată în memorii unor personalități din epocă, precum Eugen Lovinescu sau N.Carandino, bună prietenă cu scriitorii ca Mircea Eliade sau Marin Preda, a cărui personaj a devenit în „Intrusul” și „Cel mai iubit dintre pământeni”. Tot despre o evocare (de data asta, a Bucureștilor din a doua jumătate a secolului XIX) scrie și Al.Călinescu, comentând textele memorialistice ale savantului Moses Gaster, „un actor al istoriei moderne, militant pentru drepturile minorității careia i-a aparținut până la expulzarea sa în 1885 și, în perioada ulterioară, ca lider al mișcării sioniste internaționale”.

● Revista **Marea Noastră**, care dedică ultimul număr scriitorilor și ziariștilor marinari, conține pagini generoase (alcătuite de Constantin Mohanu) despre viața și opera lui Jean Bart — pe numele real Eugeniu Botez — cu tabel cronologic amănunțit, note, referințe critice, fotografii și tot ce mai era necesar unui tablou complet al celui mai cunoscut și înzestrat scriitor marinar român (asta dacă nu-l punem la socoteală și pe Geo Bogza, care — aflăm cu acest prilej — a fost și el împătimit de mare, lăsându-ne însemnări detaliate despre viața lui în școlile marinei și la bordul navelor militare — un „jurnal de bord” pe care revista l-a publicat în serial.

● Revista **Vatra** (nr.2) publică interviul londei Malamen cu Gabriel Dimisianu, care încearcă (după ce vorbește despre relația sa cu „România literară” și despre preocupările actuale, după abandonul paginii de critică din săptămânalul sus-pomenit) să redefiniească disputele dintre generații, atribuindu-le până la urmă un rol stimulator: „Luptele dintre generații se aprind și se sting ciclic, potrivit succesiunii temporale. O generație se simte «tânără», deci în ofensivă, deci furioasă pe cea dinaintea ei, atâta vreme cât nu simte în ceață răsuflarea celor ce-i vin din urmă. În momentul când percep această răsuflare, «uită» de cei din față, nevoită fiind să răspundă atacurilor care o înconjoară din spate. Iată, sub ochii noștri: «optzeciști» au devenit acum mai preocupați de cei ce le urmează și îi contestă, decât de cei cărora ei le-au urmat și îi contestau până mai ieri. În orice caz, aceste lupte, sau dispute, sau cum vreți să le spuneti, nu cred că pot fi arbitrate de vreo instanță din afara lor și, la urma urmei, nici nu cred că sunt chiar atât de «necive» pe cât pot să pară la un moment dat. În cadrul lor se definesc personalitățile, anumite atitudini, pozitii artistice proprii ce pot stimula înnoirile reale, primenirea reală a unei culturi”.

ARIADNA

● În perioada 15-18 aprilie, Centrul Român de Afaceri „Marea Neagră” din Mangalia, a găzduit primul Simpozion internațional, intitulat „La mine acasă”, al scriitorilor minorităților naționale din Țările Europei Centrale și de Est. Organizat de Uniunea Scriitorilor din România și bucurându-se de participarea comitetului de organizare, alcătuit din Laurențiu Ulici (Președintele Uniunii Scriitorilor din România), Eugen Uricaru (Vicepreședinte), Zsolt Gálfi (Președintele PEN - Centrului scriitorilor maghiari din România) și Mihai Chicuș (director economic al US), simpozionul a reunit numeroase delegații de scriitori ai minorităților etnice din România și țările vecine, între care amintim pe Istvan Szilágyi, Vasile Tărășanu, Miljurko Vukadinovic, Vasile Dacey, Domokos Gez, Leo Butnar, Iurie Grecov, Ili Sraibman, Slavco Vesnici, Corneliu Regus (Ministerul Culturii), Moisei Lemster, Gheorghe Barbarov. S-a discutat una dintre problemele actuale pe care o considerăm de cea mai mare importanță în crearea unei mentalități democratice în zona geo-politică în care existăm, anume literatura minorităților, cu tot ce implică ea: tradiție, creativitate, relații interculturale, conviețuire. La simpozion au participat și numeroși membri ai Filialei „Dobrogea” a Uniunii Scriitorilor. O amplă relatare despre această acțiune va fi publicată în următorul număr al revistei.

D.P.

● Consecvent ideii de a organiza bilunar atractive și complexe manifestări culturale, Cafeneaua Scriitorilor, amfitrionii „Serilor revistei TOMIS” au programat în prima zi a lunii aprilie lansarea volumului de epigrame și caricaturi **Flash în ochi**, Ed. Europolis, Constanța, având ca autori pe Sanda Ghinea, membru al Uniunii Scriitorilor și pe Leonte Năstase, membru al Uniunii Artiștilor Plastici. În prezenta unei numeroase asistente, au făcut ample referiri asupra activității

VIATA FILIALEI

autorilor și a noii apariții editoriale scriitorii Constantin Novac, redactor șef al revistei **TOMIS**, secretar executiv al Filialei „Dobrogea” a U.S.R., Cristina Tamas, Sorin Rosca, Geo Vlad, arh. Dan C.Mazilu, prof.univ. dr. Dumitru Andrei Iacobas. Cu acest prilej a fost vernisată o expoziție de caricatură, autor Leonte Năstase. Nu a trecut neobservată prezenta în sală a caricaturistului Cristian Topan, președinte pentru România al Federației europene de caricatură.

● A doua manifestare culturală a lunii aprilie din cadrul „Serilor revistei TOMIS” a inclus în program lansarea volumului **Noul Tetractys**, Ed.Tilia Press International, Constanța, avându-l

ca autor pe Dumitru Andrei Iacobas. O elevată asistență a umplut până la refuz Cafeneaua Scriitorilor, îmbucurătoare fiind participarea unui grup numeros de studenți din cadrul Centrului Universitar „Ovidius” din Constanța. Despre autor și despre incitantă sa carte au vorbit scriitorii Constantin Novac, Sorin Rosca și Ovidiu Dunăreanu. A doua parte a programului a fost rezervată unui mini-recital susținut de cunoscuta formație „Armonic Brass Quintet”, din cadrul Filarmonicii „Marea Neagră”, avându-i în componență pe Marian Cucu, Iurie Postolache, Vitali Porcescu, Nicu Dima și Vali Baran, recent întors dintr-un turneu efectuat în Bermuda și S.U.A.

● Cercul Militar Constanța a găzduit lansarea volumului de povestiri **Prizonieri pe trei continente**, Ed.Europolis, Constanța, autor Valentin Donici. Scriitorii Ovidiu Dunăreanu, Sanda Ghinea și Ana Ruse, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, au prezentat în alocuțiunile lor această nouă și elegantă apariție editorială.

S. R.

EPIGRAME

drumarii

pretind hărți cu gropile de pe șosele

Le vor semnaliza pe toate
și le vor trece la index.
Noi vrem și hărți mai detaliate
cu gropile din BANCOREX.

printre altele

vor fi cumpărate pentru deputați
și două mașini portabile de cusut

Retehnologizarea — n-o ascund.
Masina de cusut — strict necesar!
Vor peteci bugetul țării-n fund,
și-o să-și mai coasă câte-un buzunar.

SANDA GHINEA

FILE DE JURNAL

● Sunt investit de pământul meu cu forte
incorruptibile cum e Grăul; gesturile voastre mă pot
învenina, mă pot murdări, însă-n miezul ființei mele
nu veți putea ajunge! Zonă interzisă pentru cei murdari
la suflet și la trup.

● În sufletele noastre se intră (uneori) cu
bocanci soldătești. Ni se ia clipa transparentă și
primim, în schimb, clipa încovoată în poziții
protocolare.

● N-am chemat niciodată sila murdară
să-mpovăreze semenii; am chemat sabia numai
asupra gesturilor ce-nconjurau sufletul ca o rețea de
sărmă ghimpată.

● În democrația românească de tip nou câștigă
cel care tipă mai tare. Așa se explică bălciul (de
coloratură balcanică) din Parlamentul României.

Sieu mă bucur când tipă Agamită Dandanache,
plus Catavencu, plus Trahanache și ca totu să fie de
un haz nebun, se-ntâmplă să intervină și „coana
Zoița”. Si toți spun: „Noi la... Si dă-i și luptă, și dă-i și
luptă...” Bravos națiune!

● Spune-mi ce ideal politic ai, ca să-ți pot
spune din ce partid faci parte.

● Cei care n-au conștiința morții lor dovedesc
nu numai naivitate, dar și o lipsă totală de înțelepciune.
Ei cred că au un timp vesnic și nu acționează rapid și
eficient, iar când moartea le deschide ușa și îi cheamă
la ea, sunt stupefiați și strigă: „Ce cauți?! N-am avut
timp să trăim. Lasă-ne-n pace! Lasă-ne!” Însă moartea
surâde ironic și necrutător, și-i adună repede și cu
brutalitate.

Pentru că moartea e un lucrător care prețuiește
timpul și nu vrea să dialogheze inutil. Ea poruncește!
Și trebuie să te supui. Este clipa când omul naiv
începe să reflecteze dar, vai, vai, e prea târziu! Si totul
e superfluu și chiar ridicol.

Nu uita, om fragil și vulnerabil, că viața nu-i
decât „o clipă repede” și dacă n-ai trăit-o cu toată
intensitatea, timpul se va răzbuna, iar strigătul tău
(ultim) nici măcar nu va fi auzit, iar dacă cineva totuși
îl aude, acolo nu te va mai putea salva.

ARTHUR PORUMBOIU

JOHN ALLEGRO ciuperca sacră și crucea plante și medicamente

Interesant de remarcat este că acest tip de luptă împotriva demonilor după exemplul lui Solomon nu dispăruse încă în secolul I e.n. Iosif afirmă că a văzut cu ochii lui o vindecare în urma acestei puteri foarte mari, vindecare făcută de un anumit Eleazaz, un tânăr probabil din rândul esenienilor. „El a pus la nasul unui om posedat un inel care avea sub sigiliu una dintre rădăcinile prescrise de Solomon. Apoi, după ce omul a mirosit-o, el a scos demonul din corp prin nări, și când omul a căzut, a amenințat demonul să nu se mai întoarcă niciodată, pronunțând numele lui Solomon și recitând incantațiile compuse de acesta.

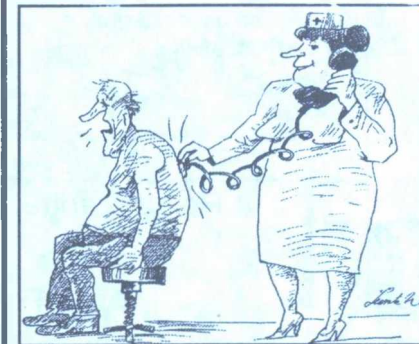
Identificarea plantelor din care se produc medicamente nu era unicul factor din practica farmaceutică și medicală timpurie. Una era să recunoști o plantă-medicament, chiar să cunoști numele ei popular; alta era să știi să extragi și să purifici ingredientul activ și, mai ales, să știi cât să folosești. Mai erau și alte complicații. Unele medicamente erau atât de puternice încât puteau fi administrate fără risc doar în anumite zile, sau după o pregătire îndelungată a timpului și a minții. Se știa, de asemenea, că medicamentele foarte puternice trebuiau combinate cu altele având un efect opus, precum în cazul plantei Hellebore, sau al unor narcotice care trebuiau compensate cu stimulenti. Pentru a ști dozele exacte în aceste cazuri era necesar să apreciezi reacțiile pacientului la efectele medicamentului, poate cea mai dificilă operație. O mare contribuție o avea „soarta” recipientului încă de la nașterea sa, factorul care a determinat individualitatea, statura fizică, culoarea ochilor pacientului, și așa mai departe. Doar astrologul putea să o spună, așa că arta medicinei era ea însăși dependentă de astrologie și de cunoașterea astronomiei.

A ajuns în posesia noastră un tabel recuperat recent din peșterile Mării Moarte. Este codat, compus din inversarea ordinii normale a literelor, adică se citește de la stânga la dreapta, în loc să se citească de la dreapta la stânga, cum erau obiceiurile la scrierile semite, și înlocuind alfabetul grec sau alte alfabeturi cu litere pătrate ebraice. Din păcate, s-au găsit doar fragmente ale documentului, zeci de bucăți mici împrăștiate pe jos, într-o peșteră. Oricum, semnificația este clară. Este un tabel cu caracteristicile fizice și spirituale ale oamenilor născuți în diferite zodii. Astfel cine e născut sub semnul Taurului ar poseda, printre alte caracteristici, coapse și degete lungi și subțiri. Construcția spirituală a subiecților se considera a fi alcătuită din părți de „lumină” sau părți de „întuneric”, nouă în total, fiind asemănată cu durata de 9 luni de gestație în uter. Persoana aflată în zodia Taurului ar poseda trei părți de lumină și 6 părți de întuneric.

Mai sălbatic era subiectul al cărui semn zodiacal lipsește din text, dar ale cărui caracteristici fizice sunt marcate cu o oarecare grosolanie, el având degete groase, coapse păroase, degetele de la picioare scurte și groase. Nu mai puțin de 8 părți derivă din „Casa sau Groapa Întunericului” și doar una din „Sălașul Luminii”. Subiectul cel mai favorizat din text este un domn cu barba cârlionată, cu dintii frumos ordonați și cu degetele fine și ascuțite, fiind evident disproporția dintre lumina lui și întunericul animalului menționat precedent.

Sulurile Mării Moarte, ca și Noul Testament, pun în evidență antagonismul dintre „Lumină” și „Întuneric”, echivalentele „binelui” și „răului”. Astfel, așa numiții „Copii ai Luminii” sunt cei care fac bine, iar „Copiii Întunericului” sunt cei care fac rău intenționat semenilor lor. Totuși, această diferență nu poate fi considerată morală: fructele „Spirituului Adevărului” cu care se pare că se identifică Lumina, încep cu „vindecare”, „pace și viață lungă”, „rodnicie”. „Dumurile Spiritului Falsității” sunt lăcomia, răutatea, minciuna, semetia și mândria, înșelăciunea, cruzimea, nervozitatea ș.a.m.d., sunt ceea ce noi numim, în general, greșeli ale omului, dezechilibru al caracterului. Putem eticheta aceste două clase ca pe un „rău moral”, dar în opinia filosofilor atunci, ele erau predispoziții ereditare cauzate de soarta omului din naștere.

traducere de
JEAN DRAGAN

GELU CULICEA

Când Rattle a observat pentru prima oară mâinile palide băjbâind pe marginea canalului a rămas perplex. Mâini care vor să iasă sau care vor să intre? Un răspuns clar nu era posibil. Whisky-ul îl năucise. S-a apropiat cu pași nesiguri și a privit curios.

Indiferent de bătălia ce se desfășura acolo, era clar că degetele acelea palide o pierdeau. Iarbă și fărâme de pământ negru au zburat care încotro în tentativa finală și apoi micile clipoceli reci ce-i intrăseseră atenția prima oară s-au stins.

Rattle a mai făcut câțiva pași târșiți să se uite mai de aproape. Apa era maronie și impenetrabilă. Bucăți de mal — rămășițe ale bătăliei — pluteau lenes înainte de a se scufunda fără împotrivire. „Ei, poftim?” a zis Rattle, plăcându-i sunetul vocii lui în monotonia după-amiezii. Si-a ridicat capul și a ascultat. În vale, dincolo de mohorâta schelărie a vechii fabrici, un câine lătra artăgos și dinspre terenul de joacă, neluminat, ultimele tipete isterice ale copiilor despicau aerul îmbăcsit.

Lui Rattle îi plăcea aici foarte mult. Locul avea o atracție specială. Pământul părea să-l tragă spre el, în adânc, așa că s-a asezat jos cu mișcări stângace, înfășurându-și degetele în jurul sticlei goale de whisky. „Hei!”

Capul s-a ivit atât de lin, atât de neașteptat, încât Rattle a fost teribil de surprins. El văzuse însă lucruri și mai nostime după golirea unei sticle de whisky. În cele din urmă capul s-a chiorât la Rattle într-un mod prietenos. Față tânără, ochi albaștri, indubitabil veseli.

„Eu sunt Pyke”.

Rattle a dat din cap. Din tufișul alăturat o pasăre și-a luat zborul cu tipăt înfricosat. Apoi liniștea s-a asezat din nou.

Pyke zâmbea interminabil și nu-și dezlepea ochii albaștri, scăpărători, de pe fata lui Rattle. Acesta, întruchiparea tuturor calamităților reale sau imaginare, s-a trezit cu gura căscată și cu inima sărindu-i din piept, și s-a ridicat cu un asemenea salt că abia mai putea respira.

Pyke a rămas sprijinit în mâini și în genunchi, scuturându-se ca un câine. Stropilucioși s-au împrăștiat în aerul cetos. L-a privit pe Rattle pe sub gene, afișând sfii-ciune. Ici și colo, un fel de buruieni umede se încolăceau în jurul lui Pyke, dar el nu făcea nici un efort să le îndepărteze. Părea să nu observe acele lucruri cu înfățișare de melcișori fără casă, lipite de trupul lui.

Rattle mai văzuse așa ceva și înainte — tipase la Susie să le scuture de pe cearșafuri înainte de a se urca în pat. I-ar fi plăcut să fie aici câteaua să vadă chiar ea dacă afurisitele astea de lucruri sunt sau nu reale.

Alteceva a început să-l îngrijoreze acum pe Rattle. Cu un efort de voință din cauza căruia a simțit că-i pocnește capul, și-a adus aminte.

„Imi pare rău că ai alunecat acolo, amice”.

Își daduse Pyke seama că Rattle asistasă la căderea lui? Si că nu încercase în nici un fel să-l ajute? Ar putea fi furios din cauza asta?

Gândul că Pyke ar putea fi furios l-a făcut să se înfioare de teamă amestecată cu plăcere. Pyke a chicotit și s-a rostogolit pe burtă. Si-a trecut o mână prin păr. Era roșu și cărliontat. Un melcișor a sărit pe potecă și Pyke l-a izbit cu unghia lui murdară.

„Dar nu eu am fost acolo, Rattle”.

Rattle se uita la melcișor cum se târa tremurând să se abată din potecă. A căzut în canal cu un plescăit.

Doamne, și n-avusese sticla să atingă cu ea lucrurile acelea. Nici Susie nu le atinsese. Ea pretindea

că nici nu existau. Și că nu existau nici vocile. I se răsucise lui ceva în cap, zisese.

Dintr-o dată Rattle s-a simțit confuz. S-a simțit bolnav. Nu-i mai plăcea acel loc. Dacă s-ar putea ridica, s-a gândit, s-ar duce într-o cârciumă plăcută și caldă, să se amuze cu prietenii. Pyke s-a aplecat spre el și l-a strâns de genunchi. L-a durut; o durere rece și extatică. l-a scăpat un geamăt.

„Acestui loc îi apartii. Știi asta foarte bine, Rattle, nu-i așa?”

Rattle a încuviințat din cap, neputincios. Durerea era într-adevăr insuportabilă. Pyke a zâmbit și i-a dat drumul. Rattle s-a chircit și s-a zvârcolit ca un pește pe uscat până când durerea concentrată în genunchi și vintre s-amai potolit. A deschis ochii. Acum era întuneric de-a binelea. Foarte departe, la marginea zonei industriale, luminile din blocurile turn tremurau. Locuise cândva acolo. Chiar locuise. Și-a cuprins genunchii cu palmele și și-a simțit ochii umezi de autocompătimire.

„Ea a obținut ce merita”, a zis Pyke, flecar.

„Femeile, ce e de făcut cu ele, hei, Rattle?”

Într-o fracțiune de secundă Rattle a înțeles că vorbise despre ea, că-i citise cumva gândurile, și o văzuse pe Susie căzută acolo. Micuta cătea Susie, acum își pansează probabil rănila, cu interminabilele ei vâlcăreli, jos, la poliție. Așa cum face întotdeauna.

„Cea care a căzut; la ea te referi, nu-i așa?”

Rattle nu-și putea mișca limba. O simtea prea groasă și prea mare pentru gura lui. A reușit să zică: „În apă? Vrei să spui că o femeie a căzut în apă?”

Pyke a râs cu gura până la urechi. „A căzut ori a fost împinsă?”

Rattle a clipit des. Apa era liniștită. N-avea nici un chef să se gândească la Susie. Pyke s-a ridicat. Rattle s-a mirat cum de-l văzuse gol. Era îmbrăcat într-un costum gri îngrijit, cum au filizonii, doar că mai lucios așa încât dungile albastre și verzui dansau pe el ca niște scărițe. La pod lămpile cu natriu luminau cărarea. Pyke se uita la lumini cufundat în visare și dorință. Stomacul lui Rattle s-a contractat nervos. Fata lui Pyke era scăldată într-o lumină galbenă și în jur plutea un miros greu și adânc pe care Rattle nu-l remarcase până atunci. Dar îl știa. Așa miroseau canalele de scurgere din apartamente, deși instalatorul îl asigura de fiecare dată că erau în regulă.

Pyke s-a întors lent spre el. Lumina galbenă îi rămăsese fixată în ochi. Semnificații tulburi pluteau în adâncurile lor.

„E timpul să-mi povestești despre câteaua aceea, Susie, Rattle”.

Rattle nu-și putea desprinde privirea din ochii lui Pyke. Își vedea propriul chip acolo, cu gura ca un „o” schimonosit ca și cum ar striga sau ar scânci. S-a cutremurat.

„Frig, atât de frig” a gemut el.

„E vorba de câteaua aceea, Susie”, a zis Pyke.

„Câteaua aceea rece. E vina ei”.

„Așa e”, a răspuns Rattle recunoscător. „E vina ei”.

A reușit să-și desprindă privirea din ochii lui Pyke. Câteva stele înghetate atârnavu în gol. A suspinat adânc în timp ce lacrimi amare îi înteapau pleoapele. L-au năpădit tot felul de gânduri pe care ar vrea să le spună despre Susie.

„Râdea de mine”, a articulat, în sfârșit. Pyke îl privea cu înțelegere în timp ce Rattle suspina.

„Zicea că lucrurile acelea nu existau, că eram eu nebun”.

„Dar firește că existau, erau reale”, a replicat Pyke, liniștindu-l. „Era o cătea mincinoasă, Rattle. Ai făcut bine că ai scăpat de ea”. Nu era nici o umbră de acuzație în tonul lui și Rattle a fost de acord. Făcuse exact ce trebuia. Cum putea el să se înșele, cum putea el să uite?

Brusc, Rattle o vede. Pantofii cu toc cui, bătând step disperat pe marginea canalului. Cu vocea ei ascuțită, strigându-l din ce în ce mai slab, mâinile înroșite zgâriind malul ca niște gheare. Numai la sfârșit tace, mina ei bosumflată cedând, în sfârșit, locul fricii, în timp ce un picior dezgolit, alb, îi alunecă în jos. Și el o împinge, cu mâna strânsă în jurul gâtului, băgându-i în piele colierul ieftin ce-i lăsa mereu semne verzui de care lui Susie nici nu-i mai păsa; sau aici nu le mai observa. Înnebunise de-a binelea. Si cu cealaltă mână îi răsucesc bratul la spate, forțând-o să-și piardă echilibrul și să alunece la fund până când apa întunecată îi acoperă tivul fustei.

Rattle a sărit și s-a uitat în jur. Se simtea de parcă ar fi căzut de la o mare înălțime și s-ar fi trezit, acum, după cădere. A apucat sticla de whisky. Era goală.

„N-ai nevoie de asta; nu acum, Rattle, nu acolo unde mergem”.

„Dar unde mergem?”

Rattle s-a uitat la Pyke alarmat. S-a limpezit dintr-o dată. Dorea cu disperare să bea ceva.

Ce-i spusese el acestui străin spilcuit așezat lângă el pe buza canalului? Nu-și amintea deloc. Un gând neplăcut i-a dat târcoale. „Nu ești vreo jigodie de politist?”

Pyke a râs și și-a scuturat capul. Rattle nu s-a liniștit cu totul.

„Pai unde mergem?”

Pyke a arătat spre canal.

„Acolo, jos?” a zis Rattle stupid.

A privit atent suprafata neagră, nepăsătoare a apei. Nu era nimic de văzut acolo, nici lumini, nici stele. Când Pyke a mângâiat apa cu degetele, nici un susur n-a tulburat liniștea.

„Coborâm să pescuim”, a răspuns ca în transă Pyke.

„Nu e nici un pește aici în canal. E scârbos”. Era timpul să plece acasă. Rattle a încercat să se ridice. Nu s-a întâmpilat nimic. A gemut de surpriză și teamă.

Pyke și-a apropiat fata de a lui Rattle și a rânjit. Rattle a fost nevoit să privească dintii mici și ascuțiți ai lui Pyke. A simțit răsuflarea suierată și rece a acestuia.

„la uite”.

Rattle a văzut sticla goală, îngropată pe jumătate în pământ și lângă ea un pantof cu toc cui. Pantoful trebuie să fi fost cândva alb dar acum era cenușiu și deformat de uzură și vechime. O rămă lipicioasă își croia drum prin vârful rupt.

În cele din urmă, și prea târziu, Rattle a crezut c-a înțeles.

„N-are importanță...” a început, dar știa că are.

A apucat mâna culturoasă a lui Pyke și apoi — doar gâlgăieli și scufundări.

În românește de STELA MOTOC

(Titlul original **The Catch**, din volumul cu același titlu, London 1997)

SANDRA McPHERSON

alge

Împotmolite, după flux și reflux,
pe tărnul dezolat, părăsit,
Agățate de pleoapa sarcofagelor
Cu gâturile lor, îndreptate spre cer,
asemeni sticlelor de vin cafeniu, verde, auriu.
Cunosc beția lor,
întinse, până departe,
O cuvertură pentru picnic.
Apar tenace, inconstient, lăsate în urmă
de valuri,
Ca scripeti și funii mânuite de lună.
Ce le amăgește, ce le atrage
sub linia orizontului?
Mormane de semne, trasând pe nisipul plajei
Harta unui naufragiu
surpat în memorie.
Melville le credea pure, amare,
Fluturi de ceață dansând gratios-inflexibil,
Dar eu am mâncat alge și ierburi
de mare

DIN POEZIA MĂRII

Si stiu,
Au gustul singurătății.
Păstrez în nări mireasma de iod.

SUSAN FELDMAN

picioare marine

Bine-ai venit din voiajul istovitor,
de pe marea sălbatică!
N-am crezut că ai stat acolo,
pe punte,
Cu mâna pe sânii femeii
în rochie de culoarea mușcatei.
Am ametit, am refuzat să cred.
Sub picioare, pământul a devenit
mai nesigur.
Scrisori, pe hârtie de lux

rămase fără adresă.
Legume, fructe, mănunchiuri, grămezi.
Și sucul pregătit pentru tine
(urme de suc pe picioare, pe mâini)
Mâncarea preferată
e gata.
Și heliconul tău, neatins
E acolo, pe patul virgin.
Când te-am zărit
în jacheta cu aromă de sare,
cu buzele arse, strivite,
Am râs neputincios, vesel
Victimă a iluziei, temerii, speranței
Am știut c-ai petrecut noaptea
afundat în parfumul ei
mângâiat de stropii sărați.
Mai poti să dansezi, să te miști,
cu picioarele tale marine?
Dar bine-ai venit!
Totuși bine-ai venit!
Ace de păr, lăsate să cadă,
Arată, neîncrezătoare,
drumul spre dormitor.

În românește de N. M.

◆ Revistă editată de Consiliul Județean Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto”

◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

Adresa: Constanța, Piața Ovidiu nr. 12, tel. fax 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 Tiparul: INFCON S.A. Constanța ● Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr.1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: GABRIELA INEA